

Alustan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä ja
arvokuiluongelma

Helsingin yliopisto
Oikeustieteellinen tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Riikka Koulu
Tekijä: Mari Pesola
Marraskuu 2019

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Oikeustieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme	
Tekijä – Författare – Author Mari Pesola			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Alustan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä ja arvokuiluongelma			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Prosessi- ja insolvenssioikeus			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Marraskuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages IX + 64 sivua
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Alusta on toimija, jossa käyttäjät kohtaavat alustapalveluntarjoajan toimiessa digitaalisen infrastruktuurin tarjoajana (jäljempänä alusta). Tutkielmassa tarkastellaan tekijänoikeusvastuun kohdentamista alustaan, kuten YouTubeen tai Vimeoon silloin, kun käyttäjä jakaa alustalla sisältöä. Tarkastelun tausta-asetelmana on oikeustilan epäselvyys kohdennettaessa vastuu alustaan ja tilanteen aiheuttama oikeusturvaongelma, sillä alustoja on perinteisesti pidetty toimijoina, jotka välittävät käyttäjien jakamaa sisältöä neutraalissa roolissa ja nauttivat siten vastuuvapaudesta välittämänsä sisällön osalta. Sisällön jakamisen helppous ja nopeus on kuitenkin haastanut tämän tulkinnan erityisesti tekijänoikeuslainsäädännön osalta. Alustat kohdentavat sisältöä analysoimalla dataa ja levittävät näin tekijänoikeutta loukkaavankin sisällön laajalle saamalla sisällöstä mainostuloja ja muuta välillistä hyötyä. Oikeudenhaltijoiden mahdollisuudet panna oikeuksiaan täytäntöön heikentyvät jaettaessa sisältöä alustoilla, sillä vastaan voivat tulla kysymykset esimerkiksi oikeuspaikasta, sovellettavasta laista tai tuomion mahdollisesta täytäntöönpanokelpoisuudesta. Toisaalta vastuun kohdentaminen alustaan voisi johtaa sisällön seurantaan aiheuttaen perusoikeuksien epätasapainon alustan elinkeinonvapauden, käyttäjän sananvapauden sekä henkilötietojen suojan ja oikeudenhaltijan omaisuusnsuojan välille.</p> <p>Vastuun kohdentamiseen liittyvä kysymys voidaankin liittää laajempaan arvokuiluksi kutsuttuun ilmiöön, jolloin luovien sisältöjen arvo siirtyy oikeudenhaltijoilta digitaalisten palveluiden tuottajille eivätkä tekijät saa oikeudenmukaista osuutta teostensa käytöstä syntyvästä arvosta. Arvokuiluongelma on pyritty ratkaisemaan säätämällä digitaalisten sisämarkkinoiden direktiivin (DSM-direktiivi, 2019/790) 17 artiklaan alustoille veloitteita välittämänsä sisällön osalta ja näin tasapainottamaan kaikkien osapuolten intressit. Tutkielmassa tarkastellaan vastuun kohdentamista alustaan sekä kirjoitushetkellä sovellettavan lainsäädännön mukaisesti että DSM-direktiivin 17 artiklan mukaisesti. Tutkimuskysymyksien merkitystä peilataan reaali maailmaan ja lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden toteutumiseen käyttäen esimerkkinä YouTubea, koska DSM-direktiivin esikuvana on YouTubeen käyttämä toimintamalli.</p> <p>Oikeustilan selvittämiseksi tarkastellaan direktiivin sähköisestä kaupankäynnistä (sähkökauppadirektiivi, 2000/31/EY) 14 artiklan asettamia edellytyksiä vastuuvapauden saamiseksi, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tietyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa annetun direktiivin (tietoyhteiskuntadirektiivi, 2001/29/EY) mukaista yleisölle välittämistä sekä DSM-direktiivin 17 artiklaa. Tutkielmassa havainnollistetaan muutosta sekä vastuujärjestelmässä että muutoksen vaikutuksia laajemmin, sillä lainsäädännön muutokset ovat yhteydessä laajempiin yhteiskunnallisiin, oikeudenalojen rajat ylittäviin ilmiöihin. DSM -direktiivin mukaiset veloitteet voivat esimerkiksi kannustaa luomaan entistä tehokkaampia sisällöntunnistusteknologioita, jolloin alusta poistaa oikeudenhaltijoiden toimittamien metatietojen perusteella tekijänoikeutta tai sen lähioikeuksia loukkaavan sisällön. Sisällön näkyvyyden mahdollisella rajoittumisella on puolestaan yhteys erityisesti käyttäjien oikeusturvaan, sillä sisällöntunnistusteknologioiden tekemien päätöksiä läpinäkyvyyttä ja oikeusturvatakeita voidaan pitää puutteellisina. Käyttäjien luoman sisällön rajoitetummalla näkyvyydellä taas on merkittäviä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia yhteiskuntaan.</p> <p>DSM-direktiivissä myönteistä on kannustaminen tekijänoikeuden laajempaan hallinnointiin, jolloin tulot ovat helpommin kohdennettavissa tekijöille. DSM-direktiivin toimivuus digitaalista sisällön jakoa sääntelevänä direktiivinä tuleekin viime kädessä riippumaan pitkälti kansallisesta voimaansaattamisesta ja siitä, kuinka eri intressiryhmät onnistuvat DSM-direktiivin 17(10) artiklan mukaisissa vuoropuheluissaan. Tulkinnanvaraisia käsitteiden tulkintakäytäntö tulee muotoutumaan toimialakohtaisesti kehitettäessä parhaita käytäntöjä. Tämä luo markkinoille varmuutta ja käytäntöjä niin käyttäjien, alustojen kuin oikeudenhaltijoidenkin intressien tasapainottamiseksi.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Alustat, alustatalous, internetvälittäjä, tekijänoikeus, sähkökauppadirektiivi, tietoyhteiskuntadirektiivi, DSM-direktiivi, arvokuilu, oikeusturva			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Riikka Koulu			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

Lähteet.....	I
1. Johdanto.....	1
1.1 Johdatus aiheeseen.....	1
1.1.1 Alustat digitalisoituvan yhteiskunnan keskeisinä toimijoina ja arvokuiluilmio.....	1
1.1.2 Ratkaisuehdotus arvokuiluongelmaan	2
1.2 Tutkimuskysymys ja rajaukset	4
1.3 Tutkimuksen metodi, rakenne ja lähteet.....	6
2. Vastuuvapaussäntely sähkökauppadirektiivissä.....	9
2.1 Säntelyn pääpiirteet ja tavoite.....	9
2.2 Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön.....	9
2.3 Välittäjän rooli	11
2.4 Välittäjän vastuuvapaus tallennuspalvelun tarjoamisessa	12
2.4.1 Tallennuspalveluntarjoajan vastuuvapaus.....	12
2.4.2 Tietoisuus loukkaavasta sisällöstä	16
2.4.3 Ilmoitusmenettely ja velvollisuus tietojen poistamiseen.....	21
3. Alustan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä	27
3.1 Alustalla jaettavan sisällön tekijänoikeuslain mukainen suoja.....	27
3.1.1 Suojattava sisältö	27
3.1.2 Omaperäisyys.....	28
3.1.3 Suojan laajuus	30
3.1.4 Tekijänoikeussuojan rajoitukset ja poikkeukset	35
3.2 Alustan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä	36
4. Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta DSM-direktiivin mukaan	40
4.1 Tarkoitus	40
4.2 Soveltamisala.....	40
4.3 Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan aseman muutos.....	43
4.3.1 DSM-direktiivissä tarkoitettu yleisölle välittäminen tai yleisön saataviin saattaminen	43
4.3.2 Oikeudenhaltijoilta hankittava lupa.....	45
4.3.3 Rajoitus- ja poikkeussäntösten soveltuminen	47
4.3.4 Valitus- ja oikeussuojamekanismi	49
5. Alustan vastuun tulevaisuus.....	52

5.1	Soveltuvan lainsäädännön muutos.....	52
5.1.1	<i>Suhde muuhun lainsäädäntöön</i>	52
5.1.2	<i>Vastuuvapauden soveltuminen alustoihin</i>	54
5.1.3	<i>Vastuujärjestelmän monikerroksisuus</i>	54
5.2	Alustojen tulevaisuuden arviointia	57
5.2.1	<i>Kustannukset ja tulojen jakautuminen</i>	57
5.2.2	<i>Sisällön näkyvyys</i>	58
5.2.3	<i>Oikeusturva</i>	60
6.	Lopuksi	62

Lähteet

Oikeuskirjallisuus

Aarnio, Aulis, 1978. Mitä lainoppi on? Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. (Aarnio 1978)

Aarnio, Aulis, 1989. Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY. Helsinki. (Aarnio 1989)

Ahmaoja, Marianne, 2019. DSM-direktiivin vastuujärjestelmä verkkosisällönjakopalveluille – mikä muuttuu? Defensor Legis N:o 5/2019. (Ahmaoja 2019)

Alén-Savikko, Anette, 2015. Vakavasti otettava (va)iva – tekijänoikeudellisia huomioita parodiasta, 2015. Teoksessa Korpisaari, Päivi (toim.): Viestintäoikeuden vuosikirja 2015. Forum Iuris. Helsinki, s. 196-250 (Alén-Savikko 2015)

Alén-Savikko, Anette – Ballardini, Rosa – Pihlajarinne, Taina, 2018. Tekoälyn tuotokset ja omapepäisyysvaatimus – kohti koneorientoitunutta tekijänoikeutta? Lakimies 7-8/2018, s. 975-995. (Alén-Savikko ym. 2018)

Baistrocchi, Pablo, 2003. Liability of Intermediary Service Providers in the EU Directive on Electronic Commerce. Santa Clara Technology High Law Journal. Volume 19. Issue 1. January 2003. Saatavilla osoitteessa: <https://digitalcommons.law.scu.edu/chtlj/vol19/iss1/3/> Vierailtu 1.11.2019. (Baistrocchi 2003)

Colangelo, Giuseppe - Maggiolino, Mariateresa, 2018. ISPs' Copyright Liability in the EU Digital Single Market Strategy. International Journal of Law and Information Technology, 2018, Forthcoming. Vierailtu 6.11.2019. Saatavilla osoitteessa: <https://ssrn.com/abstract=3087812> (Colangelo - Maggiolino 2018)

Edwards, Lilian, 2009. The Fall and Rise of Intermediary Liability Online. Teoksessa Edwards, Lilian – Waelde Charlotte (toim.), 2009. Law and the Internet. 3. painos. Hart Publishing Ltd. Oxford, s. 47–88. (Edwards 2009)

Frabboni, Maria Mercedes, 2010. File-Sharing and the Role of Intermediaries in the Marketplace: National, European Union and International Development. Teoksessa Stamatoudi, Irine A (toim.), 2010. Copyright Enforcement and the Internet. Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, The Netherlands, 119-146. (Frabboni 2010)

Frosio, Giancarlo, 2017. Reforming Intermediary Liability in the Platform Economy: a European Digital Single Market Strategy. Northwestern University Law Review. Vol 112, s. 19-46. Saatavilla osoitteessa: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2912272 vierailtu 1.11.2019. (Frosio 2017)

Frosio, Giancarlo, 2018. To Filter or Not to Filter? That Is the Question in EU Copyright Reform. Saatavilla osoitteessa: http://www.cardozoaelj.com/wp-content/uploads/2018/10/FROSIO_ARTICLE.pdf Vierailtu 1.11.2019. (Frosio 2018)

- Harenko, Kristiina – Niiranen, Valtteri – Tarkela, Pekka, 2016. Tekijänoikeus. Talentum Pro. Helsinki. (Harenko ym. 2016)
- Hua, Jerry Jie, 2014. Toward a More Balanced Approach: Rethinking and Readjusting Copyright Systems in the Digital Network Era. Springer Berlin Heidelberg. Berlin – Heidelberg (Hua 2014)
- Hugenholtz, Bernt, 2013. Is Harmonization a Good Thing? The Case of the Copyright Acquis. Teoksessa Ohly, Ansgar – Pila Justine (toim.), 2013. The Europeanization of Intellectual Property Law. Towards a European Legal Methodology. Oxford University Press. Oxford, s. 57–73 (Hugenholtz 2013)
- Husovec, Martin - Quintais, João, 2019. How to License Article 17? Exploring the Implementation Options for the new EU Rules on Content-Sharing Platforms. Saatavilla osoitteessa: <https://ssrn.com/abstract=3463011> Vierailtu 12.11.2019. (Husovec – Quintais 2019)
- Hyyrynen, Outi, 2008. Ilmoitusmenettely ja välittäjän vastuu tekijänoikeuden loukkauksesta. Teoksessa Oesch, Rainer – Heiskanen, Hanna – Hyyrynen, Outi (toim.), 2008. Tekijänoikeus ja digitaalitalous. WSOY Pro. Helsinki, s. 117–132. (Hyyrynen 2008)
- Innanen Antti – Saarimäki, Jarkko, 2009. Internet-oikeus. Edita. Helsinki. (Innanen – Saarimäki 2009)
- Katsh, Ethan – Rabinovich, Einy, 2017. Digital Justice: Technology and the Internet of Disputes. Oxford Scholarship Online. (Katsh ym. 2017)
- Koulu, Riikka, 2019. Verkkokaupan riidanratkaisu ja älysovimukset: täytäntöönpanon yksityistymisen prosessioikeuden tutkimuskohteena. Oikeus 2019 (48); 3: 265-290. (Koulu 2019)
- Koulu, Riikka, 2019. Law, Technology and Dispute Resolution. Privatisation of Coercion. Routledge. New York. (Koulu 2019b)
- Kuczerawy, Aleksandra, 2015. Intermediary Liability & Freedom of Expression: Recent Developments in the EU Notice & Action Initiative. Computer Law & Security Review 31, 2015, s. 46–56. (Kuczerawy 2015)
- Mylly, Ulla-Maija, 2016. Tekijänoikeuden omaperäisyyden harmonisointi Euroopan unionissa. Lakimies 6/2016, s. 907-930. (Mylly 2016)
- Linna, Tuula, 2019. Prosessioikeuden oppikirja. Alma Talent. Helsinki. (Linna 2019)
- Ohly, Ansgar, 2009. Economic Rights. Teoksessa Derclaye, Estelle (toim.), 2009. Research Handbook on the Future of EU Copyright. Edward Elgar Publishing Limited. Cheltenham, s. 212–241 (Ohly 2009)
- Pihlajarinne, Taina, 2012. Internetvälittäjä ja tekijänoikeuden loukkaus. Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki. (Pihlajarinne 2012)
- Pila, Justine – Torremans, Paul, 2016. European Intellectual Property Law. Oxford University Press. Oxford. (Pila – Torremans 2016)

Raitio, Juha, 2016. Euroopan Unionin oikeus. Talentum Pro. Helsinki. (Raitio 2016)

Quintais, João Pedro Quintais – Poort, Joost, 2018. A Brief History of Value Gaps: Pre-Internet Copyright Protection and Exploitation Models. Teoksessa Hugenholtz, Bernt (toim.), Copyright reconstructed: Rethinking copyright's economic rights in a time of highly dynamic technological and economic change. Wolters Kluwer, 2018. (Quintais - Poort 2018)

Quintais, João - Frosio, Giancarlo - Gompel, Stef van - Hugenholtz P. Bernt - Husovec, Martin - Jütte, Bernd Justin - Senftleben, Martin, 2019. Safeguarding User Freedoms in Implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive: Recommendations from European Academics. 11.11.2019. Saatavilla osoitteessa: <https://ssrn.com/abstract=> Vierailtu 14.11.2019. (Quintais ym. 2019)

Riordan, Jaani, 2016. The Liability of Internet Intermediaries. Oxford University Press. Oxford. (Riordan 2016)

Rosati, Eleonora, 2017, The CJEU Pirate Bay Judgment and Its Impact on the Liability of Online Platforms. European Intellectual Property Review; Forthcoming. Saatavilla osoitteessa: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3006591 Vierailtu 1.11.2019. (Rosati 2017)

Senftleben, M.RF - Angelopoulos, Christina - Frosio, Giancarlo - Moscon, Valentina - Peguera, Miquel - Rognstad, Ole-Andreas, 2018. The Recommendation on Measures to Safeguard Fundamental Rights and the Open Internet in the Framework of the EU Copyright Reform. European Intellectual Property Review, 40(3), 149-163. (Senftleben ym. 2018)

Sorvari, Katariina, 2005. Vastuu tekijänoikeuden loukkauksesta. Erityisesti tietoverkkoympäristössä. WSOY. Helsinki. (Sorvari 2005)

Sorvari, Katariina, 2007. Tekijänoikeuden loukkaus. WSOY. Helsinki. (Sorvari 2007)

Sutter, Gavin, 2007. Online Intermediaries. Teoksessa Reed, Chris (toim.), 2007. Computer Law. 6. painos. Oxford University Press. Oxford. (Sutter 2007)

Stokes, Simon, 2009. Digital Copyright. Law and Practice. Hart Publishing Ltd. Oxford. (Stokes 2009)

Siltala, Raimo, 2003. Oikeustieteen tieteenteoria. Lakimiessarja A N:o 234. Suomalainen lakimiesyhdistys. Helsinki. (Siltala 2003)

Tolonen, Hannu, 2003. Oikeuslähdeoppi. WSOY Lakitieto. Helsinki. (Tolonen 2003)

Van Eechoud, Mireille – P. Bernt, Hugenholtz – Van Gompel, Stef – Guibault, Lucie – Helberger, Natali, 2009. Harmonizing European Copyright Law – The Challenges of Better Lawmaking. Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, The Netherlands. (Van Eechoud ym. 2009)

Visser, Dirk, 2019. Trying to Understand Article 13. Saatavilla osoitteessa: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3354494 Vierailtu 6.11.2019. (Visser 2019)

Virallisaineisto

Suomi

Hallituksen esitykset

HE 23/1960 vp. Hallituksen esitys n:o 23 (1960vp) laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin ja laiksi oikeudesta valokuvaan. (HE 23/1960 vp)

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta. (HE 309/1993 vp)

HE 194/2001 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. (HE 194/2001 vp)

HE 28/2004 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta. (HE 28/2004 vp)

Muu säädösvalmisteluaineisto

KM 1953:5. Tekijänoikeuskomitean mietintö 1953:5: Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin. (KM 1953:5)

Perustuslakivaliokunnan lausunto 60/2001 vp – HE 194/2001 vp (PeVL 60/2001 vp)

Perustuslakivaliokunnan lausunto 7/2005 vp – HE 28/2004 vp (PeVL 7/2005)

U 63/2016 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla, EU/2016/1480, 1.12.2016. (U 63/2016 vp)

Liikenne- ja viestintävaliokunna lausunto LiVL 29/2016 vp – U 63/2016 vp (LiVL 29/2016 vp)

Liikenne- ja viestintävaliokunna lausunto LiVL 43/2018 vp – U 63/2016 vp (LiVL 43/2018 vp)

Sivistysvaliokunnan lausunto SiVL 5/2017 vp – U 63/2016 vp (SiVL 5/2017 vp)

Talousvaliokunnan lausunto TaVL 3/2017 vp – U 63/2016 vp, 16.2.2017 (TaVL 3/2017 vp)

Ruotsi

Regeringens Proposition nr. 17 år 1960 (Regeringens Proposition nr. 17 år 1960)

Euroopan unioni

Primäärilainsäädäntö

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 593/2008 sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008.

Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1150, oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten 20.6.2019.

Sekundäärilainsäädäntö

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 17.07.2000. (Sähkökauppadirektiivi)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.6.2001. (Tietoyhteiskuntadirektiivi)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY, teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004. (Täytäntöönpanodirektiivi)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790 tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta 17.4.2019. (DSM-direktiivi)

Valmisteluasiakirjat ja tiedonannot

Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market. (COM(2016)0593–C8-0383/2016–2016/0280(COD)). Bryssel 29.6.2018. (Raportti muutosehdotuksista DSM-direktiiviin)

Komission direktiiviehdotus tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla, COM(2016) 593 final, 2016/0280(COD). Bryssel 14.9.2016. (Komission direktiiviehdotus COM(2016) 593 final)

Komission tiedonanto COM(2016) 288 final Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Digitaalisten sisämarkkinoiden verkkoalustat Euroopan mahdollisuudet ja haasteet, Bryssel 25.5.2016. (Komission tiedonanto COM(2016) 288 final)

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle COM(2015) 192 final: Digitaalisten sisämarkkinoiden strategia Euroopalle. Bryssel 6.5.2015. (Komission tiedonanto COM(2015) 192 final)

Euroopan komission julkaisemat tutkimukset

Internet users' preferences for accessing content online. Eurobarometer. 14.9.2019. Saatavilla komission internetsivuilta osoitteesta: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eurobarometer-internet-users-preferences-accessing-content-online> Käyntipäivä 1.11.2019. (Internet users' preferences for accessing content online)

Kansainvälinen oikeus

Kansainväliset sopimukset

Bernin yleissopimus kirjallisista ja taiteellisista teoksista, SopS 3/1963 (Bernin yleissopimus kirjallisista ja taiteellisista teoksista)

Wipo Copyright Treaty, tekijänoikeussopimus, SopS 16/2010 (WCT)

WIPO Performances and Phonograms Treaty, esitys- ja äänitesopimus, SopS 18/2010 (WPPT)

Oikeuskäytäntö ja tekijänoikeusneuvoston lausunnot

Suomalainen oikeuskäytäntö, lausunnot ja viranomaiskäytäntö

Korkein oikeus

KKO:1975-II-25

KKO:1976-II-48

KKO:1979-II-64

KKO:1988:4

KKO:1988:52

KKO:1988:82

KKO:1989:149

KKO:1999:115

KKO:2003:88

KKO:2010:47

KKO:2018:21

Muut oikeusasteet

Helsingin käräjäoikeuden päätös 9.7.2008, nro 20275. (Helsingin käräjäoikeuden päätös 9.7.2008)

Tekijänoikeusneuvoston lausunnot

TN:2004:6

TN:2011:11

TN:2012:14

TN:2013:3

Viranomaiskäytäntö

Kilpailu -ja kuluttajavirasto 18.12.2018, sitoumuspäätös nro 503/KKV14.00.00/201. (KKV:n sitoumuspäätös 503/KKV14.00.00/2014)

Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisut

Tuomio 7.12.2006, Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) vastaan Rafael Hoteles SA., C-306/05, ECLI:EU:C:2006:764. (C-306/05, SGAE)

Tuomio 16.7.2009, Infopaq International A/S vastaan Danske Dagblades Forening, C-5/08, ECLI:EU:C:2009:465. (C-5/08, Infopaq International)

Tuomio 23.3.2010, Google France SARL ja Google Inc. vastaan Louis Vuitton Malletier SA (C-236/08, ECLI:EU:C:2010:159. (C-236/08, Google France ja Google)

Tuomio 12.7.2011, L'Oréal SA ynnä muut vastaan eBay International AG ym., C-324/09, ECLI:EU:C:2011:474. (C-324/09, L'Oréal ym.)

Tuomio 1.12.2011, Eva-Maria Painer vastaan Standard VerlagsGmbH ym., C-145/10, ECLI:EU:C:2011:798. (C-145/10, Painer)

Tuomio 24.11.2011, Scarlet Extended SA vastaan Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM) ym., C-70/10, ECLI:EU:C:2011:771. (C-70/10, Scarlet Extended)

Tuomio 16.2.2012, Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) vastaan Netlog NV, C-360/10, ECLI:EU:C:2012:85. (C-360/10, SABAM)

Tuomio 7.3.2013, ITV Broadcasting Ltd ym. vastaan TV Catch Up Ltd, C-607/11, ECLI:EU:C:2013:147. (C-607/11, ITV Broadcasting Ltd ym)

Tuomio 13.2.2014, Nils Svensson ym. vastaan Retriever Sverige AB, C-466/12, ECLI:EU:C:2014:76. (C-466/12, Svensson ym)

Tuomio 27.3.2014, UPC Telekabel Wien GmbH vastaan Constantin Film Verleih GmbH ym. C-314/12, ECLI:EU:C:2014:192. (C-314/12, Telekabel)

Tuomio 8.9.2016, GS Media BV vastaan Sanoma Media Netherlands BV ym., C-160/15, ECLI:EU:C:2016:644. (C-160/15, GS Media)

Tuomio 14.6.2017, Stichting Brein vastaan Ziggo BV ja XS4All Internet BV, C-610/15, ECLI:EU:C:2017:456 (C-610/15, Stichting Brein)

Tuomio 3.10.2019, Eva Glawischnig-Piesczek vastaan Facebook Ireland Ltd, C-18/18, ECLI:EU:C:2019:821. (C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek)

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotukset

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-236/08 Google France SARL ja Google Inc. vastaan Louis Vuitton Malletier SA, M. Poiares Maduro, 22.9.2009, ECLI:EU:C:2009:569. (Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-236/08, Google France ja Google)

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-324/09 L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie, Laboratoire Garnier & Cie ja L'Oréal (UK) Limited vastaan eBay International AG, eBay Europe SARL ja eBay (UK) Limited, Niilo Jääskinen, 9.12.2010, ECLI:EU:C:2010:757. (Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-324/09, L'Oréal ym.)

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-18/18 Eva Glawischnig-Piesczek vastaan Facebook Ireland Ltd, M. Szpunar, 4.6.2019, ECLI:EU:C:2019:821. (Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek)

Ennakkoratkaisupyyntöt

Ennakkoratkaisupyyntö asiassa LF v. Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC ja Google Germany GmbH, 6.11.2018, asia C-682/18. (Ennakkoratkaisupyyntö asiassa C-682/18 – YouTube)

Kanteet

Kanne asiassa Puolan tasavalta v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto, 24.5.2019, asia C-401/19 (Kanne asiassa C-401/19 - Poland v Parlamentti ja Neuvosto)

Verkkolähteet

Ailisto, Heikki; Collin, Jari; Juhanko, Jari; Mäntylä, Martti; Ruutu, Sampsa; Seppälä, Timo; Halén, Marco; Hiekkänen, Kari; Hyytinen, Kirsi; Kiuru, Eeva; Korhonen, Heidi; Kääriäinen, Jukka; Parviainen, Päivi; Talvitie, Jaakko: Onko Suomi jäämässä alustatalouden junasta? Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 19/2016. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79575> (Ailisto ym. 2016)

Angelopoulos, Christina: EU Copyright Reform: Outside the Safe Harbours, Intermediary Liability Capsizes into Incoherence. 6.10.2016. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2016/10/06/eu-copyright-reform-outside-safe-harbours-intermediary-liability-capsizes-incoherence/> (Angepoulos 2016)

Dropboxin etusivu. Käyntipäivä 7.11.2019, osoite: <https://www.dropbox.com/?landing=dbv2> (Dropboxin etusivu)

Euroopan komission tiedote 14.9.2016: Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules. Käyntipäivä 7.11.2019, osoite: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/impact-assessment-modernisation-eu-copyright-rules> (Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules)

Iltä-Sanomien uutinen 2.2.2018: Sopimus sulki suut – YouTube ja Teosto sopuun korvauksista suomalaisartistille, Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <https://www.is.fi/digitoday/art-2000005550668.html>. (Iltä-Sanomien uutinen 2.2.2018)

Pavis, Mathilde: The EU Regulation on fairness in the platform economy is a let down for intellectual property, 30.7.2019. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <http://ipkitten.blogspot.com/2019/07/the-eu-regulation-on-fairness-in.html> (Pavis 2019)

Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote: Tekijänoikeuslain uudistus - DSM-direktiivin toimeenpano. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <https://minedu.fi/valmistelu-ja-aineistot> (Valmisteluaineisto tekijänoikeuslain uudistuksesta)

Participative Web and User-Created Content: Web 2.0, Wikis and Social Networking. OECD:n julkaisu. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <https://www.oecd.org/sti/ieconomy/participativewebanduser-createdcontentweb20wikisandsocialnetworking.htm> (Participative Web and User-Created Content: Web 2.0, Wikis and Social Networking)

Targosz, Tomasz: Poland's Challenge to the DSM Directive – and the Battle Rages On...10.6.2019. Kluwer Copyright Blog. Käyntipäivä 14.11.2019, osoite: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2019/06/10/polands-challenge-to-the-dsm-directive-and-the-battle-rages-on/> (Targosz 2019)

Ylen uutinen 30.11.2017: Teosto nosti kädet pystyyn Googlen mahdin edessä – "Toivomme, ettei suomalaista musiikkia vedetä kokonaan pois Youtubesta" Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <https://yle.fi/uutiset/3-9956425> (Ylen uutinen Teoston ja Googlen neuvotteluista)

YouTuben Content ID -järjestelmän ohjesivu. Käyntipäivä 2.11.2019, osoite: <https://support.google.com/youtube/answer/2797370?hl=en> (YouTuben Content ID -järjestelmän ohjesivu)

YouTuben kumppanuusohjelman tekijänoikeustyökalu. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <https://support.google.com/youtube/answer/7648743> (YouTuben kumppanuusohjelman tekijänoikeustyökalu)

YouTuben tekijänoikeusilmoituksen ohjesivu: Submit a copyright takedown notice. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <https://support.google.com/youtube/answer/2807622?hl=en> (YouTuben tekijänoikeusilmoituksen ohjesivu)

YouTuben palveluehdot. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite: <https://www.youtube.com/static?gl=FI&template=terms> (YouTuben palveluehdot)

YouTube Press. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite <https://www.youtube.com/intl/en-GB/about/press/> (YouTuben lehdistölle suunnattu sivu)

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän yrityshaku. Käyntipäivä 1.11.2019, osoite <https://tietopalvelu.ytj.fi/yrityshaku.aspx?kielikoodi=1> (YTJ:n yrityshaku)

Van Mil, Jurriaan: German BGH – Does YouTube Perform Acts of Communication to the Public? 29.1.2019. Kluwer Copyright Blog. Käyntipäivä 5.11.2019, osoite: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2019/01/27/german-bgh-does-youtube-perform-acts-of-communication-to-the-public/> (van Mil 2019)

1. Johdanto

1.1 Johdatus aiheeseen

1.1.1 Alustat digitalisoituvan yhteiskunnan keskeisinä toimijoina ja arvokuiluilmio

Alusta on toimija, jossa käyttäjät kohtaavat alustapalveluntarjoajan toimiessa digitaalisen infrastruktuurin tarjoajana (jäljempänä alusta)¹. Alustojen toiminnan avainelementti on yleensä käyttäjien jakama sisältö (jäljempänä ”sisältö”), joka voi olla niin myytäviä tuotteita, palveluita kuin valokuvia-kin. Käyttäjien jakamalla sisällöllä on todettu olevan merkittäviä yhteiskunnallisia taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia, koska alustat voivat koota suuria tietomääriä yhteen ja näin lisätä hyötyjä yhteiskunnassa.²

Ensimmäiset alustat syntyivät 1990-luvulla internetin kehittyessä. Silloin sisältöä ei jaettu yhtä paljon eikä alustojen roolia sisällön välittämisessä voinut pitää yhtä merkittävänä kuin nykyisin.³ Siksi alustoja onkin perinteisesti pidetty toimijoina, jotka välittävät sisältöä neutraalissa roolissa ja nauttivat siten vastuuvapaudesta välittämänsä sisällön osalta.

Euroopassa alustojen vastuuvapauden edellytyksistä on säädetty direktiivissä 2000/31/EY (jäljempänä sähkökauppadirektiivi). Direktiivi liittyi maailmanlaajuiseen trendiin, jossa säädettiin välittäjien vastuuvapaudesta. Muutos sisällön jakamisessa ja kohdentamisessa on kuitenkin haastanut tämän lähestymistavan erityisesti tekijänoikeuslainsäädännön näkökulmasta, sillä vastuuvapaussäännöksen soveltuessa alustat voivat käytännössä hyötyä myös laittomasta sisällöstä ilman vastuuta⁴. Oikeudenhaltijoiden mahdollisuudet panna yksinoikeuksiaan täytäntöön myös heikentyvät jaettaessa sisältöä välittäjinä toimivien alustojen välityksellä. Vastuun kohdentaminen oli helpompaa täysin analogisessa toimintaympäristössä, jossa loukkaaja, kuten kirjan laittomasti julkaissut kustantaja, yleensä oli yksiselitteisesti tunnistettavissa.⁵

---

¹ Alustataloudelle tai alustoille ei ole yksiselitteistä määritelmää. Valtioneuvoston kanslian selvityksessä käsiteellä ”alusta” kuvataan tuotteiden, palveluiden ja niihin liittyvien vastikkeellisten ja vastikkeettomien transaktioiden välittäjää. (Ailisto ym. 2016 s. 13-15)

² Participative Web and User-Created Content: Web 2.0, Wikis and Social Networking 2007, s. 18; Sutter 2007, s. 234-236; Internet users’ preferences for accessing content online; komission tiedonanto COM(2016) 288 final, s. 3

³ Edwards 2009, s. 47-67

⁴ Sutter 2007, s. 247; ks. myös sisällön jakamisen osalta Internet users’ preferences for accessing content online

⁵ Hua 2014, s. 101-102

Vastuun kohdentamiseen liittyvä kysymys voidaankin linkittää laajempaan ilmiöön, jota kutsutaan arvokuiluksi. Arvokuilulla tarkoitetaan sitä, että luovien sisältöjen arvo siirtyy oikeudenhaltijoilta digitaalisten palveluiden tuottajille eivätkä tekijät saa oikeudenmukaista osuutta teostensa käytöstä syntyvästä arvosta (jäljempänä arvokuilu)⁶.

Huomionarvoista on, että arvokuilu ilmiönä ei ole sinänsä uusi. Keskustelua uusien valmistustapojen ja sääntelyn suhteesta on käyty aiemminkin. Aina, kun on keksitty uusia tapoja hyödyntää tekijänoikeuslain alaista sisältöä ja hyötyä siitä taloudellisesti, oikeudenhaltijat ovat halunneet kasvavista voitoista omansa. Tämä on tapahtunut esimerkiksi luomalla uusia oikeuksia tai laajentamalla olemassa olevia oikeuksia. Oikeuksien luominen tai laajentaminen on usein johtanut erilaisten intressien, kuten sananvapauden ja tekijänoikeuden punnintaan.⁷ Arvokuiluilmiöön on pyritty löytämään kaikkia intressiryhmiä palveleva ratkaisu. Tätä tarkastellaan lähemmin seuraavassa kappaleessa.

1.1.2 Ratkaisuehdotus arvokuiluongelmaan

Vuonna 2014 Jean-Claude Juncker julkaisi ehdotuksen Euroopan komission poliittisiksi suuntaviivoiksi⁸. Ehdotuksen perusteella julkaistiin vuonna 2015 Digitaalisten sisämarkkinoiden strategia, jonka mukaan alustojen lisääntyvän osallistumisen vuoksi olisi harkittava toimenpiteitä, joilla varmistettaisiin oikeudenmukaiset korvaukset teosten tekijöille sisällön mielekkääksi tuottamiseksi tulevaisuudessakin⁹.

Digitaalisten sisämarkkinoiden strategian pohjalta komissio teki 14.9.2016 ehdotuksen direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla¹⁰. Arvokuiluongelman ratkaisuun direktiiviehdotuksessa tarjottiin artiklaa 17 koskien suojatun sisällön käyttöä tietoyhteiskunnan palveluissa¹¹. Artiklan 17 mukaan tallennuspalveluntarjoaja tekisi tekijänoikeudellisessa mielessä direktiivin mukaisen tekijän yksinoikeuteen kuuluvan teon eikä toimisi neutraalina välittäjänä. Siksi alustan olisi hankittava oikeudenhaltijoilta joko lisenssi tai esimerkiksi sisällöntunnistustekniikka, jolla palveluun ladattavaa sisältöä voi valvoa tekijänoikeusloukkauksen varalta. Tällöin esimerkiksi tekijänoikeuden haltijoiden

---

⁶ TaVL 3/2017 vp, s. 5

⁷ Quintais - Poort 2018, s. 57.

⁸ Komission direktiiviehdotus COM(2016) 593 final, johdantokappaleet 2 ja 3

⁹ Komission tiedonanto COM(2015) 192 final, s. 7-8

¹⁰ Komission direktiiviehdotus COM(2016) 593 final

¹¹ Alkuperäisessä ehdotuksessa artikla 17 oli artikla 13. Selkeyden vuoksi tässä tutkielmassa puhutaan artiklasta 17, vaikka viitattaisiin alkuperäisiin ehdotuksiin.

mahdollisuudet käydä neuvotteluja ja saada korvauksia esimerkiksi YouTuben kaltaisissa videonjakoalustapalveluissa olisivat paremmat¹².

Artikla 17 jakoi runsaasti mielipiteitä niin EU:n lainsäädäntöprosessiin osallistuvissa toimielimissä kuin muuallakin. Euroopan parlamentin valiokunnat tukivat pääsääntöisesti komission tavoitetta arvokuilun kaventamiseksi sillä edellytyksellä, että artiklan sanamuotoa muutettaisiin paremman oikeusturvan takaamiseksi¹³. Kotimaisessa lainsäädäntötyössä artiklaa arvosteltiin vaikeaselkoisena ja monitulkintaisena¹⁴. Oikeuskirjallisuudessa artiklan asettamia velvoitteita pidettiin yleisesti voimassaolevan EU-oikeuden vastaisena, koska artiklassa olisi kyse alustan vastuun osalta ankarasta, ensisijaisesta vastuusta. Tämä voisi johtaa eurooppalaisen tekijänoikeusjärjestelmän murrokseen laajentamalla tekijänoikeussuojaa tarpeettomasti sekä aiheuttaa epätasapainon perusoikeuksien välillä.¹⁵ Lisäksi ehdotusta on kritisoitu siitä, että komissio on ainoastaan selvittänyt alustoilla jaetun sisällön määriä sekä oikeudenhaltijoiden vaikeuksia saada korvauksia, mutta laittoman materiaalin määrää alustoilla ei tosiasiallisesti selvitetty¹⁶. Ehdotuksessa alustat nähtiin ainoastaan uhkana, vaikka kirjallisuudessa on kirjoitettu runsaasti alustatalouden hyödyistä.¹⁷

DSM-direktiivi hyväksyttiin lopulta pitkien neuvotteluiden jälkeen maaliskuussa 2019 ja tämän työn kirjoitushetkellä on käynnissä kansallinen implementointi. Kansallista implementointiprosessia on sävyttänyt poliittinen keskustelu direktiivin toteuttamistavasta ja eri ryhmien intressien tasapainosta¹⁸. Seuraavaksi määritellään tämän tutkielman tutkimuskysymys sekä rajaukset.

---

¹² LiVL 43/2018 vp s. 5

¹³ Sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan lausunto, s. 75 perustelujen osalta ja artiklan muutosehdotukset s. 113-115; Euroopan parlamentin kulttuuri- ja koulutusvaliokunnan mietintöluonnos s. 159 perustelujen osalta ja artiklan muutosehdotukset 201-206; Euroopan parlamentin kansalaisvapaudet sekä oikeus- ja sisäasioidenvaliokunta s. 216 perustelujen osalta ja artiklan muutosehdotukset s. 220-223 (Raportti muutosehdotuksista DSM-direktiiviin)

¹⁴ U 63/2016 vp, s. 9–10; LiVL 29/2016 vp, s. 3; TaVL 3/2017 vp s. 5; SiVL 5/2017 vp, s. 3; LiVL 43/2018 vp s. 5

¹⁵ Senftleben ym. 2018, s. 1

¹⁶ Ks. esimerkiksi Komission vaikutustenarviointi tekijänoikeusjärjestelmän uudistamisesta, joissa tarkasteltiin sisällön saatavuutta verkossa, keskeisten poikkeuksien toimintatapa digitaalisessa ja rajat ylittävässä ympäristössä sekä tekijänoikeusmarkkinoiden toimintaa. Vaikutustenarvioinnin mukaan *oikeudenhaltijoilla on vaikeuksia sisältönsä hallinnassa ja korvausten saannissa*, kun sisältöä hyödynnetään verkkopalveluissa, joihin tallennetaan loppukäyttäjien lataama sisältö ja tarjotaan pääsy siihen. (Executive Summary, Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules)

¹⁷ Ks. esimerkiksi Angelopoulos 2016; Frosio 2018 s. 102-108; Colangelo - Maggiolino 2018 s. 5-15

¹⁸ Aineistosta on pääteltävissä, että alustapalveluntarjoajat haluavat vakuuttaa noudattavansa jo tekijänoikeutta koskevia säännöksiä ja säilyttää laajan sopimusvapauden, kun taas tekijänoikeusjärjestöt haluavat laajentaa sopimuslisenssiä lainsäädännössä ja näin parantaa omaa neuvotteluasemaansa. (Valmisteluaineistossa tekijänoikeuslain uudistuksesta, YouTube Art. 17 Stakeholders Dialogue Presentation PDF, Facebook EUCD Art 17 ja Kopioston esitys sopimuslisenssijärjestelmän kehittämistarpeista)

1.2 Tutkimuskysymys ja rajaukset

Tarkastelen tutkielmassa vastuun kohdentamista alustaan käyttäjien jakaessa alustalla tekijänoikeutta loukkaavaa sisältöä. Tutkielman aihe liittyy laajempaan kontekstiin teknologian hyödyntämisen, digitalisaation ja alustatalouden vaikutuksesta yhteiskuntaan. Tutkielman pääteema on vastuun kohdentamiseen liittyvä epäselvyys käyttäjän jakaessa alustalla sisältöä ja tilanteen aiheuttama oikeusturvaongelma. Alustan, käyttäjän ja oikeudenhaltijan tulisi toimia ympäristössä, jossa vallitsee oikeusvarmuus.

Tutkimuskysymykset voidaan jäsentää seuraavasti: (i) millä edellytyksillä ensisijainen vastuu tekijänoikeutta loukkaavan sisällön levittämisestä kohdentuu alustaan käyttäjän jakaessa alustalla sisältöä kirjoitushetkellä voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti ja (ii) miten DSM-direktiivin artikla 17 muuttaa näitä edellytyksiä? Käyttäjällä voidaan pääsääntöisesti tarkoittaa ketä tahansa, joka sisältöä alustalla jakaa – kuten tavallista käyttäjää, poliitikkoa tai ammattimaista vloggaria. Jos erilaisten käyttäjien osalta on tarpeen tehdä ero, se ilmaistaan kunkin kappaleen yhteydessä.

Tutkimuskysymyksien merkitystä peilataan reaali maailmaan ja lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden toteutumiseen käyttäen esimerkkinä YouTubea, koska DSM-direktiivin esikuvana on YouTubeen käyttämä toimintamalli. Tällöin tekijänoikeudella suojatun sisällön poistamisen sijaan oikeudenhaltijalle tarjotaan mahdollisuus sopia palveluntarjoajan kanssa siitä, että oikeudenhaltijan omistama sisältö jätetään palveluun ja vastineeksi oikeudenhaltija saa osan palvelun keräämästä mainostulosta. Tällöin YouTube tekee vapaaehtoiselta pohjalta sopimuksia oikeudenhaltijoiden kanssa käyttäjien puolesta. Oikeudenhaltijoiden mukaan YouTube viittaa sopimusneuvotteluissa siihen, että sillä ei ole velvollisuutta hankkia lisenssiä sisältöön siksi, että sen toiminta kuuluu sähkökauppadirektiivin vastuuvapaussäännöksen piiriin.¹⁹

Ensimmäistä tutkimuskysymystä on tarkasteltava riittävästi, jotta jälkimmäiseen tutkimuskysymykseen voidaan vastata. Tutkielmassa tullaan keskittymään tekijänoikeusloukkauksesta seuraavan vastuun kohdentamiseen sekä nyky lainsäädännön että DSM-direktiiviehdotuksen 17 artiklan nojalla käyttäen YouTubea reaali maailman esimerkkinä. Tekijänoikeusloukkauksella tarkoitetaan tekijälle tai tekijänoikeuden haltijalle tekijänoikeuslaissa turvatun suojan rikkomista²⁰. Tutkimuskysymysten

---

¹⁹ U 63/2016, s. 9-10

²⁰ Sorvari 2007, s. 1

avulla voidaan havainnollistaa teknologian ja alustatalouden kehittymisen aiheuttamaa muutosta niin yhteiskunnassa laajemmin kuin lainsäädännössäkin²¹.

Aihe on mielenkiintoinen tutkimuskohde sen ajankohtaisuuden vuoksi. Alustat sisällön jakotapana ovat tehneet läpimurron ja tekijänoikeudesta on tullut keskeinen instrumentti digitalouden arvonaluojana. Tämä aiheuttaa kuitenkin ongelmia ja oikeustilan epäselvyyttä vastuun kohdentamisen osalta edellä sivutuvin tavoin. Asetelmassa on useita kilpailevia intressejä. Oikeudenhaltijat haluavat säilyttää vahvan tekijänoikeussuojan lainsäädännössä ja saada samassa suhteessa teoksien hyödyntämisestä lisenssimaksuja kuin analogisessa maailmassakin. Sisältöä jakavat ja katsovat käyttäjät eivät aina koe yksinoikeuksia oikeutetuiksi. Alustat taas näkevät niihin kohdistetut vaatimukset haittoina liiketoiminnalle.²² Eri intressien yhteensovittaminen on lainsäätäjälle suuri haaste²³.

Tarkemmin näkökulma rajautuu siviilioikeudelliseen ja ensisijaiseen vastuuseen. EU:n tasolla ensisijainen vastuu on harmonisoitu, mutta toissijaista vastuuta ei ole²⁴. Tekijänoikeuden loukkauksesta aiheutuvat vahingonkorvaus- ja rikosoikeudelliset seuraamukset on rajattu tutkielman ulkopuolelle. Jos sähkökauppadirektiivissä säädetyt vastuuvapauden kriteerit eivät täyty, tallennuspalveluntarjoajan vastuuta arvioidaan jäsenvaltioiden kansallisten lakien perusteella eikä direktiivien perusteella²⁵. Siksi vastuun kohdentumista arvioidaan aineellisen oikeuden eli tekijänoikeuslainsäädännön perusteella, joka on EU:n tasolla lähes harmonisoitu. Jos YouTube olisi vastuussa tekijänoikeudenloukkauksesta, kyseessä olisi tekijänoikeudellisessa mielessä yleisölle välittäminen. Tutkimuskohde on kaikille jäsenmaille yhteinen ongelma eikä oikeusjärjestyskohtainen.

Koska tekijänoikeuden osalta arvioitavana on ainoastaan yleisölle välittäminen, jää tekijänoikeuslain mukaisilla oikeuksilla suojattavien kohteiden ja tekijänoikeuden laajuuden käsittely muilta osin yleistasolle. Pääpiirteet sääntelystä on kuitenkin tarpeen käydä läpi aiheen hahmottamiseksi. Se, millä perusteella sisältöä suojataan tekijänoikeuslain nojalla ei tee mainittavaa vaikutusta tutkimuksen kannalta olennaisiin ongelmakohtiin. Koska tutkielmassa käytetään esimerkkinä reaali maailman ilmiöistä YouTubea, on selvää, että alustalle ladattava sisältö on yleensä joko tekijänoikeudella tai sen

---

²¹ Komission tiedonanto COM(2016) 288 final, s. 2-3

²² Ohly 2009, s. 212 ja 238

²³ Valmisteluaineisto tekijänoikeuslain uudistuksesta

²⁴ Rosati 2017, s. 1

²⁵ Sorvari 2005, s. 310; Ohly 2009, s. 234–235

lähioikeuksilla suojattua. Tällöin myös sekä teoksen lataaminen YouTubeen että sen katselu on käyttäjän osalta tekijänoikeudellisessa mielessä kappaleen valmistamista ja yleisön saataville saattamista. Samalla perusteella käsitellään myös ainoastaan yleisellä tasolla tekijänoikeuden lähioikeuksia.

1.3 Tutkimuksen metodi, rakenne ja lähteet

Tutkielma keskittyy voimassaolevan lainsäädännön selventämiseen vastuun kohdentamisen osalta yllä mainituin tavoin ja sen soveltamisesta seuraavaan tulkintaan käyttäen esimerkkinä YouTubea. Tämän vuoksi tutkielmassa on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen tutkimusmetodi. Lainopilla tarkoitetaan oikeussääntöjen systematisointia ja tulkintaa. Systematisoinnin avulla yhteen kuuluvat asiat kootaan samojen nimikkeiden alle ja erotellaan selvin perustein toisista asioista. Lainoppi järjestää edelleen lain säännöksissä ilmaisunsa saanutta järjestelmää. Jokainen systematisointi aloitetaan valitsevasta oikeusjärjestyksestä.²⁶

Tutkielmassa systematisoidaan välittäjän vastuuta tutkimuskysymysten näkökulmasta. Tämän perusteella esitetään tulkinta oikeustilasta sekä kirjoitushetkellä että DSM-direktiivin kansallisen voimaansaattamisen jälkeen. Tutkielmassa erityisenä haasteena on perinteisten oikeudenalojen poikkileikkaisuus ja oikeustilan epäselvyys. Tämä johtuu siitä, että alustat nykymuodossaan ovat tuore ilmiö. Sääntely syntyi erilaiseen toimintaympäristöön.

Tutkielman aluksi tarkastellaan tutkielman kirjoitushetken tilannetta vastuun kohdentamisen osalta. Sähkökauppadirektiivin vastuuvapaussääntelyssä on kyse vastuun täsmennyksestä. Siksi ensimmäisessä käsittelykappaleessa käydään läpi, milloin vastuuvapaussääntely soveltuu välittäjinä toimiviin alustoihin. Jos vastuuvapaussääntely ei sovellu, vastuu määräytyy kansallisen muun lainsäädännön nojalla. Tämän jälkeen siirrytään käsittelemään kansallista aineellista lainsäädäntöä tarkastelemalla tekijänoikeuslain mukaisesti suojattavaa sisältöä. Tällöin on tarkoitus hahmottaa, mikä kaikki käyttäjien lataama sisältö on tekijänoikeudella tai sen lähioikeuksilla suojattua sekä vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen tarkastelemalla tilanteita, jolloin vastuu kirjoitushetkellä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti kohdentuu alustaan. Tarkastelussa avainasemassa ovat EU-tuomioistuimen ratkaisut. Kappaleessa 4 tarkastellaan DSM-direktiivin 17 artiklaa toisen tutkimuskysymyksen valossa. Tarkoitus on hahmottaa, miten DSM-direktiivi muuttaa oikeustilaa ja mitä velvoitteita

---

²⁶ Aarnio 1978 s. 52 ja s.75-76

se asettaa toimijoille. Kappaleessa 5 tarkastellaan alustojen vastuun tulevaisuutta ja pyritään hahmottamaan välittäjien roolissa tapahtunutta muutosta sekä alustojen näkökulmasta että yhteiskunnassa laajemminkin. Siksi muutosta tarkastellaan kappaleessa 5.1 sääntelyn näkökulmasta ja sitten kappaleessa 5.2 laajemmin jakamalla DSM-direktiivin haasteet kolmeen kategoriaan. Nämä kategoriat käydään läpi pääpiirteittäin eikä tutkielman rajauksen vuoksi ole mahdollista syventyä ilmiöihin tarkemmin. Kuitenkin on tärkeää tiedostaa, että tutkielman aihe liittyy oikeudenalarajat ylittäviin, laajoihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Lopuksi aiheesta vedetään johtopäätökset.

Näkökulma on eurooppalainen, koska tekijänoikeutta on harmonisoitu direktiivein ja tarkastelun kohteena oleva lainsäädäntö on Euroopan Unionin lainsäädäntöinstrumentti. Tutkielma tulee osoittamaan eurooppalaisessa lainsäädännössä esiintyviä ongelmakohtia.

Lähdeaineistoon on valikoitunut kansainvälistä, eurooppalaista ja kansallista aineistoa. Oikeuslähteet on yleensä jaettu kolmeen ryhmään eli vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin.²⁷ Koska tutkielman kysymyksenasettelu on EU-oikeudellinen, tulee lähdeaineistossa huomioida EU-oikeuden erityispiirteet. EU-oikeudessa etusijaperiaatteella on keskeinen merkitys. Lisäksi EU-oikeudella on erityisiä poliittisia ulottuvuuksia, joiden tausta on taloudellisessa integraatiossa.²⁸

Lähdeaineistossa on vahvasti velvoittavina oikeuslähteinä EU:n asetuksia ja direktiivejä sekä kansainvälisiä sopimuksia, jotka on voimaansaatettu Suomessa kansalliseen lainsäädäntöön. Heikosti velvoittavina oikeuslähteinä ovat EUT:n ennakkoratkaisut tarkastelun kohteena olevan EU-lainsäädännön tulkinnasta ja lainsäädännön valmisteluasiakirjoja selventämään lainsäätäjän tarkoitusta. EUT:n ratkaisut sitovat ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta EU-oikeuden tulkinnan osalta. Lisäksi niillä on yleisempää kansallista oikeudenkäyttöä ohjaavaa vaikutusta, joka rinnastuu kansallisiin prejudikaatteihin. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on esimerkiksi tuomiossa 14/83, von Colson asettanut yhtenäisen tulkinnan eri jäsenmaisen kansallisessa oikeudenkäytössä yhteisöoikeudessa

---

²⁷ Vahvasti velvoittavina oikeuslähteinä pidetään lakia sekä maan tapaa. Heikosti velvoittavina pidetään lain esitöitä sekä tuomioistuinratkaisuja. Sallittuina oikeuslähteinä pidetään taas esimerkiksi kirjallisuutta. Aarnio kuitenkin huomauttaa, että jaottelu koskee sellaisenaan ainoastaan lain käytännön lain soveltamista. Ks. lähemmin Aarnio 1989 s. 220-221.

²⁸ Tolonen 2003 s. 111-112; Siltala 2003, s. 254-256

noudatettavaksi yleiseksi oikeusohjeeksi.²⁹ Lisäksi lähdeaineistossa on sallittuina oikeuslähteinä oikeuskirjallisuutta. Lähdeaineistoon kuuluu alustoja, tekijänoikeutta ja välittäjien vastuuta käsitteleviä lähteitä. Muita kuin oikeuslähteitä hyödynnetään reaalina argumentteina³⁰.

Näen tutkimuskysymykseni oikeudenalan ja sen lainsäädännön hyvin poliittisesti värittyneenä, joten koen tärkeäksi ottaa huomioon aiheen yhteiskunnalliset sidokset reaalina argumentteina oikeustilaa arvioitaessa. Näitä käyn läpi erityisesti kappaleessa 5.2. Tiedostan kuitenkin lainopin rajoitukset tutkimuskysymykseni osalta, enkä pyri saamaan kattavaa kuvaa lainsäädännön vaikutuksista. Jotta tutkimuskysymyksen merkittävydestä voisi saada laajan käsityksen, tutkimusmenetelmän tulisi olla muu kuin lainoppi, jolla voidaan ainoastaan tarkastella kulloinkin voimassaolevaa oikeustilaa.

---

²⁹ Siltala 2003, s. 261–265.

³⁰ Tolonen 2003, s. 103-167.

2. Vastuuvapaussäntely sähkökauppadirektiivissä

2.1 Sääntelyn pääpiirteet ja tavoite

Jotta voidaan arvioida alustan vastuuta käyttäjän jakaessa alustalla laitonta sisältöä, on tarpeen käydä läpi sähkökauppadirektiivin sisältämän tallennuspalveluntarjoajan vastuuvapautta koskevan sääntelyn pääpiirteet. Sähkökauppadirektiivissä säädetään välittäjien vastuuta koskevasta rajoituksista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että välittäjän vastuu olisi millään tavoin pääsääntö³¹. Direktiivin tavoitteena oli varmistaa sähköisen kaupankäynnin kasvu ja rajoittaa tapauksia, joissa välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuu voi alalla sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan syntyä. Direktiivillä luoduilla yhteisillä puitteilla pyrittiin yhtäältä poistamaan Euroopan Unionin kansallisen lainsäädännön erilaisuudesta johtuvia esteitä ja siten parantamaan yritysten toimintaedellytyksiä sekä toisaalta lisäämään kuluttajien luottamusta sähköiseen kaupankäyntiin.³²

Sähkökauppadirektiivin vastuuvapaussäntely on horisontaalista siten, että vastuuvapaus soveltuu kaikenlaiseen välitettyyn sisältöön, ei ainoastaan tekijänoikeutta loukkaavaan sisältöön.³³ Seuraavaksi käydään läpi sähkökauppadirektiivin soveltamisala, joka on olennainen vastuun kohdentamisen näkökulmasta.

2.2 Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Sähkökauppadirektiivin 1 artiklan mukaan direktiivi soveltuu tietoyhteiskunnan palveluihin. Tietoyhteiskunnan palvelu toimitetaan etäpalveluna, sähköisesti, vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tapahtuvana tiedonsiirtona ja tavallisesti vastiketta vastaan. Jotta kyseessä olisi lain soveltamisalaan kuuluva tietoyhteiskunnan palvelu, sen on täytettävä kaikki kriteerit samanaikaisesti. Tästä seuraa, että lain aineellinen soveltamisala rajoittuu sellaisiin toimiin, jotka toteutetaan sähköisesti tietoverkoissa.³⁴ Määritelmä on hyvin laaja – se soveltuu lähes kaikkiin verkossa tarjottaviin palveluihin

---

³¹ Pihlajarinne 2012 s. 68 ja julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-324/09, L'Oréal ym kohta 136: ”Voitaisiin väittää, että direktiivin 2000/31 12, 13 ja 14 artiklan vastuuta koskevat säännökset pitäisi ymmärtää vastuuta koskeviksi poikkeuksiksi ja niitä pitäisi siten tulkita suppeasti. Mielestäni näin ei välttämättä ole, sillä monissa jäsenvaltioissa palvelun tarjoaja ei voi olla vastuussa näissä artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa subjektiivisen tuottamuksen puuttumisen vuoksi. Siten näissä säännöksissä on pikemminkin katsottava selostettavan tai selvennettävän voimassa olevaa oikeutta kuin säädettyään siihen poikkeuksia.”

³² Sähkökauppadirektiivin perustelukappale 3; HE 194/2001 vp, s. 6

³³ Vertikaalinen sääntely voisi aiheuttaa ongelmia perusoikeuksien tasapainoon - esimerkiksi kansallisen implementoinnin aikana lakiehdotusta arvioitiin erityisesti sananvapauden ja elinkeinovapauden näkökulmasta (PeVL 60/2001 vp s. 2). Lisäksi oikeuskirjallisuudessa on todettu, että vertikaalinen lähestymistapa voisi johtaa sananvapausongelmiin, koska tällöin palvelun tarjoajan tulisi seuloa kaikki sisältö (Sorvari 2005, s. 511; Baistrocchi 2003, s. 117).

³⁴ HE 194/2001 vp, s.26

tai palvelun osaan³⁵. Youtuben osalta on selvää, että se on tietoyhteiskunnan palvelu. Tällöin sähkökauppadirektiiviä sovelletaan YouTubeen toimintaan. Sen sijaan vastuuvapauden yksittäisten artiklojen soveltuminen YouTubeen on tulkinnanvaraisempaa.

Sähkökauppadirektiiviä sovelletaan alueellisesti 1 artiklan mukaisesti jäsenvaltion alueelle sijoittautuneeseen palvelun tarjoajaan. Tämä voi olla haastava tulkintakysymys, sillä sähkökauppadirektiivi koskee palvelun tarjoajia, jotka toimivat kansainvälisessä toimintaympäristössä, kuten esimerkiksi Googlea. Kun kyseessä on nettisivuston välityksellä palveluja tarjoava yritys, yrityksen sijoittautumispaikka on siellä, jossa yritys harjoittaa taloudellista toimintaansa. Jos yrityksellä on useita sijoittautumispaikkoja, tämä paikka on se, jossa palvelun tarjoajan kyseiseen palveluun liittyvän toiminnan keskus sijaitsee.³⁶ Toimijan tulee sähkökauppadirektiivin yhteensovitettuun alaan kuuluvissa kysymyksissä noudattaa sen jäsenvaltion lakia, johon hän on sijoittautunut³⁷.

Lainvalintaa helpottaa sopimusvapaus, sillä osapuolet voivat lähtökohtaiset sopia sovellettavasta laista vapaasti³⁸. Kuluttajasopimusten osalta kansainvälinen yksityisoikeus sisältää säännöksiä kuluttajan turvaksi siten, että kuluttajan kotimaan lainsäädäntö voi tulla tietyissä tapauksissa sovellettavaksi. Esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laissa todetaan johdantokappaleessa 25, että kuluttajia olisi suojattava sellaisilla heidän asuinmaansa säännöillä, joista ei voida sopimuksin poiketa. Lisäksi sopimusehtoihin voi vaikuttaa asetus oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämiseksi verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjien varten. Kyseisessä asetuksessa asetetaan velvoitteita verkossa toimiville välityspalveluille sekä luodaan käyttäjille oikeusturvamekanismeja. Asetuksen 3 artiklan mukaisesti verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien on varmistettava, että niiden ehdot sisältävät yleistä tietoa ehtojen vaikutuksista yrityskäyttäjien teollis- ja tekijänoikeuksien omistukseen ja hallintaan. Asetuksen johdantokappaleessa 15 todetaan, että velvoitteella pyritään varmistamaan selkeys ja avoimuus yrityskäyttäjien kannalta. Ehdot, jotka eivät ole vaatimusten mukaisia, ovat mitättömiä.

---

³⁵ Riordan 2016 s. 387

³⁶ HE 194/2001 vp s. 18; Hyyrynen 2008 s. 130; Innanen – Saarimäki 2009 s. 237-238

³⁷ HE 194/2001 vp s. 18 ja kotimaisen oikeuskirjallisuuden osalta Hyyrynen 2008 s. 130; Innanen – Saarimäki 2009 s. 237-238

³⁸ HE 194/2001 vp s. 18

Sääntelyllä ei kuitenkaan ole vaikutusta vastuun kohdentamista tai immateriaalioikeuksien hallintaa koskeviin kysymyksiin. Alustat voivat siirtää yhtä laajan lisenssin itselleen kaikkeen käyttäjän lataamaan sisältöön kuin aiemminkin, kunhan ehdot sisältävät selkeän tiedon tästä³⁹. Rajoitettua on ainoastaan ehtojen jälkikäteinen muuttaminen yksipuolisesti. Tätä on kritisoitu, sillä asetuksella olisi ollut mahdollista puuttua esimerkiksi alustojen asettamiin kohtuuttomiin, yksipuolisiin ehtoihin tehokkaasti⁴⁰.

Ilman sopimusvelvoitteiden osalta tehtyä täsmennystä soveltuvan lainsäädännön määrittäminen olisi vaikea tulkintakysymys. Ainoastaan jo kuluttajia koskevat täsmennykset lainsäädännössä voivat monimutkaistaa tulkintaa. Tällöin pohdittavaksi voisi tulla kuluttajan käsite ja se, milloin elinkeinoharjoittaja harjoittaa kaupallista toimintaa kyseisessä jäsenmaassa? Alustan käyttäjän kontekstissa voisi olla vaikeaa määrittää, voiko kyseinen käyttäjä olla kuluttaja. Toisaalta, jos kyse on oikeudenhaltijajärjestön ja yksittäisen käyttäjän välisestä riidasta, kysymys ei välttämättä tule edes pohdittavaksi.

Alueellisen soveltamisalan osalta tarkasteltavaksi tulisi kysymys YouTuben tai Googlen sijoittautumispaikasta. YouTube toimii tosiasiallisesti jokaisessa jäsenmaassa, koska se tarjoaa palveluita jokaisessa jäsenmaassa ja jokaisen jäsenvaltion kielellä. Google on iso konserni, joka on Suomessa rekisteröitynyt sekä ulkomaiseksi yhteisöksi että osakeyhtiöksi, jolloin Google on sijoittautunut Suomeen⁴¹. YouTuben käyttöehtojen mukaisesti ehtoihin ja suhteeseen YouTubeen sovelletaan Suomen lakia⁴². Suomessa tapahtuvan oikeusloukkauksen osalta on näin poistettu lainvalintaan liittyvät tulkintakysymykset.

2.3 Välittäjän rooli

Sähkökauppadirektiivin 4 jakso koskee välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuuta. Vastuuvapauden edellytykset on määritelty eri tavalla kolmea erilaista välittäjää varten. Sähkökauppadirektiivin 42 perustelukappaleen mukaan poikkeukset vastuusta koskevat ainoastaan tapauksia, joissa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toiminta rajoittuu tietoverkon teknisenä operaattorina toimimiseen

---

³⁹ Ks. esimerkiksi YouTuben palveluehdot, joissa käyttäjä antaa laajan lisenssin omaan sisältöönsä YouTubeille: *”Toimittamalla Sisältöä Palveluun annat YouTubeille maailmanlaajuisen, ei-yksinomaisen, maksuttoman, siirrettävän, alilisensoitavan luvan käyttää (esimerkiksi kopioida, levittää, muokata, näyttää ja esittää) Sisältöä Palvelun tarjoamiseksi, edistämiseksi ja parantamiseksi.”*

⁴⁰ Ks. esimerkiksi Pavis 2019: *”The Regulation would have been the opportunity for the EU to boost the intellectual property protection of platform users (business and consumer user alike), following the example set by the French courts. But that would have been a more meaningful change in the law than what the instrument currently provides.”*

⁴¹ Ks. esimerkiksi YTJ:n yrityshausta laittamalla hakukenttään Google.

⁴² YouTuben palveluehtojen ehto 14.6

ja käyttöoikeuden tarjoamiseen viestintäverkkoon, jossa kolmansien osapuolten antamia tietoja siirretään tai talletetaan väliaikaisesti siten, että tarkoituksena on pelkästään tietojen siirron tehostaminen. Tällöin toiminta on luonteeltaan puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista, jolloin tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja ei tunne siirrettäviä tai tallennettavia tietoja eikä valvo niitä. Alustan aseman selvittämiseksi tulee ensin tarkastella, minkälaisia välittäjiä vastuuvapaussäännöksellä suojataan ja mihin ryhmään YouTubeen kaltaiset alustat voidaan sijoittaa.

Sähkökauppadirektiivin 12 artikla koskee pelkkää siirtotoimintaa, jolloin toiminnot 12 artiklan 2 kohdan mukaan käsittävät siirrettyjen tietojen automaattisen, tilapäisen ja lyhytaikaisen tallentamisen. Tällä tarkoitetaan siirtoa esimerkiksi viestintäverkossa, jolloin tyypillinen esimerkki vastuuvapauden saavasta palveluntarjoajasta on internetyhteyden tarjoaja⁴³.

Sähkökauppadirektiivin 13 artikla koskee välimuistiin tallentamista palvelun vastaanottajan pyynnöstä tehtävän tiedonsiirron tehostamiseksi 13 artiklan a-e alakohdissa säädetyin edellytyksin. Alustojen toiminnassa ei ole kyse pelkästä siirtotoiminnasta tai välimuistiin tallentamisesta. Sähkökauppadirektiivin 14 artikla koskee puolestaan tilannetta, jossa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaminen käsittää palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen tallentamisen (säilytys eli ”hosting”). Ainoastaan tämä voi tulla sovellettavaksi alustoihin, kuten esimerkiksi YouTubeen.

2.4 Välittäjän vastuuvapaus tallennuspalvelun tarjoamisessa

2.4.1 Tallennuspalveluntarjoajan vastuuvapaus

Tässä kappaleessa välittäjän vastuuvapautta arvioidaan asiaa koskevien ennakkoratkaisujen tapaan. Niissä on ensin arvioitu, kuuluuko palvelun tarjoajan toiminta 14 artiklan soveltamisalaan eli onko kyseessä tallennuspalveluntarjoaja. Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on ollut kyllä, arvioidaan, onko palveluntarjoajalla johdantokappaleen 42 mukainen rooli. Lopuksi tarkastellaan artiklan mukaista ilmoitusmenettelyä lähemmin. Sähkökauppadirektiivin 14 artiklassa säädetään seuraavaa välittäjän vastuuvapaudesta:

---

⁴³ Riordan 2016 s. 395

”1. Jos tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaminen käsittää palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen tallentamisen, jäsenvaltioiden on varmistettava, että palvelun tarjoaja ei ole vastuussa palvelun vastaanottajan pyynnöstä tallennettujen tietojen osalta, edellyttäen, että:

a) palvelun tarjoajalla ei ole tosiasiallista tietoa laittomasta toiminnasta tai tiedoista eikä hänen tiedossaan vahingonkorvausvaatimuksen kyseessä ollen ole tosiasioita tai olosuhteita, joiden perusteella toiminnan tai tietojen laittomuus on ilmeistä; tai

b) palvelun tarjoaja toimii viipymättä tietojen poistamiseksi tai niihin pääsyn estämiseksi heti saatuaan tiedon tällaisista seikoista.

2. Edellä 1 kohtaa ei sovelleta, kun palvelun vastaanottaja toimii palvelun tarjoajan johdon tai valvonnan alaisena.

3. Tämä artikla ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmän mukaisesti palvelun tarjoajaa lopettamaan tai estämään väärinkäytökset, eikä se myöskään vaikuta jäsenvaltioiden mahdollisuuteen vahvistaa menettelyjä, joita sovelletaan tietojen poistamiseen tai niihin pääsyn estämiseen.”

Suomessa artikla 14 on saatettu voimaan lakiin sähköisen viestinnän palveluista 184 §:n (917/2014)⁴⁴. Esitöissä sähkökauppadirektiivin 14 artiklan mukainen tallennuspalvelun tarjoaja on määritelty kuvaamalla välittäjän toimintaa eli tallennusta. Vastuuvapauden perusedellytyksenä on nähty se, että välittäjä ei osallistu lainvastaisen sisällön tuottamiseen.⁴⁵ Kanta saa myös tukea oikeuskirjallisuudesta, jossa on todettu vastuuvapaussäännösten osalta, että sähkökauppadirektiivin keskeiset käsitteet ovat luonteeltaan toiminnallisia eivätkä ne riipu käytettävästä tekniikasta⁴⁶. YouTube:n toiminta voi tulla arvioitavaksi tallennuspalveluna, koska käyttäjät lataavat sisältöä palveluun, jolloin sisältö myös tallentuu palveluun eikä YouTube ei osallistu sisällön tuottamiseen.

Direktiivin ja lain sanamuoto jättävät kuitenkin avoimeksi sen, missä määrin palvelun tulee muodostua nimenomaan tallennuspalvelusta. Tämä aiheuttaa hyvin haastavan tulkintatilanteen. Riordanin mukaan vastuuvapaus ulottuu ainoastaan tallennustoimintoon⁴⁷. Miten vastuuvapautta tulee tulkita, jos tallennus on vastuuvapauden alaista, mutta käyttäjien suorittama jakaminen ei? Tallennuspalvelun

---

⁴⁴ HE 194/2001 vp, s. 40

⁴⁵ HE 194/2001 vp, s. 42-43

⁴⁶ Pihlajarinne 2012, s.71

⁴⁷ Riordan 2016, s. 401

määritelmää voidaan pitää ongelmallisena, sillä lähes kaikki palvelun tarjoajat tekevät muutakin kuin tallentavat tietoja⁴⁸.

Vastauksia tulkintakysymyksiin voi hakea oikeuskäytännöstä. Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen asiassa C-324/09, L'Oréal ym.) mukaan vastuuvapautta koskevien artiklojen tarkoituksena on vahvistaa poikkeukset palvelun tarjoajan harjoittamille tietäntyyppisille toiminnoille eikä voida katsoa, että niissä on tarkoitus vapauttaa sellaisenaan tietty palveluntarjoajan laji. Jääskeläinen toteaa ratkaisuehdotuksen kohdissa 149-151 seuraavalla tavalla:

” 149. - - ei ole mahdollista määrittää sellaisen liiketoimintamallin osatekijöitä, joka sopisi täydellisesti tietojen säilyttämistä koskevaan poikkeukseen. Ja vaikka se olisi mahdollista, tänä päivänä esitetty määritelmä ei todennäköisesti olisi kovin pitkäikäinen. Sen sijaan pitäisi keskittyä toiminnan tyyppiin ja todeta selvästi, että vaikka tietyt palvelun tarjoajan toiminnot vapautetaan vastuusta, kuten direktiivin tavoitteiden toteuttamiseksi pidetään tarpeellisena, kaikkia muita toimintoja ei ole vapautettu ja niihin sovelletaan jäsenvaltioiden ”tavallisia” vastuujärjestelmiä, kuten vahingonkorvausvastuuta ja rikosoikeudellista vastuuta.

150. Kun hyväksytään, että palvelun tarjoajan tietyt toiminnot vapautetaan vastuusta, käänteisesti tämä merkitsee siis sitä, että poikkeuksen ulkopuolelle jäävät toiminnot voivat johtaa vastuuseen kansallisen oikeuden perusteella.

151. Siten eBayn kannalta asiakkaan toimittamien tietojen säilyttämiseen voidaan hyvin soveltaa poikkeusta, jos direktiivin 2003/31 14 artiklan edellytykset täyttyvät. Tietojen säilyttämistä koskeva poikkeus ei kuitenkaan vapauta eBaytä mahdollisesta vastuusta, joka voi syntyä sen käyttäessä internetin maksullista indeksointipalvelua.”

Arvioitaessa vastuuvapauden soveltumista alustaan, kuten YouTubeen, on olennaista arvioida YouTubeen toimintaa. Julkisasiamiehen kuvaamalla tavalla vastuuvapaus voisi koskea YouTubea vain siltä osin, kun kyseessä on sähkökauppadirektiivin määritelmän mukainen välittäjän toiminta. Tulkinnan vahvistaa Euroopan unionin tuomioistuin piti ratkaisu C-324/09, L'Oréal ym:

” - - 14 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sitä sovelletaan sähköisen markkinapaikan ylläpitäjään, kun sillä ei ole ollut aktiivista roolia, jonka vuoksi se tuntisi tallennetut tiedot tai valvoisi niitä.

Kyseisellä ylläpitäjällä on tällainen rooli, kun se antaa apua, joka muodostuu muun muassa asianomaisten myyntitarjousten esityksen optimoinnista tai niiden edistämisestä.

---

⁴⁸ Riordan 2016, s. 401

Kun sähköisen markkinapaikan ylläpitäjällä ei ole ollut edellisessä kohdassa tarkoitettua aktiivista roolia ja kun sen palvelun tarjoaminen kuuluu näin ollen direktiivin 2000/31 14 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, se ei kuitenkaan voi tapauksessa, jossa se saatetaan tuomita maksamaan vahingonkorvauksia, vedota tässä säännöksessä tarkoitettuun vastuusta vapauttamiseen, jos sillä oli tiedossaan tosiasioita tai olosuhteita, joiden perusteella huolellisen talouden toimijan olisi pitänyt todeta asianomaisten myyntitarjousten laittomuus, ja jos se ei niistä tietoisena toiminut viipymättä kyseisen 14 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti.”

Ratkaisun mukaan eBay voi olla vastuuvapauden saava palveluntarjoaja, jos sillä ei ole tietoisuutta jaettavasta sisällöstä. Ratkaisusta on pääteltävissä, että esimerkiksi Google voisi YouTube'n osalta saada vastuuvapauden, jos Google ei tunne tallennettuja tietoja tai valvo niitä. Tällöinkin kyse on ainoastaan tietystä toiminnasta.

Toinen arvioitava asia on palvelun tarjoajan taloudellinen intressi. Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen asiassa C-236/08, Google France ja Google ratkaisuehdotuksessa on katsottu, että palveluntarjoajan taloudellinen intressi ei estä vastuuvapautta, mutta se ei saisi johtaa palvelun tarjoajan intressiin nimenomaan tietyn aineiston esiin tulemiselle palvelussa:

”144. Tätä seikkaa havainnollistetaan parhaiten tekemällä vertailu Googlen hakukoneeseen, joka on neutraali siirtämänsä tiedon suhteen. Sen luonnolliset tulokset ovat sellaisten automaattisten algoritmien tulos, jotka soveltavat objektiivisia kriteerejä sellaisten sivustojen tuottamiseksi, jotka todennäköisesti kiinnostavat internetin käyttäjää. Kyseisten sivustojen esittäminen ja niiden tärkeysjärjestys riippuu siitä, miten merkityksellisiä ne ovat syötettyjen avainsanojen kannalta, eikä Googlen intressistä tiettyyn sivustoon tai sen suhteesta tähän. Googlella toki on intressi – ja jopa taloudellinen intressi – internetin käyttäjälle merkityksellisempien sivustojen esittämiseen; sillä ei kuitenkaan ole intressiä tuoda mitään tiettyä sivustoa internetin käyttäjän tietoisuuteen.

145. Tilanne ei ole tämä AdWordsissa esitetyn sisällön osalta. Se, että Google esittää mainoksia, perustuu sen suhteeseen mainostajien kanssa. Tämän vuoksi AdWords ei enää ole neutraali tiedon väline: Googlella on suora intressi siihen, että internetin käyttäjät napsauttavat mainosten linkkejä (toisin kuin hakukoneen esittämien luonnollisten tulosten osalta).

146. Direktiivin 2000/31 14 artiklassa säädettyä säilytystä koskevaa vastuusta vapauttamista ei näin ollen pitäisi soveltaa AdWordsissa esitettyyn sisältöön. Kansallisessa oikeudessa on määritettävä, onko tällainen vastuu ylipäättään olemassa, kuten edellä huomautettiin.”

EUT ei kuitenkaan omaksunut ajatusta neutraliteetista, vaan katsoi, että myös sponsoroitujen linkkien osalta palveluntarjoaja voi eräin edellytyksin saada vastuuvapauden⁴⁹. Merkitystä ei siis ole taloudellisella intressillä, vaikka palvelun tarjoajan saama välillinenkin hyöty tekijänoikeuden loukkaamisesta voisi olla yksi seikka, joka olisi tarkoituksenmukaista ottaa huomioon osana kokonaisarviota⁵⁰.

Oikeuskäytännön valossa ainakin tietyt YouTubeen toiminnot saavat vastuuvapauden eli näin ollen sähkökauppadirektiivin 14 artikla soveltuu YouTubeen. Toisaalta näin suppean tulkinnan voi kyseenalaistaa. Tuomion C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek kohdassa 22 todetaan, että Facebook Ireland tarjoaa direktiivin 2000/31 14 artiklassa tarkoitettuja hosting-palveluja⁵¹. Ratkaisussa ei avattu johtopäätöstä millään tavalla. Sovellettavuuden olisi voinut helposti kiistää tai ainakin väittää, että tallennuspalvelu on hyvin pieni osa Facebookin palveluita, lisäten Facebookin tarkoituksena olevan toiminta sosiaalisena mediana. Toisaalta tulkinnalla olisi voinut olla merkittäviä vaikutuksia sosiaaliseen mediaan ja niiden toimintamahdollisuuksiin Euroopassa, koska vastuuvapaudella on tärkeä rooli sananvapauden mahdollistajana. Kyseisen ratkaisun valossa on selvää, että sähkökauppadirektiivin 14 artikla soveltuu YouTubeen. Seuraavaksi arvioidaan sitä, millä edellytyksillä YouTube on tietoinen loukkaavasta sisällöstä kotimaassa ja Euroopassa laajemmin.

2.4.2 Tietoisuus loukkaavasta sisällöstä

Sähkökauppadirektiivin 42 perustelukappaleen mukaan poikkeukset vastuusta koskevat ainoastaan tapauksia, joissa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toiminta rajoittuu tietoverkon teknisenä operaattorina toimimiseen ja käyttöoikeuden tarjoamiseen viestintäverkkoon, jossa kolmansien osapuolten antamia tietoja siirretään tai talletetaan väliaikaisesti siten, että tarkoituksena on pelkästään tietojen siirron tehostaminen. Tällöin toiminta on luonteeltaan puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista, jolloin tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja ei tunne siirrettäviä tai tallennettavia tietoja eikä valvo niitä. Tällä perusteella tulisi arvioida myös tietoisuutta loukkaavasta sisällöstä ja vastuuvapauden soveltamista.

---

⁴⁹ C-236/08, Google France ja Google

⁵⁰ Pihlajarinne 2012, s. 79

⁵¹ Vrt. ranskalaiseen ratkaisuun *Tribunal de grande instance de Paris, Lafesse v. MySpace*, 22.6.2007. Ratkaisun mukaan MySpace oli pikenmminkin sisällöntuottaja eikä tallennuspalveluntarjoaja, koska palvelu sisälsi kehyksen, jonka palveluntarjoaja saattoi käyttäjien saataville. Ratkaisuun on suhtauduttu oikeuskirjallisuudessa kriittisesti. (Pihlajarinne 2012, s. 77-78) MySpacea voisi mielestäni hyvin verrata Facebookiin, sillä molempiin palveluihin käyttäjät tallensivat sisältöä ja molemmissa käyttäjät kommunikoivat keskenään. Voisiko sosiaalisen median palveluiden yleistymisen ja markkinoilla vakiintuneiden käsitysten myötä tulkita, että ”tallennuspalveluntarjoaja” käsite on laajentunut?

Kyseisen näkemyksen oikeellisuus 42 perustelukappaleesta 14 artiklan sovellettavuuden kriteerinä on kyseenalaistettu⁵². Julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksessaan asiassa C-324/09, L'Oréal ym, että artiklassa tarkoitettuja tallennuspalveluntarjoajia koskee pikemminkin johdanto-osan 46 perustelukappale, sillä kyseisessä perustelukappaleessa viitataan nimenomaisesti tietojen tallentamiseen. Siten tietojen tallennuspalvelun tarjoajan vastuunrajoitukselle ei pitäisi asettaa ehtoja ja rajoituksia yhdistämällä se 42 perustelukappaleeseen⁵³. EU-tuomioistuin ei ratkaisussa C-324/09, L'Oréal ym. viitanut enää nimenomaisesti 42 perustelukappaleeseen, mutta ratkaisun sanamuodon perusteella voidaan päätellä, että johdantokappaletta on tarkoitus soveltaa. Ratkaisun kohdan 123 mukaan 14 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sitä sovelletaan sähköisen markkinapaikan ylläpitäjään, kun sillä ei ole ollut aktiivista roolia, jonka vuoksi se tuntisi tallennetut tiedot tai valvoisi niitä. Kantaa on kritisoitu oikeuskirjallisuudessa⁵⁴.

Voidaankin YouTuben osalta pohtia, voidaanko sisältöä analysoivaa ja kohdentavaa toimijaa pitää puhtaasti neutraalina ja olla siten tietämätön välitetystä sisällöstä? YouTuben rooli ei mielestäni rajoitu miltään osin tietoverkon teknisenä operaattorina toimimiseen ja käyttöoikeuden tarjoamiseen viestintäverkkoon, jossa kolmansien osapuolten antamia tietoja siirretään tai talletetaan väliaikaisesti siten, että tarkoituksena on pelkästään tietojen siirron tehostaminen. YouTuben tarkoitus on tallentaa sisältö pitkäaikaisesti ja levittää se mahdollisimman laajalle. Tietoisuuden syvempään arviointiin tarjoaa vastauksia oikeuskäytäntö ja sitä analysoiva kirjallisuus.

Tietoisuus on yleensä jaettu oikeuskirjallisuudessa tosiasialliseen ja konstruktiiviseen tietoisuuteen⁵⁵. Tosiasiallinen tietoisuus on kyseessä, kun välittäjällä ei ole tosiasiallista tietoa palvelimelleen tallennetusta laittomasta sisällöstä tai laittomasta toiminnasta. Konstruktiivinen tietoisuus on kyseessä, kun välittäjä ei ole tietoinen niistä tosiasioista ja olosuhteista, joiden perusteella toiminnan laittomuus on ilmeistä. Konstruktiivisen tietoisuuden vaatimus koskee ainoastaan siviilioikeudellista vahingonkorvausvastuuta. Muutoin on kyse tosiasiallisesta tietoisuudesta.⁵⁶

---

⁵² Pihlajarinne 2012, s. 79-80; Riordan 2016, s. 402

⁵³ Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-324/09, L'Oréal ym, kohta 142

⁵⁴ Riordan 2016, s. 402

⁵⁵ Frosio 2018, s. 122, ks. myös Baistrocchi 2003, s. 114

⁵⁶ Hyyrynen 2008, s. 122

Tosiasiallisen tietoisuuden on tulkittava kattavan ne tilanteet, joissa välittäjä saa tiedon loukkaavasta sisällöstä itsenäisen tutkimuksen seurauksena sekä tilanteet, joissa sille ilmoitetaan laittomasta toiminnasta tai laittomista tiedoista⁵⁷. Konstrukttiivinen tietoisuus on siis eräänlainen tietoisuuden toinen aste, jossa välittäjän olisi pitänyt tietää loukkaavasta sisällöstä⁵⁸. Jaottelua on myös kritisoitu, sillä koko 14 artikla yhdessä luettuna 15 artiklan 1 kohdan kanssa tulisi tulkita viittaavan ainoastaan tosiasialliseen tietoisuuteen⁵⁹. 15 artiklassa säädetään yleisen valvontavelvollisuuden puuttumisesta. Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot eivät saa asettaa palvelun tarjoajille 12, 13 ja 14 artiklassa tarkoitettujen palvelujen toimittamisen osalta yleistä velvoitetta valvoa siirtämiään ja tallentamia tietoja eivätkä yleistä velvoitetta pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa osoittavia tosiasioita tai olosuhteita. Tulkinta kuulostaa järkevältä. Jos välittäjänä toimiva alusta ei saa valvoa sisältöä aktiivisesti, ilmoituksen tulisi olla ainoa keino tietoisuuden hankkimiseen. Tietoisuuskien eroavaisuuksia on voitukin pitää lähinnä näennäisinä, kuten Hyyrynen esimerkiksi toteaa:

”Tietoisuus sekä laittoman teoskappaleen olemassaolosta ja sen laittomasta luonteesta voinee lähinnä perustua tekijänoikeuden haltijan tai tämän edustajan antamaan ilmoitukseen, sillä ainoastaan tekijänoikeuden haltijalla voidaan katsoa olevan riittävät mahdollisuudet tunnistaa loukkaava materiaali. Palvelun tarjoajallahan ei voi olla tietoa esimerkiksi mahdollisista lisenssijärjestelyistä. Lisäksi kaikkien yksittäisten tekijänoikeutta loukkaavien teosten tunnistaminen palvelun tarjoajan palvelimelle tallennetusta materiaalista on käytännössä sekä teknisesti että oikeudellisesti mahdotonta.”⁶⁰

Kotimaassa käsitteitä ei ole mainittu lain esitöissä nimenomaisesti. Suomessa on saatettu sähkökauppadirektiivin 14 artikla voimaan lakiin sähköisen viestinnän palveluista 184 §:n (917/2014), jossa kansalliseen lakiin on esitetty täsmennys vastuuvapauden osalta säätämällä määrämuotoisesta ilmoitusmenettelystä tekijänoikeusloukkauksen osalta. Tällöin myös tietoisuutta tulkitaan kotimaassa suppeammin:

”- - palvelun tarjoaja ei ole vastuussa tallennettujen tietojen sisällöstä tai välittämisestä, jos hän toimii viipymättä tallentamansa tiedon saannin estämiseksi saatuaan:

1) tietoonsa sitä koskevan tuomioistuimen määräyksen taikka, jos kysymyksessä on tekijänoikeuden tai lähioikeuden loukkaaminen, saatuaan 191 §:ssä tarkoitettun ilmoituksen;

---

⁵⁷ C-324/09, L'Oréal ym., 121–122 kohdat.

⁵⁸ Baistrocchi 2003, s. 114

⁵⁹ Riordan 2016, s. 405

⁶⁰ Hyyrynen 2008, s. 123

2) muuten tosiasiallisesti tietoonsa, että tallennettu tieto on ilmeisesti rikoslain 11 luvun 10 tai 10 a §:n taikka 17 luvun 18 tai 18 a §:n vastainen.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos sisällön tuottaja toimii palvelun tarjoajan johdon tai valvonnan alaisena.”

Säännös koskee sekä rikosoikeudellista vastuuta että siviilioikeudellista korvausvastuuta. 184 §:n toisessa kohdassa on eroteltu tekijänoikeuden loukkaustilanteet, koska tekijänoikeudella suojatun aineiston luvaton välittäminen nähtiin lain esitöissä tietynlaisena erityistilanteena.⁶¹ Näin kansallisessa laissa on käytetty hyväksi sähkökauppadirektiivin 14 artiklan 3 kohdan mukaista mahdollisuutta säätää kansallisesti tarkemmin tietojen poistoon tai saannin estoon liittyvistä menettelyistä. Tekijänoikeusloukkaustilanteiden erottelu onkin järkevää - jos jokin toimi täyttää rikoksen tunnusmerkit, se on mahdollisesti helpompi erottaa kuin tekijänoikeutta loukkaava sisältö, jonka käytöstä sovitaan usein kahden osapuolen välisellä sopimuksella. Vaikka sisältö olisikin tekijänoikeudella suojattua, ei alusta voi tietää, onko käyttö sallittua vai ei⁶². Kotimaiseen ilmoitusmenettelyyn palataan seuraavassa kappaleessa. Tässä vaiheessa on riittävää todeta tietoisuuden olevan kytketty ilmoitusmenettelyyn kotimaassa - tämä ei tietystikään estä palvelun tarjoajaa poistamasta ilmeisen laitonta sisältöä muussakin tapauksessa tultuaan sisällöstä tietoiseksi.

Konstruktiiivisen tietoisuuden täsmällisempään määrittelyyn EU-tasolla tarjoaa vastauksia EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Tapaus C-236/08, Google France ja Google koski Googlen vastuuta hakukoneen ominaisuudessa. Tapauksessa kantajat havaitsivat, että Google tarjosi mainostajille mahdollisuutta valita paitsi kantajien tavaramerkkejä vastaavia avainsanoja myös avainsanoja yhdessä sellaisten ilmaisujen kanssa, jotka osoittivat jäljittelyä. Kantajat väittivät, että AdWordsin kaltainen indeksointipalvelu ei ole tietoyhteiskunnan palvelu, joten tällaisen palvelun tarjoaja ei voi missään tapauksessa hyötyä mainituista vastuun rajoituksista.

EU-tuomioistuimen mukaan pelkästään se, että indeksointipalvelu on maksullinen, jolloin Google vahvistaa korvausta koskevat maksuehdot ja antaa yleisluonteisia neuvoja asiakkailleen, ei merkitse sitä, että Googlelta evätään sähkökauppadirektiivissä säädetty vastuuta koskevat poikkeukset. Myöskään se, että valittu avainsana ja internetin käyttäjän käyttämä hakusana vastaavat toisiaan, ei itsessään riitä siihen, että voitaisiin katsoa, että Google tuntee mainostajien sen järjestelmään syöttämät ja sen palvelimelle tallennetut tiedot tai että se valvoo niitä. Merkitystä on sen sijaan roolilla, joka

---

⁶¹ HE 194/2001 vp, s. 9

⁶² Frabboni 2010, s. 123, saman suuntaisesti myös Hyyrynen 2008, s. 123

Googlega on mainoslinkin yhteydessä olevan kaupallisen viestin laatimisessa tai avainsanojen asettamisessa tai valinnassa.

Ratkaisu selkeytti jossain määrin tietoisuuden arviointia, ja sitä mihin tuli kiinnittää huomiota sitä arvioitaessa. Ratkaisun perusteella YouTubeen osalta merkityksellistä ei ole se, että Google hyötyy kaikesta palveluun ladatusta sisällöstä eikä se, että Google antaa palvelussa yleisluontoisia neuvoja. Sen sijaan merkitystä on roolin passiivisuudella. Oikeuskirjallisuudessa on kritisoitu ratkaisua, koska sen perusteella toimija voi heittäytyä täysin passiiviseksi ja saada vastuuvapauden. Ratkaisu ei kannusta toimijaa pohtimaan toimenpiteitä, jolla laittoman sisällön leviämiseen voidaan puuttua.⁶³

Toinen, jo myös edellä sivuttu ratkaisu C-324/09, L'Oréal ym täsmensi tietoisuuden arviointia. Ratkaisussa arvioitiin tavaramerkkiloukkausvastuun kohdentamista eBay:hin. Tapauksen taustalla oli se, että L'Oréalin tuotteet jaellaan suljetussa jakeluverkostossa, jossa hyväksytyjä jälleenmyyjä on kielletty toimittamasta tuotteita muille jälleenmyyjille. eBayssä puolestaan esitetään listauksia eBayhin kirjautuneiden ja siellä myyjätilin luoneiden henkilöiden kaupan pitämistä tavaroista. Myyjien ja ostajien on hyväksyttävä eBayn vahvistamat sähköisen markkinapaikan käyttöehdot. Näihin ehtoihin kuului kieltä myydä väärennetyjä tuotteita ja kieltä loukata tavaramerkkejä. eBay auttoi myyjä tarvittaessa optimoimaan tarjouksensa, luomaan omat verkkokauppansa sekä edistämään ja lisäämään myyntiään. Se myös mainosti tiettyjä sen sähköisellä markkinapaikalla kaupan pidettäviä tuotteita esittämällä listauksia Googlen kaltaisissa hakukoneissa.

Kuten edellä mainittu, EU-tuomioistuin päätyi lopulta ratkaisuun, jonka mukaan 14 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sitä sovelletaan sähköisen markkinapaikan ylläpitäjään, kun sillä ei ole ollut aktiivista roolia, jonka vuoksi se tuntisi tallennetut tiedot tai valvoisi niitä. Ratkaisun kohdat 121-122 tarkentavat poistovelvollisuuden syntymistä koskevia tilanteita. eBayta voidaan helposti verrata esimerkiksi YouTubeen, koska kyseessä on alusta ja käyttäjien lataama sisältö, vaikkakin eBayssä sisällön eli myynti-ilmoitusten jakaminen tapahtuu eri tarkoituksessa. Jos YouTube tavalla tai toisella tulee tietoiseksi laittomasta sisällöstä – esimerkiksi automaattisen tietojärjestelmän avulla, on Google tietoinen laittomasta sisällöstä.

---

⁶³ Pihlajarinne 2012 s. 87

Riski vastuusta voisi aiheuttaa alustoille ylimonitoroinnin. Vastuuvapaussäännösten ohella sähkökauppadirektiivissä onkin merkittävää aktiivisen selonotto- ja valvontavelvollisuuden määrittämisen kielto, jota on jo edellä sivuttu. Sähkökauppadirektiivin 15 artiklan mukaan tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalle ei voida asettaa yleistä velvollisuutta valvoa tallentamiensa tietoja tai niiden lainmukaisuutta. Lisäksi EU-tuomioistuin on todennut ratkaisussa C-360/10, SABAM EU sääntelyn olevan esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin määrää hosting-palveluiden tarjoajan ottamaan käyttöön suodatusjärjestelmän⁶⁴. Seuraavaksi tarkastellaan ilmoitusmenettelyä ja velvollisuutta tietojen poistamiseen yksityiskohtaisemmin.

2.4.3 Ilmoitusmenettely ja velvollisuus tietojen poistamiseen

Ilmoituksen saatuaan palvelun tarjoajan on 14 artiklan mukaisesti toimittava viipymättä tietojen poistamiseksi tai niihin pääsyn estämiseksi. Ilmoitusmenettelyyn ja poistovelvollisuuteen liittyy useita tulkinnanvaraisia kysymyksiä, joita käsitellään pääpiirteittäin tässä kappaleessa. Aluksi käsitellään ilmoitusmenettelyä.

Sähkökauppadirektiivissä ei ensinnäkään määritellä käsitettä viipymättä. Tämä voikin aiheuttaa toimijoille ongelmia, sillä palveluntarjoajat joutuvat jatkuvasti arvioimaan niin ilmoitusten uskottavuutta, niihin liittyviä juridisia kysymyksiä kuin määräaikojakin. Lisäksi, jos palveluntarjoajat käyttävät esimerkiksi alihankkijoita, epäselvät määritelmät voivat aiheuttaa ongelmia sopimusneuvotteluissa. Oikeuskirjallisuudessa aikamääreen puuttumista on kritisoitu. Sisältääkö se esimerkiksi lakimiehen konsultointiin ja mahdollisten lisenssijärjestelyiden selvittämiseen tarvittavan ajan?⁶⁵

Suomessa on tulkittu viipymättä tarkoitettavan, että palvelun tarjoajan olisi toimittava niin pian kuin se käytännössä on mahdollista ottaen huomioon olosuhteet, toiminnan laajuus ja aineiston vahingollisuus⁶⁶. Tapauskohtaisesta arvioinnista säättäminen vaikuttaa järkevältä ottaen huomioon ilmoitusten kirjon – palveluntarjoaja voi joutua arvioimaan hyvinkin monimutkaisia juridisia kysymyksiä tekijänoikeuden poikkeussäännösten soveltumisesta teoskynnykseen. Esimerkiksi Google on määritellyt poistoajat ja prosessin tapausten selvittämiseen⁶⁷.

---

⁶⁴ Sen sijaan tällainen kielto ei koske ”erityistapauksissa asetettavia seurantavelvoitteita”. (C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek, tuomion kohta 34).

⁶⁵ Edwards 2009, s. 66

⁶⁶ HE 194/2001 vp, s. 41

⁶⁷ Valmisteluaineisto tekijänoikeuslain uudistuksesta, Googlen materiaali, 4 dia ”Complaints from users as regard the copyright protected content they upload”

Kotimaassa on säädetty ilmoituksen ja sitä koskevan vastineen määrämuodosta laissa sähköisen viestinnän palveluissa 191 §:ssä ja 192 §:ssä. Tällöin tekijänoikeuden haltija voi vaatia loukkaavan aineiston poistoa ja palvelun tarjoaja voi luottaa sitä koskevaan ilmoitukseen. Sisällöntuottajan eli käyttäjän oikeusturva on pyritty varmistamaan sillä, että hän voi määrämuotoisella vastineella kiistää oikeudenhaltijan ilmoituksen ja saada aineiston palautetuksi. Jotta ehdotettuun menettelyyn liittyviä ilmoituksia ja vastineita ei tehtäisi perusteettomasti tai edes harkitsemattomasti, on katsottu tarpeelliseksi asettaa sekä vastineen tekijälle että vastineen antajalle korvausvelvollisuus väärin tietojen aiheuttamasta vahingosta.⁶⁸ Sääntelyn näkökulmasta ei ole merkitystä, onko ilmoittaja yritys, oikeudenhaltijajärjestö tai yksittäinen henkilö. Esimerkiksi YouTubessa kuka tahansa tekijänoikeuden haltija voi vaatia sisällön poistoa kirjautumalla sisään. Ilmoituksen tekeminen on mahdollista lomakkeen avulla. Samassa palvelussa on mahdollista myös tehdä vastailmoitus.⁶⁹

Sähkökauppadirektiivissä esitettyä ilmoitusmenettelyä ja siihen liittyvää tietoisuuden tulkintaa on myös kritisoitu. Euroopan komission tulkinnan mukaan jäsenvaltio saa säätää kansallisista menettelytavoista 14 artiklan 3 kohdan nojalla, mutta näistä menettelyistä riippumatta palvelun tarjoajan on vastuuvapauden saadakseen toimittava saatuaan muullakin tavalla artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetun tosiasiallisen tiedon lainvastaisuudesta.⁷⁰ Ilmoitusmenettelystä oikeuskirjallisuudessa on todettu, että tällöin alustat ovat tuomareita omissa asioissaan⁷¹.

Alustoilla – puhumattakaan niiden mahdollisilla automatisoiduilla työkaluilla, ei ole riittävää juridista tuntemusta asioiden ratkaisemiseksi. Tämä voi olla sisältöä jakaville käyttäjille merkittävä oikeusturvaongelma, ottaen huomioon, miten merkittävä asema alustoilla on sisällön leviämisessä. Alustoilla eli yleensä kansainvälisillä suuryrityksillä on tällöin suuri valta päättää, mikä sisältö voi näkyä.

Lisäksi aiheeseen liittyy sisällöntunnistustyökalun, eli esimerkiksi YouTuben ContentID -järjestelmän, läpinäkyvyys⁷². On mahdotonta ennakoida poistotilanteita, koska ratkaisukäytäntö tai algoritmin toimintatapa ei ole läpinäkyvä. Tällöin poistetaan helposti sisältöä, jonka jakaminen on sallittua

---

⁶⁸ HE 194/2001 vp, s. 19. Ks. lisäksi tuomion C-324/09, L'Oréal ym, kohdassa 122 esitetty toteamus, että ilmoitukset eivät automaattisesti merkitse sitä, että vastuuvapautta ei sovelleta, vaan ilmoituksien väitetystä laittomasta toiminnasta tai laittomista tiedoista on oltava riittävän täsmällisiä ja perusteltuja.

⁶⁹ YouTuben tekijänoikeusilmoituksen ohjesivu

⁷⁰ HE 194/2001 vp, s. 23

⁷¹ Kuczerawy 2015, s 48

⁷² Ks. lähemmin YouTuben ContentID työkalusta YouTuben Content ID -järjestelmän ohjesivu

esimerkiksi lisenssijärjestelyn tai poikkeussäännöksen nojalla.⁷³ Tuomioistuimen ratkaisulla saatu tietoisuus on sen sijaan ongelmaton, koska tällöin riippumaton tuomioistuin on jo arvioinut asiaa. Tämä voisi kuitenkin aiheuttaa tuomioistuimille resurssipulan, sillä sisältöä jaetaan valtavasti⁷⁴. Lisäksi kyseeseen voisivat tulla kansainvälisen yksityisoikeuden haasteet lainvalinnasta ja oikeuspaikkaan liittyvät kysymykset. Mielestäni kansallinen määrämuotoinen ilmoitusmenettely on onnistunut ratkaisu tietoisuuden arviointiin⁷⁵. Menettelyssä osapuolille on taattu oikeusturvatakeet, sillä osapuolilla on mahdollisuus antaa vastine ja viime kädessä saattaa tapaus tuomioistuimen tutkittavaksi. Muunlainen tietoisuuden tason arviointi olisi hyvin haastavaa eikä tarjoa käyttäjille, alustoille tai oikeudenhaltijoille oikeusvarmuutta.⁷⁶

Tietojen poistamisen osalta puolestaan haastavamman kysymyksen aiheuttavat sen laajuuteen liittyvät kysymykset. Saman sisällön jakaminen voi olla sallittua toisessa paikassa. Kuinka laajoja poistomääräyksiä tuomioistuimet ovat toimivaltaisia antamaan? EU:ssa kysymystä koskee alustojen osalta tuore ratkaisu C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek. Ratkaisun taustalla oli tilanne, jossa Facebookin käyttäjä julkaisi henkilökohtaisella sivullaan itävaltalaisen verkkolehden sivustolta otetun artikkelin ”Vihreät: Pakolaisten vähimmäisturva pidettävä voimassa”. Julkaisemisen seurauksena palvelualueella käynnistyi alkuperäisen sivuston pikkukuvaesikatselu, jossa näkyi julkaistun artikkelin otsikko ja tiivistelmä sekä valokuva kantajasta. Lisäksi kyseinen käyttäjä julkaisi artikkelin yhteydessä kommentin, jossa hän nimitti kantajaa ”alhaiseksi maanpetturiksi”, ”korruptoituneeksi typeryukseksi” ja ”fasistipuolueen” jäseneksi. Jokaisen palvelualueen käyttäjän oli mahdollista hakea nähtäväksi nämä internetiin ladatut sisällöt. Kun Facebook ei reagoinut kommentin poistopyyntöön, kantaja oli hakenut Facebookia vastaan kieltotuomiota paikallisesta tuomioistuimesta.

Lähtökohtana tuomiossa esitetyle arviolle oli sähkökauppadirektiivin vastuuvapaussäännös, joka soveltui Facebookin palveluihin. Tuomion mukaan jäsenvaltioilla on sähkökauppadirektiivin 18(1) artiklan täytäntöönpanon yhteydessä laaja harkintavalta. Tämä perustui sähkökauppadirektiivin johdantokappaleessa 52 esitettyyn täsmennykseen. Johdantokappaleessa todetaan, että erityisyys, joka

---

⁷³ Katsh ym. 2017, s. 127

⁷⁴ Esimerkiksi YouTubessa käy joka kuukausi yli 1,9 miljardia kirjautunutta käyttäjää, ja videoita katsotaan joka päivä yli miljardi tuntia (YouTuben lehdistölle suunnattu sivu).

⁷⁵ Samaa mieltä myös esimerkiksi Pihlajarinne, joka pitää ratkaisua onnistuneena (Pihlajarinne 2012 s. 86)

⁷⁶ Kuczerawy toivoisi määrämuotoista ilmoitusmenettelyä EU-tasolla, jossa olisi mahdollisuus vastineiden tekemiseen. Hän näkee pelkän ilmoitusmenettelyn oikeusturvaongelmana, jossa alusta on tuomari omassa asiassaan. (Kuczerawy 2015, s 55)

liitty tietoyhteiskunnan palveluiden yhteydessä mahdollisesti syntyville vahingoille tyypilliseen nopeuteen ja maantieteelliseen laajuuteen, sekä tarve varmistaa, etteivät kansalliset viranomaiset saata keskinäistä luottamustaan kyseenalaiseksi, ovat olleet syynä siihen, että Euroopan unionin lainsäätäjä on kehottanut jäsenvaltioita huolehtimaan siitä, että soveltuvia oikeussuojakeinoja on käytettävissä.⁷⁷

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksesta asiassa C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek mukaan C-324/09, L'Oréal ym. ilmenee, että hosting-palvelun tarjoaja voidaan velvoittaa toteuttamaan toimenpiteitä, joilla osaltaan estetään se, ettei samalle palvelun vastaanottajalle koidu enempää samanluonteista haittaa. Ratkaisussa unionin tuomioistuin määritteli, minkälainen on näiden direktiivien vaatimusten mukainen valvontavelvollisuus verrattuna sähkökauppadirektiivin 15 artiklan 1 kohdassa kiellettyyn velvollisuuteen eli velvollisuuteen valvoa aktiivisesti kaikkia tai lähes kaikkia tietoja kaikkien uusien loukkausten estämiseksi. Tuomiosta puolestaan käy ilmi tältä osin eri kieliversioiden vertailu:

”Lisäksi siltä osin kuin viimeksi mainittujen toimenpiteiden nimenomaisena tarkoituksena on useiden tämän säännöksen kieliversioiden – kuten espanjan-, englannin- ja ranskankielisen version – mukaan lopettaa ”kaikki” väitetyt väärinkäytökset tai estää ”kaikki” uusi haitta kyseisille eduille, niiden täytäntöönpanoon ei voida lähtökohtaisesti katsoa liittyvän mitään niiden ulottuvuutta koskevaa rajoitusta. Tätä tulkintaa ei kyseenalaista se, että joissain muissa kieliversioissa – kuten saksankielisessä versiossa – puhutaan tätä väljemmin epämääräisessä muodossa väitettyjen väärinkäytösten lopettamisesta tai etujen loukkausten estämisestä.”⁷⁸

Lisäksi kyseisen tuomion kohdassa 41 on esitetty, että velvoitteilla, joilla pyritään lopettamaan lainvastainen toiminta sekä estämään sen toistuminen ja uusi haitta kyseessä oleville eduille, tulee voida tosiasiallisesti saavuttaa kyseiset tavoitteet. Tällöin mainittujen velvoitteiden on voitava ulottua tietoihin, joiden sisällöllä välitetään olennaisilta osin sama viesti mutta jotka on esitetty käytettyjen sanojen tai niiden yhdistelmän avulla hieman eri tavalla kuin tiedot, joiden sisältö on todettu laittomaksi. Sekä kyseisessä julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa että tuomiossa on haluttu perustella, miksi Facebookin tulisi estää paitsi kyseinen sisältö, myös olennaisilta osiltaan vastaavan sisällön näkyvyys kaikkialla maailmassa.

Poistomenettely näyttäisi tarjoavan mahdollisuuden hyvin laajaan sisällön näkyvyyden estämiseen, joka voi olla käyttäjän sananvapauden ja oikeusturvan näkökulmasta hyvin ongelmallista. Ratkaisu

---

⁷⁷ Tuomion C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek kohta 28

⁷⁸ Tuomion C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek kohta 30

jättää paljon kysymyksiä auki – mikä on olennaisilta osiltaan vastaavaa sisältöä? Ovatko kaikki aiheeseen liittyvät kommentit esimerkiksi olennaisilta osiltaan vastaavaa sisältöä, vaikka niillä olisi asiallisesti puolustettu sosiaalisessa mediassa loukattua henkilöä? Miten estetään yleisen valvontavelvoitteen asettaminen alustalle

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksesta asiassa C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek mukaan uusien loukkausten estämiseksi hosting-palvelun tarjoaja voidaan kieltoääräyksen yhteydessä velvoittaa poistamaan laittomat tiedot, joita tämän määräyksen antamishetkellä ei ollut vielä levitetty. Jotta seurantavelvoite ei johtaisi yleisen valvontavelvollisuuden asettamiseen, sen on kuitenkin täytettävä tietyt lisävaatimukset eli sen on koskettava saman palvelun vastaanottajan samojen oikeuksien, käsiteltävissä tapauksessa tavaramerkkioikeuksien, samanluonteisia loukkauksia. Siksi julkisasiamies päätyi ratkaisuun, jonka mukaan Facebook voidaan määrätä tunnistamaan kaikki edellä mainittua loukkaavaa kommenttia vastaavat kommentit, jotka on todettu laittomaksi ja kaikki vastaavat kommentit, jotka tulevat samalta käyttäjältä. Tuomioistuin omaksui käsityksen ja perusteli ratkaisua tuomion kohdissa 46 ja 47 seuraavalla tavalla:

” 46 Tässä tilanteessa edellä 41 ja 45 kohdassa kuvatun kaltainen velvollisuus on yhtäältä riittävän tehokas loukkaavien väitteiden kohteeksi joutuneen henkilön suojaamiseksi, koska se ulottuu myös vastaavansisältöisiin tietoihin. Toisaalta kyseistä suojaa ei taata hosting-palvelun tarjoajalle asetetun ylimitoitettun velvoitteen avulla, koska sen edellyttämä valvonta ja tutkiminen rajoittuvat tietoihin, jotka sisältävät velvoitteissa yksilöidyt erityiset seikat, ja koska niiden vastaavanlainen loukkaava sisältö ei edellytä palveluntarjoajalta itsenäistä arviointia vaan se voi käyttää automatisoituja tutkimistekniikoita ja -välineitä.

47 Tällaisilla velvoitteilla ei erityisesti aseteta hosting-palvelujen tarjoajalle yleistä velvoitetta valvoa tallentamiaan tietoja eikä yleistä velvoitetta pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa osoittavia tosiasioita tai olosuhteita direktiivin 2000/31 15 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla.”

Näin ollen vaikuttaisi siltä, että poistovelvollisuus ei kuitenkaan ulotu laitonta sisältöä kommentoiviin asiallisiin kommentteihin. Tällöin kyseessä voisi mahdollisesti yleinen valvontavelvollisuus, jollaisen asettamiselle EU-oikeus on esteenä.⁷⁹ Poistovelvollisuuden alueellisen soveltamisalan osalta EU-

---

⁷⁹ Yleinen valvontavelvollisuus voi olla paitsi sähkökauppadirektiivin 15 artiklan vastainen, myös vastoin täytäntöönpanodirektiivin 3 artiklaa, jonka mukaan tässä direktiivissä tarkoitettujen toimenpiteiden on oltava oikeudenmukaisia ja oikeasuhteisia eivätkä ne saa olla liian kalliita (Tuomion C-70/10 Scarlet Extended kohta 36). Voitaisiinkin pohtia, onko ratkaisu C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek yhteensopiva aiemman oikeuskäytännön kanssa, sillä tuomiossa asetettiin rajattu velvollisuus valvoa myös tulevaisuudessa julkaistavaa sisältöä. Määräyksen voitaisiin tulkita loukkaavan myös

tuomioistuimien toteaa, että sähkökauppadirektiivissä ei säädetä tältä osin minkäänlaisesta alueellisesta rajoituksesta niiden toimenpiteiden ulottuvuuteen, joihin jäsenvaltioilla on oikeus ryhtyä kyseisen direktiivin nojalla. Siksi direktiivin ei todettu olevan esteenä sille, että kyseisillä velvoittamistoimenpiteillä on maailmanlaajuisia vaikutuksia.⁸⁰ Ratkaisun perusteella alustaan voitiin kohdistaa toimia, joilla on vaikutusta paitsi nykyhetkeen myös tulevaisuuteen ja jotka ulottuvat laittomaan sisältöön maailmanlaajuisesti. Yhden jäsenvaltion ratkaisulla voi olla merkittävä vaikutus tietyn sisällön näkyvyyteen toisessa jäsenvaltiossa. Ekstraterritoriaalinen ulottuvuus on ongelmallista ottaen huomioon sähkökauppadirektiivin artiklaan 14 liittyvät vaikeat tulkintaongelmat⁸¹.

Sähkökauppadirektiivi ja sitä koskeva tulkintakäytäntö vaikuttaisi asettavan vastuun arvioimiselle hyvin yleiset edellytykset⁸². Tietoisuuden arviointi ja siihen liittyvät kysymykset ratkaisevat ainoastaan kysymyksen vastuuvapaussäännöksen soveltamisesta. Jos vastuuvapaussäännös ei sovellu, tulee arvioida, voisiko toimija olla aineellisen oikeuden perusteella vastuussa. Seuraavassa käydään läpi YouTubeen ladatun sisällön tekijänoikeuslain mukaisen suojan pääpiirteet ja vastuu oikeudenloukkauksesta työn kirjoittamishetkellä soveltuvan lainsäädännön mukaan. Alustan tekijänoikeusloukkauksen osalta kyse voisi olla yleisölle välittämisestä.

---

välittäjän elinkeinovapautta, sillä määräyksellä rajoitetaan toimijan käytettävissä olevien resurssien vapaata käyttämistä. Toisaalta ks. tuomio Telekabel C-314/12 kohdat 50-53, jonka mukaan elinkeinovapautta ei välttämättä loukata silloin kun toimija saa itse päättää keinot. (ks. myös Colangelo – Maggionlino 2017, s. 4)

⁸⁰ Tuomion C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek kohdat 49-50

⁸¹ Ks. esimerkiksi Edwards 2009, s. 65; Kuczerawy 2015, s. 55; Riordan 2016, s. 401

⁸² Pihlajarinne 2012 s. 88; Hyyrynen 2008 s. 130

3. Alustan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä

3.1 Alustalla jaettavan sisällön tekijänoikeuslain mukainen suoja

3.1.1 Suojattava sisältö

Alustalle ladattu sisältö on mahdollista suojata tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisella suojalla jäljempänä käsitellyn omaperäisyysvaatimuksen eli teoskynnyksen täytyessä⁸³. Tekijänoikeussuoja pohjautuu useisiin kansainvälisiin sopimuksiin⁸⁴. EU-tasolla tekijänoikeussuojaa on vahvistettu useissa direktiiveissä, joista merkittävin on tietoyhteiskuntadirektiivi (2001/29/EY)⁸⁵. Tietoyhteiskuntadirektiivi on suurimmaksi osaksi kansallisesti voimaansaatettu tekijänoikeuslailla (404/1961).

Tekijänoikeudellisella suojalla suojataan ”kirjallisia ja taiteellisia teoksia”⁸⁶. Lain luettelo suojattavista teoksista on vain esimerkkiluettelo. Teoslajien kehittyessä on mahdollista suojata kaikkia teostyyppisiä, jotka voidaan luokitella teokseksi. Säännös antaa yksinoikeussuojan itsenäiselle ja omaperäiselle teokselle. Lain sanamuodosta ilmenevä ”luominen” tarkoittaa sitä, että ainoastaan luonnollinen henkilö eli ihminen voi olla teoksen alkuperäinen tekijä⁸⁷. Tekijänoikeus suojaa teosta sekä kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena⁸⁸. Näin ollen sisältöä, esimerkiksi videota, joka ylittää teoskynnyksen ja on luonnollisen henkilön luoma, yleensä suojataan tekijänoikeussuojalla⁸⁹.

---

⁸³ Teossuojan lisäksi tekijänoikeuslain 5 luku sisältää säännökset lähioikeuksista, joita ovat esimerkiksi esittävän taiteilijan sekä ääni- ja kuvatallenteen tuottajan oikeus. Lain esitöiden mukaan lukuun on otettu joukko sellaisia suorituksia ja töitä koskevia suojasääntöjä, joita tosin ei voida pitää kirjallisina eikä taiteellisina teoksina varsinaisessa mielessä, mutta jotka kuitenkin ovat tuollaisten teosten kaltaisia siinä määrin, että on pidetty tarpeellisena antaa niiden valmistajille jonkinlainen tekijänoikeudellinen suoja. (KM 1953:5 s. 76-77)

⁸⁴ Merkittävin tekijänoikeutta koskeva yleissopimus on WIPO:n hallinnoima vuonna 1886 solmittu Bernin yleissopimus kirjallisista ja taiteellisista teoksista (SopS 3/1963). Vuoden 2019 marraskuussa sopimuksessa oli 177 osapuolta.

⁸⁵ Hugenholtz on erottaa toisistaan direktiivien (1991-2001), ”soft law:n” (2001-2009) sekä EU-tuomioistuimen juridisen aktivismin aikakauden (2010-). Direktiivit eivät tarjonneet riittävää harmonisointia fragmentoituneelle tekijänoikeuden kentälle ja siksi sääntelyä on tullut kehittää muuta kautta. (Hugenholtz 2013 s. 58-71) Mielestäni yleisölle välittämistä koskevaa EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jota käydään jäljempänä läpi, voidaan pitää hyvänä osoituksena aktivismin aikakaudesta.

⁸⁶ Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisesti: ”Sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, olkoonpa se kaunokirjallinen tai selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, sävellys- tai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos tai muu kuvataiteen teos, rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote taikka ilmetköönpä se muulla tavalla. Kirjallisena teoksena pidetään myös karttaa sekä muuta selittävää piirustusta tai graafista taikka plastillisesti muotoiltua teosta sekä tietokoneohjelmaa.”

⁸⁷ Luonnollisen henkilön ohella on pohdittu tekoälyn luomuksia tekijänoikeussuojaa nauttivina teoksina. (Alén-Savikko ym. 2018, s. 975-995)

⁸⁸ KM 1953:5 s. 44. Oikeuskirjallisuudessa aiheesta kirjoittaneet esimerkiksi Harenko ym. 2016 s. 17

⁸⁹ Tekijänoikeussuojan ulkopuolelle näin jäisi esimerkiksi sisältö, jonka suoja-aika on tekijänoikeuslain 43 §:n mukaisesti päättynyt.

3.1.2 Omaperäisyys

Tekijänoikeus tulee kysymykseen vain ”itsenäisiin” ja ”alkuperäisiin” eli omaperäisiin luomuksiin nähden. Tällöin kyseessä on henkisen luomistyön tuote ja teoskynnys ylittyy. Ratkaisu siitä, onko kyseessä itsenäinen ja omaperäinen teos, on tapauskohtainen. Kirjalliseen ja taiteelliseen teokseen kohdistuva tekijänoikeus koskee ensi sijassa henkistä eli aineetonta luomusta, mutta tekijänoikeus käsittää luomuksen kaikissa niissä muodoissa, joissa se saattaa ilmetä menettämättä identtisuutta.⁹⁰

Kansainvälisissä tekijänoikeussopimuksissa ja tekijänoikeuskirjallisuudessa omaperäisyys viittaa tekijänoikeussuojan koko syntymisen koko laadulliseen vaatimustasoon⁹¹. Koska työssä tarkastellaan EU-lainsäädäntöä, käytetään tässä työssä myös sekaannuksen välttämiseksi nimenomaan omaperäisyyden käsitettä.

Omaperäisyyden käsitettä on käsitelty useissa oikeustapauksissa. EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännössä on painotettu tekijänoikeussuojan osalta tapauskohtaista harkintaa. Tapaus tapaukselta on ratkaistava, onko tekijä todella itse ”luonut” teoksensa vai onko hän siinä määrin seurannut esikuvia tai annettuja ohjeita, että itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimus jää täyttymättä.⁹² Suomessa omaperäisyyttä on arvioitu niin tuomioistuinten ratkaisukäytännössä kuin tekijänoikeusneuvoston lausuntokäytännössäkin⁹³.

Ratkaisussa C-5/08, Infopaq International lehtiartikkelit olivat tekijänsä henkinen luomus. Artikkelien suojatut osatekijät muodostuvat sanoista, joiden todettiin saavan tekijänoikeussuojaa. Tuomioistuimen arvion mukaan sanojen valitsemisen, järjestämisen ja yhdistämisen kautta tekijä voi ilmaista luovuuttaan omaperäisellä tavalla ja päätyä lopputulokseen, joka muodostaa henkisen luomuksen. Siksi teoksen otteiden, jotka koostuvat yhdestätoista peräkkäisestä teokseen kuuluvasta sanasta, toisintaminen saattoi olla tekijänoikeuden loukkaus. Näin ollen hyvin pienetkin otteet tekstistä voivat olla tekijänoikeudella suojattuja.

---

⁹⁰ KM 1953:5 s. 44

⁹¹ Mylly 2016 s. 907

⁹² Harenko ym. 2016 s. 18; Haarmann 2005 s. 68-72

⁹³ Teoskynnystä arvioitu esimerkiksi KKO:2003:88, KKO:1989:149, KKO:1988:82, KKO:1988:52, KKO:1988:4, KKO:1979-II-64, KKO:1976-II-48, KKO:1975-II-25, TN:2012:14 Skriftliga verk ja TN:2011:11 Konstverk.

Valokuvien omaperäisyyttä on puolestaan käsitelty EU-tuomioistuimen ratkaisussa C-145/10, Painer. EU-tuomioistuin otti henkilökuvan omaperäisyyden osalta lähtökohdaksi sen, että tekijä voi tehdä vapaita luovia ratkaisuja monilla eri tavoilla ja monissa eri kuvan toteutuksen vaiheissa. Valmisteluvaiheessa tekijä voi valita lavastuksen, kuvattavan henkilön asennon ja valaistuksen. Henkilökuvaa ottaessaan hän voi valita rajauksen, kuvakulman ja haluamansa tunnelman. Vedosta tehdessään tekijä voi valita eri kehitysmenetelmistä sen, jota hän haluaa käyttää, tai käyttää tarvittaessa tietokoneohjelmaa. Näillä eri ratkaisuilla henkilökuvan tekijä pystyy lyömään teokseensa ”oman persoonallisen leimansa”. EU-tuomioistuin päätyi lopputulokseen, jonka mukaan myös henkilökuva voi saada teossuojaa.

Kaikkia valokuvia suojataan yleensä tekijänoikeuslain mukaisella suojalla.⁹⁴ Mielestäni C-145/10, Painer madaltaa kynnystä saada tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista suojaa, sillä EU-tuomioistuimen ratkaisun perusteella hyvin tavallistakin valokuvaa voitiin pitää laajaa teossuojaa nauttivana valokuvana. Tämä laajentaa samalla perusteettomasti myös alustoille ladattavan visuaalisen sisällön suojaa, koska teosvalokuvien suoja on laajempi kuin lähioikeudella suojattavien valokuvien. Teosvalokuvien suoja ulottuu myös muunnelmiin, siinä missä tavallisten valokuvien suoja on suppeampi ja kestoltaan lyhyempi.⁹⁵

Vaikka EU-tuomioistuin on käsitellyt teossuojaa ratkaisukäytännössään, kohtaa harmonisointi EU-tasolla haasteita. Ongelmallista on paitsi pitkä lainsäätämisen ja neuvotteluprosessi, myös se, että direktiiveillä usein saavutetaan ainoastaan minimiedellytykset, jotka jo jäsenvaltioita sitovat kansainväliset sopimukset edellyttävät⁹⁶. Tämä on nähty ongelmana esimerkiksi oikeusvarmuuden näkökulmasta⁹⁷.

---

⁹⁴ Jos suoja-aika on esimerkiksi päättynyt, valokuva ei saa suojaa.

⁹⁵ Tekijänoikeuslain 49 a §:n mukaan ” *Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna 1) valmistamalla siitä kappaleita; 2) saattamalla se yleisön saataviin. Oikeus valokuvaan on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin.* ” Säännöksen kolmannessa momentissa ei viitata tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momenttiin. Siksi on tulkittu, että tavallisen valokuvan suoja on suppeampi. Lisäksi suoja-aika on säännöksessä mainitulla tavoilla lyhyempi. (ks. lähemmin esimerkiksi KKO:2018:21; TN:2004:6 sekä TN:2013:3).

⁹⁶ Van Eechoud ym. 2009, s. 298

⁹⁷ Oikeuskirjallisuudessa on runsaasti kirjoitettu haasteista, joita harmonisointi EU-tasolla on kohdannut. Ks. esimerkiksi Mylly 2016, s. 908; Stokes 2009, s. 16; Ohly 2009 s. 240

Tutkielman rajauksen vuoksi omaperäisyyttä tai kotimaista oikeuskäytäntöä ei ole tarpeen käsitellä tässä yhteydessä laajemmin. Voidaan kuitenkin todeta tekijänoikeussuojan ulottuvan laajaan valikoimaan teoksia matalalla kynnyksellä, kuten 11 sanan otteeseen ratkaisussa C-5/08, Infopaq International tai koulukuvaan ratkaisussa C-145/10, Painer. Seuraavaksi tarkastellaan tekijänoikeussuojan laajuutta.

3.1.3 Suojan laajuus

Tietoyhteiskuntadirektiivin 2-4 artikloissa on harmonisoitu tekijän taloudellisia oikeuksia, jotka on kansallisesti saatettu voimaan tekijänoikeuslakiin⁹⁸. Tekijällä on tekijänoikeuslain mukaisesti yksinomainen oikeus määrätä teoksestaan ja siksi tekijän tai hänen oikeudenomistajiensa suostumuksetta ei ole sallittua esimerkiksi kirjallisen teoksen tai maalauksen jäljentäminen⁹⁹.

Tekijänoikeussuojan laajuudesta on runsaasti oikeuskäytäntöä¹⁰⁰. Rajoituksista ja poikkeuksista huolimatta tekijän taloudellisten oikeuksien on tulkittu olevan hyvin laajoja¹⁰¹. Tekijänoikeuslainsäädännön valossa on yleensä selvää, millä edellytyksillä käyttäjä on vastuussa jakamastaan laittomasta sisällöstä. Alustan mahdollista vastuuta on yleensä arvioitu yleisölle välittämisenä, josta on säädetty tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 1 kohdassa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.”

Yleisölle välittämisen oikeus on kansallisesti saatettu voimaan tekijänoikeuslakiin. Alkuperäiseen Suomen tekijänoikeuslakiin ei sisältynyt yleisölle välittämistä. Lain esitöissä on todettu taloudellisten oikeuksien kattavan tekijänoikeudellisesti merkitykselliset teot ja siksi direktiiviä implementoidessa kansalliseen lakiin esitettiin ainoastaan täsmennyksiä.¹⁰²

---

⁹⁸ Tekijänoikeuslain 2 §:n ja 3 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa taloudelliset ja moraaliset oikeudet. Tekijän moraaliset oikeudet sisältävät isyysoikeuden sekä respektioikeuden.

⁹⁹ Harenko ym. 2016, s. 26-34

¹⁰⁰ Ks. esimerkiksi C-466/12, Svensson ym., C-160/15, GS Media sekä C-610/15, Stichting Brein. Suomessa oikeuksien laajuutta yleisölle välittämisen osalta on käsitelty muun muassa ratkaisussa KKO 1999:115, KKO:2010:47 sekä 2018:21.

¹⁰¹ Frabboni 2010, s. 127

¹⁰² HE 28/2004 vp, s. 21-24 ja 77

Yleisölle välittämisen oikeus on nähty tapana hallita digitaalisten teosten tekijänoikeutta¹⁰³. Sen laajuutta on useaan kertaan tulkittu EU-tuomioistuimessa, koska direktiivissä ei täsmennetä käsitettä ”yleisölle välittäminen”¹⁰⁴. Siksi yleisölle välittämisen oikeutta on myös luonnehdittu kiistellyimmäksi tietoyhteiskuntadirektiivin ilmaisemista oikeuksista¹⁰⁵. Yleisölle välittämisen on nähty kattavan kaikki keinot, joilla tekijänoikeudellisesti suojattua aineistoa, kuten ääntä, kuvaa, tekstiä tai tekijänoikeuslain 5 luvussa tarkoitettuja lähioikeuksien kohteita, voidaan siirtää paikasta toiseen yleisön havaittavaksi¹⁰⁶. Johdantokappaleessa 27 oikeutta täsmennetään vielä siten, että pelkkä aineiston välittämisen mahdollistavien tai toteuttavien välineiden tarjoaminen ei ole direktiivissä tarkoitettua välittämistä. Tämä on myös alustojen osalta huomioon otettava seikka. Onko alustan toiminnassa kyseessä pelkkä aineiston välittämisen mahdollistavien välineiden tarjoaminen vai välittääkö alusta teoksia, jolloin se on vastuussa oikeudenloukkauksesta? Tällöin oikeus ymmärrettäisiin myös johdantokappaleen 23 tarkoittamassa mielessä laajasti.

Yleisölle välittämisen käsitteessä yhdistyy kaksi kumulatiivista tekijää eli teoksen ”välittäminen” ja teoksen välittäminen ”yleisölle”¹⁰⁷. Välittämiseen riittää myös se, että teos saatetaan yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa. Ratkaisevaa ei ole, käyttävätkö kyseiset henkilöt tätä mahdollisuutta.¹⁰⁸ EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännössä on myös todettu, että ollakseen yleisölle välittämistä, kyseessä täytyy olla ”uusi” yleisö¹⁰⁹. Tämä on ollut mielenkiintoinen kysymys esimerkiksi linkittämisen osalta - ottaako sisällön jakava käyttäjä kaikki internetin käyttäjät yleisönä huomioon?¹¹⁰ Tätä selventää EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntö, jota seuraavaksi käydään läpi alustan vastuun määrittämiseksi. Yleisölle välittämistä koskevasta EU-tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käydään läpi ainoastaan nähdäkseni relevanteimmat ratkaisut.

---

¹⁰³ Pila – Torremans 2016, s. 311; Stokes 2009, s. 16-17; Hua 2014 s, 103-106; ks. myös HE 28/2004 vp, s. 21 jossa esimerkkinä teoksen digitaalinen käyttö: *”jos teos tai muu aineisto 3 artiklan mukaisesti välitetään yleisölle tai saatetaan yleisön saataviin sähköisessä muodossa, teoksen käyttäjän tietokoneen työmuistiin, kovalevylle tai muulle vastaavalle tallennusalustalle syntyy kappale suojatusta aineistosta. On mahdollista, että käyttäjä tekee tällaisesta tallennetusta kappaleesta myös erillisellä fyysisellä alustalla olevan kopion tai tulosteen. Edellä mainitun direktiivin johdantokappaleen mukaan tällaista aineiston kappaletta ei saa levittää edelleen. Siten sähköisesti onlinepalveluna toimitetusta teoksesta valmistetun fyysisen teoskappaleen levittäminen edellyttää aina oikeudenhaltijan lupaa. Tämä lupa voidaan tarvittaessa sisällyttää online -toimituksen ehtoihin”*

¹⁰⁴ Pila – Torremans 2016, s. 320-321

¹⁰⁵ Ohly 2009, s. 219

¹⁰⁶ Johdantokappale 23; Harenko ym. 2016, s. 42

¹⁰⁷ Tuomion C-607/11, ITV Broadcasting Ltd, kohta 32-33

¹⁰⁸ Tuomion C-306/05, SGAE, 43 kohta

¹⁰⁹ Tuomion C-466/12, Svensson ym, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen

¹¹⁰ Esimerkiksi tuomion C-610/15, Stichting Brein kohta 45

Tapauksessa C-466/12, Svensson ym. oli kyse lehtiartikkeleista, jotka julkaistiin Göteborgs-Postenin internetsivustolla avoimesti. Vastaaja ylläpiti internetsivustoa, jolla tarjotaan sen asiakkaille heidän tarpeidensa mukaan luetteloita klikattavista internetlinkeistä muilla internetsivustoilla julkaistuihin artikkeleihin. EU-tuomioistuimen mukaan ”välittämiseen” riitti se, että teos saatetaan yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa. Ratkaisevaa ei ollut, käyttivätkö kyseiset henkilöt tätä mahdollisuutta. Kyseessä olevan kaltainen välittäminen yleisölle ei kuitenkaan edellyttänyt tekijänoikeuden haltijoiden lupaa, koska uutta yleisöä ei ollut.

Ratkaisu on järkevä, koska muutoin yleisölle välittämisen oikeus olisi esteenä esimerkiksi tiedonvälityksen vapaudelle. Laillista materiaalia, joka on jo jaettu kaikille internetin käyttäjille, tulee saada linkittää vapaasti. Tällä perusteella voitaisiin argumentoida myös välittäjän vastuuvapauden puolesta tilanteessa, jossa sähkökauppadirektiiviä ei sovellettaisi käyttäjän ladatessa alustalle laillista sisältöä. Tällöin käyttäjä on jo ottanut huomioon kaikki internetin käyttäjät. Koska alustalla ei ole uutta yleisöä, alusta ei voisi suorittaa yleisölle välittämistä.

Tulkintakysymys vaikeutuu, jos materiaali on laitonta ja se on välitetty oikeudenhaltijan suostumuksesta. Tällöin materiaalin ladannut käyttäjä on vastuussa, mutta mikä on välittäjän asema? Voivatko käyttäjä ja välittäjä olla yhteisvastuussa vai onko välittäjä ainoastaan toissijaisessa vastuussa? Ratkaisun C-466/12, Svensson ym. kohdassa 31 EU-tuomioistuin toteaa seuraavasti:

”Sitä vastoin siinä tilanteessa, että sen sivuston käyttäjät, jolla klikattava linkki on, voivat kyseisen linkin avulla kiertää rajoittavia toimenpiteitä, jotka on toteutettu sillä sivustolla, jolla suojattu teos on, yleisön pääsyn rajoittamiseksi ainoastaan tilaajiin, jollain kyseinen linkki merkitsee siis toimea, jota ilman mainitut käyttäjät eivät voisi tustua levitettyihin teoksiin, kaikkia näitä käyttäjiä on pidettävä uutena yleisönä, jota tekijänoikeuden haltijat eivät ole ottaneet huomioon silloin, kun ne antoivat luvan alkuperäiseen välittämiseen, joten tällainen välittäminen yleisölle edellyttää tekijänoikeuden haltijoiden lupaa. Näin on etenkin silloin, kun teos ei ole enää yleisön saatavilla sivustolla, jolla se on alun perin välitetty, tai kun se on kyseisellä sivustolla vastedes yksinomaan rajoitetun yleisön saatavilla, vaikka se on mahdollista saada saataviin toisella internetsivustolla ilman tekijänoikeuden haltijoiden lupaa.”

Vaikuttaisi siltä, että laittoman sisällön linkittäminen voisi merkitä tekijän yksinoikeuden loukkauksista, koska tällöin alkuperäisen sisällön verkkoon laittanut henkilö ei ole ottanut yleisönä huomioon kaikkia netin käyttäjiä. Tällöinkin on epäselvää, miten vastuu jakautuu esimerkiksi silloin, jos rajoittavan toimenpiteen kiertäjä ja linkittäjä ovat eri toimijoita. Missä tilanteessa linkittäjä tietää aineiston loukkaavuudesta? Kysymyksen äärelle päästään tuoreempaa oikeuskäytäntöä tarkastelemalla.

Linkittämistä ilman oikeudenhaltijan lupaa koskee ratkaisu C-160/15, GS Media. Ratkaisussa taustalla oli tilanne, jossa valokuvaaja Hermès otti Sanoman toimeksiannosta julkaistavaksi tarkoitetut valokuvat. Hermès antoi tässä yhteydessä Sanomalle yksinoikeuden kuvien julkaisuun. GS Media puolestaan ylläpiti GeenStijl-juorusivustoa, jonka toimitus sai salanimeä käyttävältä henkilöltä hyperlinkin sisältävän viestin. Hyperlinkki viittasi Australiassa sijaitsevan tiedostojen verkkosäilytyspalvelun Filefactory.comin sivustolla (jäljempänä Filefactory-sivusto) olevaan sähköiseen tiedostoon, joka sisälsi kyseiset valokuvat. GeenStijl-sivustolla julkaistiin Dekkeriä esittäviä valokuvia koskeva artikkeli, jonka yhteydessä oli hyperlinkki. Hyperlinkin klikkaus ohjasi lukijat Filefactory-sivustolle, jossa olevan hyperlinkin kautta he saattoivat ladata valokuvat saataviinsa.

EU-tuomioistuin korosti arvioinnissaan ensinnäkin käyttäjän keskeistä roolia ja välittämistoimen tarkoituksellisuutta. Kyseinen käyttäjä toteuttaa välittämistoimen, kun se täysin tietoisena menettelynsä seurauksista tarjoaa asiakkailleen pääsyn suojattuun teokseen, erityisesti silloin, kun ilman tätä välittämistoimea kyseiset asiakkaat eivät lähtökohtaisesti voisi vastaanottaa levitettyä teosta.¹¹¹ Tällöin kyse oli siis tietoisuudesta laittomasta sisällöstä, jolloin tekijänoikeudenhaltijan lupa olisi tullut hankkia¹¹².

Ratkaisu täsmensi myös yleisön käsitettä. Jotta kyseessä voisi olla ”yleisölle välittäminen”, suojattu teos on välitettävä tietyllä teknisellä tavalla, joka poikkeaa siihen asti käytetyistä tavoista. Jos näin ei ole, se tulee joka tapauksessa välittää ”uudelle yleisölle” eli yleisölle, jota tekijänoikeuden haltijat eivät ole ottaneet huomioon silloin, kun ne antoivat luvan alkuperäiseen yleisölle välittämiseen¹¹³. Argumenttien perusteella esimerkiksi laittomien teosten levittämiseen tarkoitettujen alustojen ylläpitäjät toteuttavat selkeästi tekijän yksinoikeuden alaan kuuluvan toimenpiteen. Ilman alustan toimenpiteitä alustat eivät voisi vastaanottaa levitettyä teosta.

Lisäksi unionin tuomioistuin katsoi, että sillä, että tietoyhteiskuntadirektiivissä tarkoitettulla yleisölle välittämisellä tavoitellaan voittoa, on merkitystä¹¹⁴. Kun hyperlinkin laittamisella esille tavoitellaan

---

¹¹¹ Tuomion C-160/15, GS Media kohta 50 oikeuskäytäntöviittauksineen

¹¹² Rosati 2017, s. 1

¹¹³ Tuomion C-160/15, GS Media kohta 37 oikeuskäytäntöviittauksineen

¹¹⁴ Tuomion C-160/15, GS Media kohta 38 oikeuskäytäntöviittauksineen; lisäksi voiton tavoittelun merkityksestä tekijänoikeudenloukkauksessa on keskusteltu runsaasti aiemminkin. Ruotsin lain vuoden 1960 esitöistä on tekijänoikeu-

voittoa, linkin esille laittavalta voidaan odottaa sitä, että hän suorittaa tarvittavat tarkistukset varmistautuakseen siitä, ettei asianomaista teosta ole julkaistu lainvastaisesti sivustolla, johon mainitut hyperlinkit johtavat. Tämä on ristiriitaista silloin, kun arvioidaan samaan aikaan sähkökauppadirektiivin vastuuvapauden mahdollista soveltuvuutta. Sähkökauppadirektiivissä vastuuvapautta ei suoraan evätty tilanteessa, jossa välittäjä tavoittelee voittoa. Millä tavoin sähkökauppadirektiivin mukaisessa tietoisuuden arvioinnissa tekijänoikeudellisen tietoisuuden näkökulmasta olennainen kaupallisuuden kriteeri tulisi huomioida? Ratkaisussa esitetään kohdissa 47-49 ainoastaan seuraavaa arvioinnin osalta:

” - - silloin, kun hyperlinkin, joka johtaa toisella internetsivustolla vapaasti saatavissa olevaan teokseen, laittaa esille henkilö, joka näin tehdessään ei tavoittele voittoa, otettava huomioon se, ettei henkilö tiedä eikä voi kohtuudella tietää, että kyseinen teos oli julkaistu internetissä ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa.

Kun tällainen henkilö saattaa mainitun teoksen yleisön saataviin tarjoamalla internetin käyttäjille suoran pääsyn siihen, hän ei pääsääntöisesti pyri täysin tietoisena menettelynsä seurauksista tarjoamaan asiakkailleen pääsyä teokseen, joka on lainvastaisesti julkaistu internetissä. Lisäksi silloin, kun kyseinen teos oli jo rajoituksetta saatavilla internetsivustolla, johon hyperlinkki tarjoaa pääsyn, kaikilla internetin käyttäjillä oli jo lähtökohtaisesti pääsy kyseiseen teokseen, vaikka hyperlinkkiä ei olisi laitettukaan esille.

Sitä vastoin silloin, kun asiassa on selvitetty, että tällainen henkilö tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että hänen sivulle laittamansa hyperlinkki tarjoaa pääsyn internetissä lainvastaisesti julkaistuu teokseen, esimerkiksi sen takia, että tekijänoikeuden haltijat ovat ilmoittaneet hänelle tästä, on katsottava, että kyseisen linkin tarjoaminen on direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua ”yleisölle välittämistä”.”

Lainauksen perusteella tietoisuus laittomasta sisällöstä oli eräällä tavalla oletettua, koska toiminta tapahtui kaupallisessa tarkoituksessa¹¹⁵. Tällä perusteella esimerkiksi alustan toiminta voisi olla yleisölle välittämistä. Arviointia näin ollen tiukentaisi esimerkiksi YouTuben tapauksessa se, että Google on kaupallinen toimija.

---

delliseen kirjallisuuteen jäänyt toteamus, jonka mukaan tekijällä tulisi olla oikeus saada taloudellinen hyöty kaikista teoksen hyödyntämistavoista, joilla on käytännöllistä merkitystä (HE 28/2004 vp, s. 22; Regeringens Proposition nr. 17 år 1960, s. 61-62). Toisaalta toteamuksessa on kyse kehäpäätelmästä, sillä tulkinnassa on yleensä kyse siitä, voiko tekijä vaatia aineiston tietystä käyttötavasta korvausta vai ei. Rajatapaukset ovat perusoikeuspunnintaa. (Harenko – Niirala – Tarkela, 2016, s. 30-31; ks. myös PeVL 7/2005 vp, s. 2-3)

¹¹⁵ Rosati 2017 s. 8-10

On ymmärrettävää, että taloudellisen toimijan tulee olla huolellinen sisältöä jakaessaan. Toisinaan sisällön laillisuudesta on kuitenkin mahdotonta varmistua. Jos toimija on voitontuottamistarkoituksessa vahingossa jakanut loukkaavaa sisältöä, voiko hän olla suoraan vastuussa loukkaavasta teosta? Eri tietoisuuden asteet tekevät vastuun kohdentamisen arvioinnista vaikeaa. Tämä aiheuttaa oikeusturvaongelmia niin alustoille kuin oikeudenhaltijoillekin, jos on täysin sattumanvaraista, milloin alusta on vastuussa ja kehen oikeudenhaltijan tulee esimerkiksi korvausvaatimus kohdistaa. Seuraavaksi tarkastellaan rajoituksia ja poikkeuksia tekijänoikeussuojaan. Niiden tarkastelu on olennaista oikeuden laajuuden määrittämiseksi.

3.1.4 Tekijänoikeussuojan rajoitukset ja poikkeukset

Tekijänoikeuslain 2 luvussa on 30 rajoitussäännöstä ja sopimuslisenssisäännöstä, joilla rajoitetaan edellisessä kappaleessa käsitellyjä oikeudenhaltijalle kuuluvia oikeuksia. Rajoituksia on perusteltu esimerkiksi sivistyksellisillä ja yhteiskunnallisilla syillä. Lisäksi suojatun teoksen haltijan täytyy saada käyttää teosta valmistamalla siitä kappaleita omaa tarvettaan varten. Rajoitukset kohdistuvat näin tekijänoikeuden taloudellisiin oikeuksiin.¹¹⁶

Nykyisellään poikkeussäännökset perustuvat tietoyhteiskuntadirektiiviin, jolla harmonisoitiin tekijänoikeuden ja lähioikeuksien poikkeus- ja rajoitussäännökset¹¹⁷. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artikla sisältää säännökset jäsenvaltioille sallituista tekijänoikeuden ja lähioikeuksien poikkeuksista ja rajoituksista. Yksinoikeuksien rajoituksia koskevat säännökset on sijoitettu tekijänoikeuslain 2 lukuun. Tekijänoikeuden rajoituksen nojalla teoksen käyttö on sallittua säännöksen osoittamalla tavalla tekijän yksinoikeuden estämättä. Rajoitussäännösten soveltamisen peruseriaatteisiin kuuluu, ettei rajoitussäännös luo offensiivista oikeutta saada aineisto haltuun käytettäväksi. Siksi rajoitussäännöksen hyödyntäminen edellyttää, että hyödyntäjällä on teos tai muu aineisto laillisesti hallussaan tai saata-villaan. Lisäksi poikkeussäännösten nojalla tapahtuvan kappaleen valmistamisen tulisi olla ei-kaupallista. Siksi esimerkiksi yrityksen toiminnassa tapahtuva teoksen käyttö ei kuulu yksityistä käyttöä koskevan poikkeussäännöksen piiriin.¹¹⁸

Teoksien hyödyntämiseen ei sovellu kaupallisilla alustoilla poikkeussäännös. Tämä on ongelmallista sananvapauden näkökulmasta, koska esimerkiksi epäitsenäisiä muunnelmia, kuten parodioita, ei voi

---

¹¹⁶ HE 23/1960 vp, s.2

¹¹⁷ HE 28/2004 vp. s. 17

¹¹⁸ HE 28/2004 vp, s. 24-29

julkaista ilman oikeudenhaltijan lupaa. Tosin jos parodiaa pidettäisiin vapaana muunnelmana tekijänoikeuslain 4 §:n toisen momentin mukaisesti, teosta voisi muuttaa vapaasti¹¹⁹. Tällöin ongelmalista on tekijänoikeuden laajuus, sillä tekijällä on oikeus kieltää myös alkuperäisteoksen muuttaminen. Jos sisältöä monitoroidaan, tällaisia parodioita ei ole mahdollista julkaista poikkeussäännösten nojalla kaupallisilla alustoilla. Yleensä jakokanavat digitaalisessa toimintaympäristössä ovat kaupallisia, koska sisältö lisensoidaan alustalle myös kaupalliseen käyttöön¹²⁰. Vaikuttaisi siltä, että poikkeussäännöksiä tulkintaa olisi syytä muuttaa digitaaliseen toimintaympäristöön yhteensopivaksi, jolloin muunnelmia voisi jakaa vapaammin tai vastaavasti tekijänoikeussuojan laajuutta kaventaa. Aiheeseen ei kuitenkaan tutkielman rajauksen vuoksi paneuduta yksityiskohtaisemmin.

3.2 Alustan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä

Kun alustan vastuuta tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä arvioidaan, tulee samalla arvioida myös sähkökauppadirektiivin ja tietoyhteiskuntadirektiivin suhdetta¹²¹. Edellä mainituissa tapauksissa sähkökauppadirektiivin vastuuvapaussäännös ei ole soveltunut, koska väitetyt oikeudenloukkaajat eivät olleet välittäjiä sähkökauppadirektiivin tarkoittamassa mielessä.

Lähtökohdan alustan tekijänoikeusvastuun arvioimiselle antaa jo edellä sivuttu EU -tuomioistuimen tuomio C-610/15, Stichting Brein. Tapauksen taustalla oli tilanne, jossa käyttäjät latsivat BitTorrent-tiedostojen metatietoja The Pirate Bay -alustalle (jäljempänä TPB). Suurin osa onlinejakoalusta TPB:ssä tarjotuista torrent-tiedostoista johti tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin ilman, että oikeuksien haltija oli antanut luvan tämän palvelun hallinnoijille ja käyttäjille oikeuden kyseessä olevaan jakamiseen. TPB indeksoi torrent-tiedostoja niin, että kyseisen onlinejakoalustan käyttäjät voivat helposti löytää ja ladata teokset, joihin nämä torrent-tiedostot viittaavat. Hakukoneen lisäksi TPB tarjosi hakemiston, jossa teokset on jaoteltu erilaisiin luokkiin. Näissä luokissa teokset on jaoteltu niin, että palvelun ylläpitäjät varmistavat teoksen sijoittamisen asianmukaiseen luokkaan. Lisäksi

---

¹¹⁹ Ks. parodiasta Suomen oikeudessa Alén-Savikko 2015, s. 204-224

¹²⁰ Ks. esimerkiksi YouTuben palveluehdot, joiden mukaan toimittamalla sisältöä palveluun käyttäjä antaa YouTubeille maailmanlaajuisen, ei-yksinomaisen, maksuttoman, siirrettävän, alilisensoitavan luvan käyttää (esimerkiksi kopioida, levittää, muokata, näyttää ja esittää) sisältöä palvelun tarjoamiseksi, edistämiseksi ja parantamiseksi.

¹²¹ Lisäksi arviointi voi tapauksesta riippuen käytännössä sisältää teoskynnyksen tai lähioikeussuojan soveltumisen arvioinnin sekä mahdollisten sopimuksien katselmoinnin. Huomioon tulee ottaa myös mahdollisesti soveltuvat rajoitus- ja poikkeussäännökset.

mainitut ylläpitäjät poistivat vanhentuneet tai virheelliset torrent-tiedostot ja seuloivat aktiivisesti tietynlaiset sisällöt. Siksi tuomioistuimen mukaan oli selvää, että TPB tunsu alustalle ladatut metatiedot.¹²² Alusta oli näin ollen ensisijaisessa vastuussa loukkaavasta sisällöstä.

Tapaus muutti vastuuasetelmaa, koska ratkaisun perusteella vastuu loukkaavasta sisällöstä saattoi perustua konstruktiviseen tai jopa oletettuun tietoisuuteen myös voittoa tuottamattomassa tarkoituksessa¹²³. Tällöin maissa, joissa sähkökauppadirektiivi on saatettu voimaan esimerkiksi sähkökauppadirektiivin 14 artiklan sanamuodon mukaisesti, tietoisuuden arviointi tekijänoikeuden loukkauksesta liittyy sekä sähkökauppadirektiivin vastuuvapauden ja tietoyhteiskuntadirektiivin vastuun arviointiin yhtäaikaaisesti. Tämä on mielestäni ristiriitaista, koska esimerkiksi toiminnan kaupallisuudella on keskeisempi rooli tekijänoikeusloukkauksen arvioinnissa edellä mainituin tavoin. Kansallisessa lainsäädännössä sähkökauppadirektiivin alustoja koskeva vastuuvapaussäännös on edellä mainituin tavoin saatettu voimaan ilmoitusmenettelyn avulla ja on siksi selkeä. Tällöin myös alustaan soveltuvat vastuun tilanteet voivat olla suppeampia.

Tuomion C-610/15, Stichting Brein valossa voisi tulkita, että myös YouTubeen kaltainen alusta toimisi tarkoituksenaan edistää tai toteuttaa toimintaa. YouTube esimerkiksi käsittelee hakutuloksia alustalla luettelemalla ne paremmuusjärjestyksessä sisältöä koskevien otsikoiden kanssa, ja näyttää käyttäjille käyttäjän jo katsomiin videoihin perustuvan katsauksen suositelluista videoista. Tällöin Googlen voisi mahdollisesti tulkita olevan tietoinen jaetusta sisällöstä. Arviointia ankaroittaa se, että YouTube on kaupallinen toimija.

YouTubeen ja Pirate Bayn välillä on kuitenkin merkittävä ero, sillä YouTubeen toiminta on kaupallista eikä toiminnan pääasiallinen tarkoitus ei ole levittää laitonta sisältöä. Siksi ratkaisu C-610/15, Stichting Brein ei täysin vastaa kysymykseen YouTubeen ensisijaisesta vastuusta, vaikka se soveltuukin kaikenlaisiin alustoihin. Epäselvää myös on, mikä merkitys on annettava sopimusehdoille alustan ja käyttäjän välillä, sillä käyttäjän osalta kyse on sopimusrikkomuksesta alustaa kohtaan¹²⁴.

---

¹²² Tapauksessa ilmaistua tietoisuutta Rosati on kutsunut konstruktiviseksi tai jopa oletetuksi. (Rosati 2017, s. 2)

¹²³ Rosati 2017, s. 8-11; Colangelo – Maggolino 2017, s. 11

¹²⁴ Jos käyttäjä lisensoi esimerkiksi YouTubeelle palveluehtojen mukaisesti sisältöä omistamatta lisensointiin tarvittavan laajuisia oikeuksia, käyttäjä rikkoo YouTubeen palveluehtoja ja voisi sopimuksen perusteella olla vastuussa YouTubeelle. Jos YouTubeella olisi käyttäjän oikeutetusti myöntämät oikeudet, YouTube ei välittäisi sisältöä yleisölle ilman oikeudenhaltijan lupaa eikä kysymys alustan vastuusta välttämättä tulisi edes pohdittavaksi.

EU-tuomioistuimelle on esitetty ennakkoratkaisupyyntö asiassa YouTube, C-682/18, koskien YouTubea. Tapauksessa taustalla oli tilanne, jossa YouTubeen ladattiin kantajan tekijänoikeutta loukkaavaa sisältöä. Kantaja pyysi take-down and notice -menettelyn mukaisesti sisällön poistoa ja videot poistettiin. Tästä huolimatta jotkin videot julkaistiin uudelleen alustalla. Tämä johti oikeudenkäyntiin ja tuomioistuimen kysymyksiin EU-tuomioistuimelle.¹²⁵ Saksalainen tuomioistuin kysyi, onko internetissä olevan videopalvelualustan toiminta tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua teosten välittämistä yleisölle, kun

- ”palvelun ylläpitäjä hankkii alustalla mainostuloja,
- videoiden tallentamisprosessi on automaattinen eikä ylläpitäjä ennalta käsin tutki tai valvo sitä,
- ylläpitäjällä on käyttöehtojen mukaan maailmanlaajuinen, ei-yksinomainen ja maksuton lisenssi käyttää videoita niin kauan kuin videot ovat palvelussa,
- ylläpitäjä viittaa käyttöehdoissa ja videoiden tallentamisprosessin yhteydessä siihen, että palveluun ei saa tallentaa tekijänoikeuksia loukkaavaa sisältöä,
- ylläpitäjä antaa käyttöön apuvälineitä, joiden avulla oikeudenhaltijat voivat pyrkiä estämään oikeuksia loukkaavien videoiden katsomisen palvelussa,
- ylläpitäjä käsittelee hakutuloksia alustalla luettelemalla ne paremmuusjärjestyksessä ja sisältöä koskevien otsikoiden kanssa, ja näyttää rekisteröityneille käyttäjille käyttäjän jo katsomiin videoihin perustuvan katsauksen suositelluista videoista,
- jos ylläpitäjällä ei ole konkreettista tietoa tekijänoikeutta loukkaavan sisällön saatavuudesta palvelussa tai kuin se kyseisen tiedon saatuaan välittömästi joko poistaa kyseisen sisällön tai estää pääsyn siihen?”

Ratkaisu tulisi näin ollen käsittelemään vastuun kohdentamista alustaan. On ristiriitaista, että Google ei ole YouTubeen laittomasti ladatuista teoksista yhteisvastuussa käyttäjän kanssa, vaikka saa teoksiin laajan lisenssin, mainostuloja sekä muuta välillistä hyötyä. Toisaalta, jos Googleen soveltuu sähkökauppadirektiivin artikla 14, voisi Google saada YouTubeen osalta vastuuvapauden. Sähkökauppadirektiivin soveltuvuus alustaan on todettu jo edellä sivutuvin tavoin ratkaisussa C-18/18, Eva Glawischnig-Pieszcze. Tällöinkin ongelmallista on, mikä tulkitaan vastuuvapauden saavaksi toiminnaksi.¹²⁶ Sisällön jakaminen sosiaalisessa mediassa tuskin on pelkkää tallennustoimintaa.

EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön valossa voidaan näin ollen todeta, että kirjoitushetkellä voimassaolevan lainsäädännön mukaan alusta voisi olla vastuussa ainakin silloin, jos se on tullut tietoiseksi sekä sisällöstä että sen loukkaavuudesta eikä poista sitä sähkökauppadirektiivin edellytysten

---

¹²⁵ Kysymyksen taustaa ei ollut kirjoitushetkellä saatavilla EU-tuomioistuimen sivuilla, mutta ks. Van Mil 2019

¹²⁶ Toisaalta tulkinta alustojen vastuuvapaudesta vaikuttaa melko vakiintuneelta. (Ahmaoja 2019, s. 699)

mukaisesti. Tietoisuus voi olla joko tosiasiallista tai konstruktivistista. Ensimmäisessä vaiheessa tulee arvioida sähkökauppadirektiivin 14 artiklan mukaisen vastuuvapauden soveltuvuutta. Jos vastuuvapaus ei sovellu, tulee arvioida oikeuskäytännössä esitettyjen edellytyksien valossa konstruktivistista tietoisuutta loukkaavasta sisällöstä, ellei alusta ole tosiasiallisesti tietoinen kyseisestä sisällöstä.

Tässä kappaleessa on arvioitu kirjoitushetkellä voimassaolevan lainsäädännön mukaista alustan vastuuta ja näin vastattu ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Tulkinnan mukaisesti yleisölle välittämisen oikeus voidaan nähdä hyvin laajana. Oikeuskirjallisuudessa onkin esitetty, että EU-tuomioistuin on ylittänyt kansainvälisissä sopimuksissa määritellyt suojan vähimmäisedellytykset.¹²⁷ Voidaan pohdita, kuinka paljon DSM-direktiivin esittämä tekijänoikeuden laajennus todella alustoihin vaikuttaa. Seuraavassa kappaleessa käsitellään DSM-direktiivin mukaista alustan vastuuta ja vastataan toiseen tutkimuskysymykseen. Samalla käsitellään tutkielman läpileikkaavaa teemaa alustan vastuun muutoksesta ja sen vaikutuksista yhteiskuntaan.

---

¹²⁷ Husovec – Quintais, 2019, s. 9

4. Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta DSM-direktiivin mukaan

4.1 Tarkoitus

DSM-direktiivi pyrkii artiklan 1 mukaisesti vahvistamaan säännöt, joilla yhdenmukaistetaan tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa unionin lainsäädäntöä sisämarkkinoilla niin, että otetaan huomioon suojatun sisällön digitaalinen ja rajat ylittävä käyttö. Lisäksi direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevia poikkeuksia ja rajoituksia, lisenssien saamisen helpottamista sekä säännöt, joilla pyritään varmistamaan toimivat markkinat teosten ja muun suojatun aineiston hyödyntämistä varten.

Kuten aiemmissa käsittelykappaleissa on käynyt ilmi, tämä on tervetullut muutos tekijänoikeusjärjestelmään. Säännöt sisältöjen jakamista ja vastuun kohdentamista koskien ovat epäselviä. On vaikea määrittellä yksiselitteisiä kriteerejä sille, milloin verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja on tietoinen oikeudenloukkauksesta ja se voisi mahdollisesti olla laittoman sisällön jakaneen käyttäjän kanssa vastuussa loukkaavasta materiaalista.

Tapaa, jolla tavoitteet pyritään DSM-direktiivin avulla toteuttamaan, voidaan kuitenkin perustellusti kritisoida¹²⁸. DSM-direktiivin 17 artiklan osalta tavoitteena voidaankin nähdä halu saada alustat eli merkittävistä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajista Google ja Facebook, lisensoimaan sisältöä oikeudenhaltijoille¹²⁹. Tällöin kyseiset alustat saataisiin maksamaan oikeudenhaltijoille korvausta sisällöstä ja kiistelty arvokuilu verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien saamien voittojen ja oikeudenhaltijoiden korvausten välillä pienenesi. Artiklan 17 asettamia velvoitteita tarkastellaan seuraavaksi yksityiskohtaisemmin.

4.2 Soveltamisala

DSM-direktiivin 17 artiklan mukaisesti kyseistä artiklaa sovelletaan toimijaan, joka on ”verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja”. Tämä tarkoittaa 2 artiklan mukaisesti:

---

¹²⁸ Husovec – Quintais, 2019, s. 1

¹²⁹ Tämä käy ilmi esimerkiksi johdantokappaleesta 63, jossa todetaan, että on tärkeää edistää lisensointimarkkinoiden kehittymistä oikeudenhaltijoiden ja verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien välillä. Ks. lisäksi Visser 2019, s. 1.

”sellaisen tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajaa, jonka päätarkoituksena tai yhtenä päätarkoituksena on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun lataamia tekijänoikeudella suojattuja teoksia tai muuta suojattua aineistoa, jotka palvelu organisoii ja joita se promotoi voitontavoittelua varten, ja antaa yleisölle pääsy niihin.

Voittoa tavoittelemattomien verkkoensyklopedioiden, voittoa tavoittelemattomien koulutusalan tai tieteellisten tietovarastojen sekä avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kehitys- ja jakoalustojen kaltaisten palvelujen tarjoajat, direktiivissä (EU) 2018/1972 määriteltyjen sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat, verkossa toimivat markkinapaikat sekä yritystenväliset pilvipalvelut ja pilvipalvelut, joihin käyttäjät voivat ladata sisältöä omaan käyttöönsä, eivät ole tässä direktiivissä tarkoitettuja ’verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajia’. ”

Määritelmä on muotoutunut lainsäädäntöprosessin aikana vähitellen. Merkittävin muutos valmisteluvaiheeseen on se, ettei pieniä yrityksiä rajata säännöksen vaikutuksen ulkopuolelle¹³⁰. Sen sijaan ero tehdään sähkökauppadirektiivin 14 artiklan mukaisesti muihin säilytyspalveluita tarjoaviin välittäjiin¹³¹. Lisäksi soveltamisalan ulkopuolelle jäävät toisen alakohdan mukaisesti esimerkiksi voittoa tuottamattomat ensyklopediat ja avoimen lähdekoodin kehitys- ja jakoalustat¹³².

Rajauksista huolimatta määritelmä on laaja. Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan määritelmään sisältyy useita tulkinnanvaraisia edellytyksiä, joita ei täsmennetä direktiivissä lainkaan¹³³. Mitä tarkoittaa “suuri määrä” ja “pätarkoitukseksi”? Entä kuinka tulkitaan ”organisointia ja promootiota voitontavoittelua varten”? Kyseisiä käsitteitä on kritisoitu oikeuskirjallisuudessa siitä, että se irrottaa EU-tuomioistuimen ratkaisussa C-324/09, L’Oréal ym. käyttämät promootion ja optimoinnin edellytykset yleisiksi edellytyksiksi ja kaventaa näin ratkaisun määrittämiä vastuuvapauden rajoja¹³⁴.

Sisällön puolestaan tulee olla käyttäjien lataamia tekijänoikeudella suojattuja teoksia tai muuta suojattua aineistoa. Sisältö voi olla näin ollen suojattu tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisella teossuojalla tai sitten tekijänoikeuslain 5 luvun mukaisella lähioikeussuojalla. DSM-direktiivin voi näin ollen tulkita myös laajentavan lähioikeussuojaa. Johdantokappaleella on myös kritisoitu siitä, että se on lopullisessa muodossaan ristiriitainen artiklojen kanssa¹³⁵. Lisäksi sitä voi tulkita esimerkiksi niin, että palvelun tarjoajat tarjoavat vain alustan¹³⁶.

---

¹³⁰ Raportti muutosehdotuksista DSM-direktiiviin, tarkistus 143

¹³¹ Ahmaoja 2019, s. 711

¹³² Ks. lisäksi johdantokappale 62

¹³³ Visser 2019, s. 3-4; Angepoulos 2016; Ahmaoja 2019, s. 711; Frosio 2017, s. 35.

¹³⁴ Ahmaoja 2019, s. 711; Senftleben ym. 2018, s. 149–163, 153–154

¹³⁵ Husovec – Quintais 2019, s. 2

¹³⁶ Ahmaoja 2019, s. 711

Esimerkiksi pilvipalvelut, kuten Dropbox eivät kuulu artiklan soveltamisalaan ainakaan silloin, kun sisältö ladataan vain omaan käyttöön. Tulkinnanvaraista on, kuuluisiko Dropbox soveltamisalaan, jos linkkiä sisältöön jaetaan laajasti. Tarkoittaako tämä pääsyn antamista? Dropboxin päätarkoituksen osalta on selvää, että kyseessä on tietoyhteiskunnan palvelu, joka toimii voitontuottamistarkoituksessa. Ehkäpä rajanveto tapahtuukin tällöin kriteereillä ”*organisoida ja edistää näkyvyyttä*”. Dropbox ei ainakaan toistaiseksi organisoisi ja edistä näkyvyyttä, jos organisoinnilla ja promotoinnilla tarkoitetaan jonkinlaista etusivua, jossa kohdennetaan sisältöä kullekin sivulla vierailevalle henkilölle.¹³⁷ Myös esimerkiksi WhatsAppissa ja muissa viestintäpalveluissa on suuria ryhmäkeskusteluita, joissa jaetaan runsaasti sisältöä, kuten kokonaisia musiikkivideoita. Tällainenkaan toimija ei kuulu artiklan soveltamisalaan, koska päätarkoitus on eri kuin 17 artiklan soveltamisalaan kuuluvalla toimijalla eikä se organisoisi ja promotoisi sisältöä voitontavoittelua varten.

Sääntely kohdistuu epätasapainoisesti eri toimijoihin, vaikka teoksien leviämisen lopputulos vaikuttaisi useissa tietoyhteiskunnan palveluissa olevan sama kuin niin kutsutussa ”arvokuilu” –ilmiössä. Tällöin teoksia hyödynnetään ilman, että alusta maksaa niiden hyödyntämisestä mitään ja silti se hyötyy laittomienkin teoksien leviämisestä. Palveluissa käyttäjät selaavat ja hyödyntävät sisältöä, jolloin palveluntarjoaja saa tästä arvokasta dataa liiketoimintaansa varten.¹³⁸ Kannustaako direktiivi toteuttamaan alustojen toiminnan niin, ettei toimija organisoisi ja promotoisi sisältöä voitontavoittelua varten vaan on hyvin passiivinen, jolloin myös sähkökauppadirektiivin vastuuvapaussääntely soveltuu? On selvää, että direktiivi tulee aiheuttamaan kustannuksia tietyille liiketoimintamalleille. Artiklan 17 asettamien velvollisuuksien toteuttaminen voisi olla raskasta pienille, vasta toimintansa aloittaneille kasvuyrityksille. Siksi soveltamisalaa tarkennetaan DSM-direktiivin 17 artiklassa 6 kohdassa, jonka mukaan:

”kun on kyse uusista verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajista, joiden palvelut ovat olleet yleisön saatavissa unionissa alle kolmen vuoden ajan ja joiden vuosiliikevaihto on alle 10 miljoonaa euroa komission suosituksen 2003/361/EY mukaisesti laskettuna, niihin 4 kohdassa vahvistetun vastuujärjestelmän mukaisesti sovellettavat edellytykset rajoitetaan koskemaan sitä, että niiden on noudatettava 4 kohdan a alakohtaa ja toimit-

---

¹³⁷ Dropboxin etusivu

¹³⁸ Datan hyödyntämisen osalta tulee tietysti huomioida muun lainsäädännön, kuten tietosuojalainsäädännön sekä sähköisen viestinnän lainsäädännön, asettamat edellytykset. Lainsäädännön asettamista rajoitteista huolimatta palveluiden käytön analysoinnin voi nähdä suurena välillisenä arvona palveluiden tarjoajille.

tava riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevien teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämiseksi tai niiden poistamiseksi verkkosivustoiltaan.”

Kohdan perusteella esimerkiksi kasvuyrityksiin, joiden liikevaihto jää alle kohdassa mainitun summan ja jotka ovat alle kolme vuotta vanhoja, artiklaa sovelletaan vain rajoitetusti. Jos kuitenkin artiklassa määritellyillä alustoilla on yli viisi miljoonaa kävijää keskimäärin kuussa, soveltuu heihin myöhemmin käsiteltävä artiklan määrittämä vastuujärjestelmä rajoitetummin:

”niiden on myös osoitettava toteuttaneensa parhaansa mukaan toimia estääkseen niiden ilmoituksen kohteena olevien teosten ja muun suojatun aineiston myöhemmät lataukset palveluun, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet merkitykselliset ja tarvittavat tiedot.”

YouTube:n osalta on selvää, että direktiivi soveltuu, koska sen päätarkoituksena on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun lataamia suojattuja teoksia. Lisäksi YouTube organisoii ja promotoi teoksia voitontavoittelua varten sekä antaa yleisölle pääsyn niihin.

4.3 Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan aseman muutos

4.3.1 DSM-direktiivissä tarkoitettu yleisölle välittäminen tai yleisön saataviin saattaminen

Artiklan 17 (1) kohdan mukaan verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa direktiivissä tarkoitettua yleisölle välittämistä tai yleisön saataviin saattamista, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitettua yleisölle välittämistä tai yleisön saataviin saattamista, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon.

Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan on sen vuoksi saatava lupa direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuilta oikeudenhaltijoilta, esimerkiksi tekemällä lisensointisopimus, jotta se voi välittää teokset tai muun suojatun aineiston yleisölle tai saattaa ne yleisön saataviin.”

Näin DSM-direktiivillä luodaan alustoille ensisijainen vastuu käyttäjien jakamasta sisällöstä uudella *sui generis* oikeudella. Säännös muuttaa nykytilannetta, jossa alustojen vastuu on yleensä ymmärretty

toissijaiseksi vastuuksi¹³⁹. Kuten todettu, ensisijainen vastuu on voinut tulla kyseeseen ainoastaan hyvin rajatuissa tapauksissa. Lisäksi vastuun voidaan todeta olevan ankara, sillä artiklassa ei mainita mitään tuottamusedellytystä¹⁴⁰.

Pääsyn antaminen on yleisölle välittämisen uusi ulottuvuus, joka soveltuu ainoastaan DSM-direktiivissä määriteltyyn verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaan. Oikeus ei vaikuta tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 1 ja 2 kohdan mahdolliseen soveltamiseen muihin tekijänoikeudella suojattua sisältöä käyttäviin palveluntarjoajiin¹⁴¹. Oikeus on laajennettu koskemaan myös muuta suojattua aineistoa, joten oikeuden voidaan tulkita laajentavan myös tekijänoikeuslain 5 luvun mukaisten lähioikeuksien suojaa.

Uuden oikeuden luomista on kritisoitu oikeuskirjallisuudessa. Tekijänoikeuksien laajuutta on tulkittu useaan otteeseen EU-tuomioistuimessa - miksi luoda uusi tulkinnanvarainen oikeus? Uusi oikeus laajentaa tekijänoikeutta perusteettomasti suhteessa EU-tuomioistuimen aiempiin tulkintoihin¹⁴². Artiklan 17 perusteella minkäänlaista tietoisuutta ei edellytetä, vaan arvio tekijänoikeuden loukkaamisesta on objektiivinen¹⁴³. Toisaalta on myös esitetty, että direktiivin linjaus on ymmärrettävissä jatkumona EUT:n oikeuskäytännölle, koska se koskee ainoastaan aktiivisia välittäjiä¹⁴⁴. Muiden välittäjien osalta sähkökauppadirektiivin asettamaa vastuunrajausta arvioidaan tekijänoikeutta loukkaavan sisällön osalta samalla tavoin kuin aiemminkin. Tällöinkin ongelmallista on se, että tietoyhteiskuntadirektiivin mukainen yleisölle välittämisen oikeus on ulotettu hyvin laajalle ja voi tosiasiaassa luoda soveltamisalaan kuulumattomillekin alustoille ensisijaisen vastuun tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä. Olipa kuinka tahansa, direktiivi sisältää runsaasti tulkinnanvaraisia elementtejä ja tulee mullistamaan jaettavan sisällön lisensointijärjestelmän.

---

¹³⁹ Frosio 2017, s. 36

¹⁴⁰ Frosio 2017, s. 41

¹⁴¹ Ks. johdantokappale 64, jossa todetaan, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat suorittavat yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun ne antavat yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon. Oikeus ei vaikuta tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 1 ja 2 kohdan mahdolliseen soveltamiseen muihin tekijänoikeudella suojattua sisältöä käyttäviin palveluntarjoajiin.

¹⁴² Colangelo – Maggiolino 2017, s. 7-9

¹⁴³ Husovec – Quintais 2019, s. 3

¹⁴⁴ Ahmaoja 2019, s. 713

4.3.2 Oikeudenhaltijoilta hankittava lupa

Artiklassa 17 määritetään kaksi tapaa välttää ensisijainen vastuu. Ensimmäinen vaihtoehto on hankkia artikla 17(2) mukaisesti lupa oikeudenhaltijoilta.¹⁴⁵ Toinen tapa on vapautua vastuusta artiklan 17(4) mukaisen mekanismin mukaisesti:

” 4. Jos lupaa ei myönnetä, verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat ovat vastuussa tekijänoikeudella suojattujen teosten ja muun suojatun aineiston luvattomasta yleisölle välittämisestä, mukaan lukien tekijänoikeudella suojattujen teosten ja muun suojatun aineiston saattaminen yleisön saataville, paitsi jos palveluntarjoajat osoittavat, että ne ovat

a) toteuttaneet toimia parhaansa mukaan saadakseen luvan ja

b) toteuttaneet toimia parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti varmistakseen, että tietyt teokset ja muu suojattu aineisto, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet palveluntarjoajille merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole saatavissa; ja joka tapauksessa

c) toimineet oikeudenhaltijoilta riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevien teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämiseksi tai niiden poistamiseksi verkkosisivustoiltaan sekä toteuttaneet parhaansa mukaan b alakohdan mukaisesti toimia estääkseen niiden tulevat lataukset palveluun.”

17(4) artikla vaikuttaisi olevan ainoa vaihtoehto vastuusta vapautumiseen, koska luvan hankkiminen kaikilta oikeudenhaltijoilta on mahdotonta. Oikeuksien sopimisesta syntyy loputon ketju ja on mahdotonta varmistaa, kuka tai ketkä ovat oikeita oikeudenhaltijoita ja näin ollen oikeutettuja antamaan luvan sisällön hyödyntämiseen.

17(4) artiklassa asetetut kriteerit ovat kuitenkin hyvin tulkinnanvaraisia. Selkeimmän rajanvedon alustan vastuuseen vaikuttaisikin aiheuttavan 17(4) b -alakohta, johon oikeudenhaltijoille on kirjattu velvollisuus tuottaa ja antaa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille merkityksellistä ja tarvittavaa tietoa teosten tunnistamiseksi. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että tällä voidaan tarkoittaa teoksen ja oikeudenhaltijoiden identifioimiseen sekä korvausten jakamiseen tarpeellisten tietojen eli ns. metadatan toimittamista verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajille¹⁴⁶.

---

¹⁴⁵ Artiklan 17(2) mukaisesti verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan on sen vuoksi saatava lupa oikeudenhaltijoilta, jotta se voi välittää teokset tai muun suojatun aineiston yleisölle tai saattaa ne yleisön saataviin.

¹⁴⁶ Ahmaoja 2019, s. 716

17(4) c-alakohdassa säädetään ilmoitusmenettelystä. Vastuuvapauden saadakseen alustan on ilmoituksen perusteella viipymättä poistettava palvelustaan loukkaava materiaali ja pyrittävä estämään sen uudelleen lataaminen palveluun. Vastapainoksi käyttäjille on myös annettava mahdollisuus tehdä valitus sisällön palauttamiseksi, jos sisältö on poistettu oikeudenhaltijan ilmoituksen perusteella.¹⁴⁷ Ilmoitusmenettelyyn liittyviä ongelmia on jo edellä sivuttu. Alustan arvioidessa ilmoituksen luotettavuutta se on käytännössä tuomari omassa asiassaan. Kyseisen alakohdan osalta voidaan myös pohtia, mikä on tarpeeksi perusteltu ilmoitus? Tämä jäänee jäsenvaltioiden harkintaan. Toisaalta positiivista on, että sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 189-194 §:n mukaiset ilmoitukset ovat jo vaikiintuneet kotimaassa ja muun lainsäädännön perusteella kansainvälisesti laajemmin. Uutena elementtinä sääntelyssä voidaan ilmoitusmenettelyn osalta pitää ainoastaan 17(9) artiklan mukaista valitus -ja oikeussuojamekanismia, jota tarkastellaan jäljempänä yksityiskohtaisemmin.¹⁴⁸

Säännöksellä pyritään paitsi yhtenäistämään sääntelyä jäsenmaissa, myös ohjaamaan tulevia tuomioistuinten ratkaisuja. EUT on aikaisemmassa ratkaisukäytännössään edellyttänyt toimijalta huolellisuutta. Tällöin vastuu on voinut perustua varsinaiseen tietoon tai olosuhteisiin pohjaavaan tietoisuuteen palvelussa jaettavasta oikeuksista loukkaavasta sisällöstä.¹⁴⁹ Silti direktiivi ei mielestäni huomioi digitaalisten alustojen toimintaympäristöä. Kyseisen kohdan tarkoittamia oikeudenhaltijoita ovat lähikohtaisesti niin sallittujen parodioiden tekijät kuin suuret elokuva- tai levy-yhtiötkin. Yksittäinen parodian tekijä tuskin saa tuloja jaettuaan videon alustalla, vaikka alusta onkin direktiivin mukaisesti suorittanut hänen yksinoikeuteensa kuuluvan toimenpiteen. Lisensoivatko tällaiset käyttäjät maksutta oikeudet alustalle samalla tavoin kuin aiemminkin?¹⁵⁰ Sen sijaan suuret yhtiöt pystyvät artiklan nojalla neuvottelemaan oikeuksista ja lisenssimaksuista alustan kanssa, koska artiklan nojalla on selvää, että alusta on vastuussa käyttäjien jakamasta tekijänoikeuslain mukaisilla oikeuksilla suojatusta sisällöstä. Tällöin syntyy epätasapaino eri kokoisten oikeudenhaltijoiden välille.

Lisäksi yksittäisiltä oikeudenhaltijoilta voi olla myös vaikea saada lupaa teosten käyttöön, sillä nämä oikeudenhaltijat eivät välttämättä ole tietoisia oikeuksistaan eivätkä siksi neuvotele oikeuksistaan. Näkyykö alustoilla tällöin ainoastaan sisältö, jonka osalta lupa on hankittu eli yleensä tekijänoikeusjärjestöjen jäsenien luoma niin sanottu mainstream -sisältö? Toisaalta tämä riippuu myös siitä, lataako

---

¹⁴⁷ Johdantokappaleet 66 ja 70 sekä artikla 17(9)

¹⁴⁸ Ahmaoja 2019, s. 718-719

¹⁴⁹ Ahmaoja 2019, s. 715

¹⁵⁰ Ks. esimerkiksi jo edellä sivutut YouTuben palveluehdot, joissa käyttäjä lisensoi maksutta alustalle laajan oikeuden lataamaansa sisältöön.

käyttäjä itse luomaansa sisältöä alustalle vai onko kyseessä kolmas, yksittäisen oikeudenhaltijan materiaalia lataava käyttäjä. Jos käyttäjä lataa itse luomaansa sisältöä alustalle, hän voi lisensoida sisällön alustalle ladatessaan sen sinne. Ongelmallista tällöin on, kuinka tämä sisältö uskottavasti lisensoidaan samalla noudattaen 17(4) ja 17(5) artiklojen velvollisuuksia.

Luvan laajuutta on täsmennetty kohdassa 2, jonka mukaan kyseinen lupa kattaa myös palvelujen käyttäjien tekoja silloin, kun he eivät toimi kaupallisin perustein tai kun heidän toimintansa ei tuota merkittäviä tuloja. Käytännön ongelmana voidaan nähdä haaste erottaa ”tavallinen käyttäjä” ja ”ammattimainen tai merkittävästi tuloja tuottava käyttäjä”.¹⁵¹ Sosiaalisessa mediassa trendit vaihtuvat nopeasti ja jonkin käyttäjän rooli voi hetkessä vaihtua ”ammattimaiseksi”.

On ongelmallista, että direktiivissä esitettyä vastuujärjestelmää voidaan tulkita monin eri tavoin¹⁵². 17 artiklassa asetetun sui generis oikeuden todellinen laajuus vaikuttaa olevan epäselvä. Soveltamisalaan kuuluvan alustan tulee luultavasti hankkia sisällöntunnistustyökalu tai kehittää olemassa olevia työkaluja niin, että ne täyttävät voimassaolevan EU-lainsäädännön edellytykset¹⁵³. Tällöin alusta luultavasti poistaisi oikeudenhaltijoiden toimittaman metadatan perusteella tekijänoikeutta loukkaavat teokset. Toinen vaihtoehto on hankkia lupa kaikelle alustalla jaetulle sisällölle, mutta kuten todettu, se vaikuttaa mahdottomalta. Ongelmaksi kuitenkin tällöin muodostuu mahdollisten rajoitus- ja poikkeussäännösten soveltuminen ja se, kuka arvioi mahdollisessa riitatilanteessa tekijänoikeuden loukkaamiseen liittyvät kysymykset. Rajoitus- ja poikkeussäännöksiä käsitellään seuraavaksi, sillä ne ovat olennaisia asioita tarkasteltaessa vastuun kohdentamista alustaan. Vastuujärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena kappaleessa 5.

4.3.3 Rajoitus- ja poikkeussäännösten soveltuminen

Ylimonitorointi voisi johtaa laillisenkin sisällön näkymisen rajoittumiseen alustoilla. Tämä on yritetty estää täsmentämällä aiempia vastuuta määrittäviä kohtia 17 (7) artiklassa seuraavalla tavalla:

”7. Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien ja oikeudenhaltijoiden välinen yhteistyö ei saa johtaa siihen, että estetään käyttäjien palveluun lataamien sellaisten teosten tai muun suojatun aineiston saatavuus, jotka eivät loukkaa tekijänoikeutta ja lähioikeuksia, myös silloin, kun tällaiset teokset tai muu suojattu aineisto kuuluvat poikkeuksen tai rajoituksen soveltamisalaan.

---

¹⁵¹ Ahmaoja 2019, s. 714

¹⁵² Husovec – Quintais 2019, s. 10

¹⁵³ Senftleben ym. 2018, s. 150

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että käyttäjät voivat kussakin jäsenvaltioissa käyttää kaikkia seuraavia voimassa olevia poikkeuksia tai rajoituksia ladatessaan sisällönjakopalveluihin käyttäjälähtöistä sisältöä ja saattaessaan sitä saataviin näissä palveluissa:

- a) lainaukset, arvostelu, selostus;*
- b) käyttö karikatyyrissä, parodiassa tai pastississa.”*

Kuten edellä mainittu, kirjoitushetkellä voimassa olevat poikkeus -ja rajoitussäännökset perustuvat tietoyhteiskuntadirektiiviin, jolla harmonisoitiin tekijänoikeuden ja lähioikeuksien poikkeus- ja rajoitussäännökset. Artiklassa luetellut poikkeukset ja rajoitukset ovat tietoyhteiskuntadirektiivin 5(3) artiklan mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia. Nämä poikkeukset tai rajoitukset ainoastaan sallivat kyseisten säännösten mukaisten poikkeusten tai rajoitusten säätämisen kansalliseen lakiin tai jo olemassa olevien poikkeusten tai rajoitusten säilyttämisen. Siksi direktiivi ei kuitenkaan edellyttänyt 3 kohdan mukaisten poikkeusten tai rajoitusten säätämistä.¹⁵⁴ Jäsenvaltiot ovat voineet saattaa direktiivin mahdollistamat poikkeukset eri tavoin voimaan. Tämä on ongelmallista ottaen huomioon digitaalisten palveluiden globaalin toimintaympäristön. Valtiot luovat keinotekoisia rajoja toimintaympäristöön, jossa rajoja ei ole.

Toisekseen tekijänoikeuden laajuus on niin suuri, että voidaan epäillä poikkeusten ja rajoitusten soveltuvuutta artiklan 17 soveltamisalan mukaisten alustojen laajuiseen käyttöön. Rajoitussäännösten soveltamisen peruseriaatteisiin kuuluu, ettei rajoitussäännös luo offensiivista oikeutta saada aineisto haltuun käytettäväksi. Rajoitussäännöksen hyödyntäminen edellyttää, että hyödyntäjällä on teos tai muu aineisto laillisesti hallussaan tai saatavillaan.¹⁵⁵ Lisäksi rajoitusten hyödyntämisen tulisi myös olla edellä yhteensopiva kansainvälisissä sopimuksissa sekä tietoyhteiskuntadirektiivin artiklan 5(5) määrittelemän kolmen kohdan testin kanssa¹⁵⁶.

Rajoitus -ja poikkeussäännöksiä koskevan kohdan sisältö vaikuttaa tyhjältä eikä sen perusteella esimerkiksi memejen jako vaikuta sallitulta. Esimerkiksi memen tekijällä voi olla tallennettuna yksityistä käyttöä koskevan tekijänoikeuslain 12 §:n poikkeuksen nojalla memen pohjalla oleva alkupeäinen kuva. Tekijänoikeuslain 12 §:n mukainen poikkeus ei kuitenkaan säännöksen mukaan ulotu

---

¹⁵⁴ HE 28/2004 vp s. 24

¹⁵⁵ HE 28/2004 vp, s. 24

¹⁵⁶ Kuten edellä mainittu, kolmen kohdan testi on määritelty useissa kansainvälisissä sopimuksissa. DSM-direktiivin näkökulmasta merkityksellisiä ovat Wipo Copyright Treatyn (SopS 16/2010, WCT) 10 artiklan 2 kappale ja Wipo Performances and Phonograms Treatyn (SopS 18/2010, WPPT) 16 artiklan 2 kappale. Ks. lisäksi Husovec – Quintais 2019, s. 5-6

laajemmalle, koska siten valmistettua kappaletta ei ole lupa käyttää muuhun tarkoitukseen. Kun tekijä muokkaa memeä ja jakaa sen alustalla, hänen toimintansa on tekijänoikeuslain vastaista ja oikeudenhaltijalla on oikeus ainakin tekijänoikeuslain 57 §:n mukaiseen hyvitykseen.

Lisäksi huomionarvoista on se, että Suomessa on tulkittu sopimuksen sitovuuden periaatteesta seuraavan sen, että jos aineisto on hankittu käytettäväksi tietyillä sopimuksen ehdoilla, näitä ehtoja on noudatettava sopimusosapuolten keskinäisessä suhteessa myös silloin, kun jokin rajoitussäännös sallisi aineiston laajemman käytön.¹⁵⁷ Näin ollen esimerkiksi lisenssisopimuksella tai käyttöehdoilla voi estää teoksen käytön tekijänoikeuslain rajoitussäännöksen nojalla. Jos tulkinta DSM-direktiivin kansallisen voimaansaattamisen yhteydessä säilyy samana, rajoituksen soveltamisen voi estää sopimusehdolla. Toisaalta direktiivin muotoilun ”*on varmistettava*” perusteella voisi ymmärtää, että poikkeusten ja rajoitusten tulisi voida hyödyntää.¹⁵⁸

Toisaalta teoksia *voi* hyödyntää myös sopimusvapauden soveltuessa, mutta ainoastaan rajoitetummin. Varsinaisena varmistamisena tätä ei jäsenvaltioiden osalta kuitenkaan olisi pidettävä. Oikeudenhaltijoiden intresseissä olisi luultavasti kieltää tällainen käyttö, jolloin ainoa keino käytön sallimiseen poikkeuksen tai rajoituksen nojalla olisi sopimusneuvottelut. Rajoitus- ja poikkeussäännösten suppeutta voidaankin pitää ongelmallisena – ainakaan rajoituksien soveltuvuudesta ei tulisi voida sopia toisin. Seuraavaksi tarkastellaan artiklan 17 mukaista valitus- ja oikeussuojamekanismia.

4.3.4 Valitus- ja oikeussuojamekanismi

Artikla 17 sisältää edellä todetuina tavoin paljon tulkinnanvaraisia elementtejä. Jotta tämä ei aiheuttaisi oikeusturvaongelmaa käyttäjille, oikeudenhaltijoille tai alustoille, parlamentin muutosehdotuksissa esitettiin direktiiviin valitus- ja oikeussuojamekanismia¹⁵⁹. Valitus- ja oikeussuojamekanismin tarkastelu pääpiirteittäin on olennaista tutkielman johtopäätösten näkökulmasta. Siihen ei kuitenkaan syvennytä tarkemmin tutkielman rajauksen vuoksi.

---

¹⁵⁷ HE 28/2004 vp, s. 25

¹⁵⁸ Myös Visser on todennut muotoilusta: ”*These limitations are so important, that member states shall ensure that users can rely on them. But again, the article does not make clear how the member states shall ensure this*” (Visser 2019, s. 8)

¹⁵⁹ Raportissa muutosehdotuksista on todettu: ”*Hence, information society services storing and/or providing access to the public to copyright-protected works or other subject-matter, thus going beyond the mere provision of physical facilities and performing an act of communication to the public, are required to conclude licensing agreements with requesting rightholders. In the absence of agreements or where services are eligible for the E-Commerce Directive liability exemption, they are nonetheless required to take measures to prevent the unlawful inclusion of copyright protected content. This approach should provide the necessary legal certainty for the provision of this Directive to be effective. To ensure better and fair cooperation between the relevant platforms and rightholders, the Rapporteur proposed an alternative*

Artikla 17(9) mahdollistaa käyttäjille sisällön poistamisen riitauttamisen, saattamisen ulkopuolisen puolueettoman elimen ja lopulta tuomioistuimen käsiteltäväksi¹⁶⁰. Tämä muuttaa nykyistä oikeustilaa, jossa käyttäjät ovat voineet vaatia sisältönsä palauttamista toimijoiden omien prosessien mukaisesti. Riita-asiaa ei ole voinut saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi, jos ehdot ovat sisältäneet esimerkiksi välityslausekkeen.

Kyseessä on nelivaiheinen käsittelyjärjestelmä. Ongelmallista kuitenkin on, että alustat ovat tuomareita omassa asiassaan ensimmäisessä vaiheessa¹⁶¹. Artiklassa ei velvoiteta ketään ohjeistamaan alustoja ilmoitusten ja valitusten vastaanottajina. Heidän tulisi osata reagoida paitsi aiheellisiin ilmoituksiin, myös mahdollisiin väriin ilmoituksiin. Tämä on omiaan aiheuttamaan epävarmuutta.¹⁶²

Artiklan 17 mukainen pyyntö tulee käsitellä asianmukaisesti sekä ilman aiheetonta viivästystä. Suureksi ongelmaksi voidaan nähdä kuitenkin se, että käsitteet jätetään jälleen määrittelemättä. Lisäksi sääntelyä mutkistaa se, että artiklan 17 mukaiset velvoitteet tulisi pystyä nivomaan yhteen muun lainsäädännön mukaisten riidanratkaisu, kielto- ja estomääräysten kanssa.¹⁶³

Erilaiset mekanismit puuttua laittoman sisällön leviämiseen voidaankin nähdä globaalina trendinä¹⁶⁴. Tämä kannustaa erilaisia välittäjiä kehittämään monitorointijärjestelmiä artiklan 17(8) kohdasta huolimatta, jossa yleiset seurantavelvoitteet kielletään¹⁶⁵. Jos alusta seuloo vain tiettyä sisältöä, kyseessä ei ole yleinen seuranta. Silti seuranta voi estää tiettyä sisältöä näkymästä, sillä teknologiat tuskin

---

dispute resolution mechanism to solve any difficulty that may arise, with the assistance of an impartial body designated by the Member States.” (Raportti muutosehdotuksista DSM-direktiiviin, s. 159)

¹⁶⁰ Johdantokappale 70 sekä artiklan 17 kohdat 4 ja 9

¹⁶¹ Oikeuskirjallisuudessa on todettu näin jo sähkökauppadirektiivin mukaisen ilmoitusmenettelyn osalta (Kuczerawy 2015, s 55). Mielestäni ilmoitusmenettelyn kritisointi on rinnastettavissa alustojen hallinnoimaan riidanratkaisumekanismiin, sillä alusta ei ole riidoissa riippumaton kolmas osapuoli.

¹⁶² Ahmaoja 2019, s. 720

¹⁶³ Ahmaoja 2019, s. 720

¹⁶⁴ Esimerkiksi Frosio on todennut tältä osin: ”*In practice, the proposal would de facto force intermediaries to develop and deploy monitoring and filtering systems. This proposal follows in the footsteps of a well-established path in recent intermediary liability policy. Recent case law has imposed proactive monitor obligations on intermediaries for copyright infringement—such as Allostreaming in France, Dafra in Brazil, RapidShare in Germany, or Baidu in China. Actually, the emerging enforcement of proactive monitoring obligations has been spanning the entire spectrum of intermediary liability subject matters: intellectual property, privacy, defamation, and hate/dangerous speech. In this context, however, notable exceptions—such as the landmark Belen case in Argentina—also highlight a fragmented international response to intermediary liability.*” (Frosio 2017, s. 39)

¹⁶⁵ Ks. myös edellä mainittu täytäntöönpanodirektiivin 3 artikla, jonka mukaan kyseisessä direktiivissä tarkoitettujen toimienpiteiden on oltava oikeudenmukaisia ja oikeasuhteisia eivätkä ne saa olla liian kalliita (Tuomion C-70/10 Scarlet Extended kohta 36). Toisaalta ks. tuomio Telekabel C-314/12 kohdat 50-53, jonka mukaan elinkeinovapautta ei välttämättä loukata silloin kun toimija saa itse päättää keinot. (ks. myös Colangelo – Maggionlino 2017, s. 4)

osaavat arvioida tekijänoikeuden laajuuteen tai lisenssijärjestelyihin liittyviä kysymyksiä. Artiklan 17 ilmaisema tulkinnanvaraisuus voi tulevaisuudessa kumuloitua ja aiheuttaa sisämarkkinoille toimintahäiriöitä. Seuraavaksi käsitellään alustojen tulevaisuutta ja mahdollisia seurauksia tutkielmassa esitettyjen havaintojen valossa.

5. Alustan vastuun tulevaisuus

5.1 Soveltuvan lainsäädännön muutos

5.1.1 Suhde muuhun lainsäädäntöön

Kuten mainittu, lopullisessa muodossaan DSM-direktiivi on pitkien neuvotteluiden ja kompromissien lopputulos. Eri intressien epätasapainoa on kritisoitu sillä perusteella, että sääntely on syntynyt puhtaasti oikeudenhaltijajärjestöjen aloitteesta¹⁶⁶. Vielä voimaantulon jälkeenkin kyseinen direktiivi jakaa mielipiteitä, sillä Puola on nostanut kanteen DSM-direktiivin ja etenkin artiklan 17 kumoamiseksi¹⁶⁷.

Direktiivin suhde aiempaan tekijänoikeuslainsäädäntöön on epäselvä. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty useita eri tapoja hahmottaa DSM-direktiivin suhdetta muuhun tekijänoikeuslainsäädäntöön, kuten kansainvälisiin tekijänoikeutta koskeviin sopimuksiin sekä tietoyhteiskuntadirektiiviin. Tietoyhteiskuntadirektiivi on voitu nähdä esimerkiksi DSM-direktiiviä täydentävänä tai yleislainsäädäntönä suhteessa DSM-direktiiviin.¹⁶⁸

Lisäksi suhde direktiiviin 2004/48/EY teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta (jäljempänä täytäntöönpanodirektiivi) voidaan nähdä epäselvänä, jos DSM-direktiivin artiklan 17(6) mukaisia alustoja veloitetaan investoimaan sisällöntunnistusteknologiaan. Tuomion C-70/10, Scarlet Extended kohdista 36 ja 48 on pääteltävissä, että valvontavelvollisuus, jolla veloitetaan välittäjä valvomaan aktiivisesti kunkin asiakkaansa kaikkia tietoja immateriaalioikeuksien kaikkien uusien loukkausten estämiseksi, on kielletty. Lisäksi kyseisen kohdan mukaan yleinen valvontavelvollisuus olisi paitsi vastoin täytäntöönpanodirektiivin 3 artiklaa myös aiheuttaa perusoikeuksien epätasapainon.¹⁶⁹

Myös yksittäisten DSM-direktiivin 17 artiklan kohtien suhde muun lainsäädännön velvoitteisiin on epäselvä. Kuinka artiklan 17(9) asettamat vaatimukset tulisi sovittaa yhteen kansallisten kielto- ja

---

¹⁶⁶ Frosio 2018, s. 131-134

¹⁶⁷ Kanne asiassa C-401/19 - Poland v Parlamentti ja Neuvosto. Ks. myös Targosz 2019

¹⁶⁸ Husovec – Quintais 2019, s. 5-8

¹⁶⁹ Colangelo – Maggiolino 2017, s. 4

estomääräysten antamisen kanssa?¹⁷⁰ On myös epäselvää, mikä on artiklan 17(4) mukaisen vastuumekanismin suhde kansainvälisissä tekijänoikeutta koskevissa sopimuksissa sekä tietoyhteiskuntadirektiivin 5(5) artiklassa määriteltyyn kolmen kohdan testiin.

Kolmen kohdan testin mukaan poikkeuksia ja rajoituksia tulee soveltaa vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja¹⁷¹. DSM-direktiivin vastuujärjestelmän tulisi täyttää kansainvälisissä sopimuksissa, kuten WTC:ssä sekä WPPT:ssä esitettyjen kolmen kohdan testin edellytyksien vähimmäisehdot¹⁷². Toisaalta on pohdittu, soveltuuko kyseisissä kansainvälisissä sopimuksissa ilmaistu kolmen kohdan testi DSM-direktiiviin lainkaan? Sen sijasta sovellettaisiin ainoastaan tietoyhteiskuntadirektiivin 5(5) artiklan mukaista kolmen kohdan testiä.¹⁷³

Kun toimijoihin kohdennetaan raskaita velvoitteita, tulisi oikeusvarmuutta luoda selkein velvoittein. Tällöin oikeusvaikutuksen omaavat vaatimukset olisivat sekä ennakoitavia että hyväksyttäviä.¹⁷⁴ Toisaalta positiivista artiklassa 17 on kuitenkin vahvistettu toimialojen omien, käytännössä muodostuneiden ja vakiintuneiden pelisääntöjen hyödyntäminen säädösten ohella¹⁷⁵. Tällä mahdollistetaan toimialojen erityispiirteiden huomiointi sekä koherenttius toimialakohtaisesti, jos keskustelu on rakentavaa ja eri intressiryhmien näkökulmat huomioidaan tasapuolisesti¹⁷⁶.

---

¹⁷⁰ Ahmaoja 2019, s. 720

¹⁷¹ WCT:n 10 artiklan 2 kappale ja WPPT:n 16 artiklan 2 kappale.

¹⁷² WIPO:lla tarkoitetaan maailman henkisen omaisuuden järjestöä eli World Intellectual Property Organization

¹⁷³ Husovec – Quintais 2019, s. 5-8; ks. myös tietoyhteiskuntadirektiivin 5(5) artikla, jonka mukaisesti kyseisen artiklan mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.

¹⁷⁴ Oikeusvarmuutta ei ole määritelty eurooppaoikeudellisissa oikeuslähteissä. Oikeusvarmuuden periaatteen on yleensä nähty edellyttävän, että oikeusvaikutuksen omaavien päätösten tulee olla sekä ennakoitavia että hyväksyttäviä. Lisäksi oikeusvarmuuden periaatteeseen liittyvä oikeusturvaodotus voidaan liittää kahteen seikkaan: mielivallan ja ennakoimattoman lainkäytön kieltoon sekä siihen, että päätöksen tulee vastata kyseessä olevan oikeuskulttuurin vakiintuneita arvoja ja tietoja todellisuudesta. (Raitio 2016, s. 292).

¹⁷⁵ Artikla 17(10) mukaan komissio järjestää yhteistyössä jäsenvaltioiden sidosryhmien kanssa vuoropuhelua, jotta voidaan keskustella parhaista käytännöistä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien ja oikeudenhaltijoiden välistä yhteistyötä varten. Komissio antaa verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajia, oikeudenhaltijoita, käyttäjien järjestöjä ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä kuullen ja sidosryhmien vuoropuhelun tulokset huomioon ottaen ohjeistusta tämän artiklan soveltamisesta erityisesti 4 kohdassa tarkoitettun yhteistyön osalta. *Parhaista käytännöistä keskusteltaessa on erityisesti otettava huomioon muun muassa tarve tasapainottaa perusoikeudet sekä poikkeusten ja rajoitusten käyttö. Käyttäjien järjestöjen on tällaista sidosryhmien vuoropuhelua varten saatava verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajilta riittävät tiedot näiden käytäntöjen toiminnasta 4 kohdan osalta.*

¹⁷⁶ Ahmaoja 2019, s. 716; ks. myös Quintais ym. 2019

5.1.2 Vastuuvapauden soveltuminen alustoihin

DSM-direktiivin kansallisen voimaansaattamisen jälkeen sähkökauppadirektiivi soveltuu rajoitetummin alustoihin. DSM direktiivin 17 artiklaa sovelletaan verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajaan¹⁷⁷. Sähkökauppadirektiivi soveltuu tällöin alustaan ainoastaan siltä osin, kun ei ole kyse tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä.

Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan määritelmä kattaa laajasti useita alustoja, kuten YouTubea, Vimeon, Twitterin tai Facebookin, mutta jättää silti useita toimijoita soveltamisalan ulkopuolelle. On ongelmallista, että määritelmä on niin avoin. Tämä voi aiheuttaa toimintahäiriöitä markkinoille osan toimijoista saadessa vastuuvapauden välittämänsä sisällön osalta ja osan maksaessa DSM-direktiivin noudattamisesta aiheutuvat kustannukset.

Toisaalta verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan määritelmän voidaan nähdä kattavan aktiiviset toimijat, jolloin sitä on voitu pitää jatkeena Euroopan Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännölle¹⁷⁸. Mielestäni tämä ei kuitenkaan täysin pidä paikkansa. Vaikka DSM-direktiivillä kohdennetaankin vastuu yksiselitteisesti DSM-direktiivin soveltamisalan mukaisiin alustoihin, vastuujärjestelmää voidaan pitää monikerroksisena ja tulkinnanvaraisena¹⁷⁹. Seuraavaksi tätä käydään täsmällisemmin läpi tekijänoikeuslainsäädännön muutoksen näkökulmasta.

5.1.3 Vastuujärjestelmän monikerroksisuus

DSM-direktiivin luoma vastuujärjestelmä on edellä todetuin tavoin monikerroksinen. Alustoja voidaan jakaa erilaisiin ryhmiin sen mukaan, miten vastuu niihin kohdentuu. Ensimmäisessä ryhmässä ovat sähkökauppadirektiivin 14 artiklan mukaista välittäjän vastuuvapautta nauttivat alustat, jotka eivät kuulu DSM-direktiivin 17 artiklan soveltamisalaan ja joiden vastuu tietyissä tapauksissa voi määräytyä muun aineellisen lainsäädännön perusteella. Toisessa ryhmässä ovat artikla 17 mukaiset alustat, joita voi vielä jakaa alaryhmiin sen mukaan, onko kyse artiklan 17(6) mukaisista pienemmistä palvelun tarjoajista vai ei¹⁸⁰. Artiklan 17 soveltamisalaan kuuluviin alustoihin sähkökauppadirektiivin vastuuvapaussäätely soveltuu ainoastaan muun kuin tekijänoikeutta loukkaavan sisällön osalta.

---

¹⁷⁷ DSM-direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 6 alakohta

¹⁷⁸ Ahmaoja 2019, s. 714

¹⁷⁹ Husovec – Quintais 2019, s. 11

¹⁸⁰ Artiklan 17(6) mukaan: ”kun on kyse uusista verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajista, joiden palvelut ovat olleet yleisön saatavissa unionissa alle kolmen vuoden ajan ja joiden vuosiliikevaihto on alle 10 miljoonaa euroa komission suosi-

Artikla 17 tarjoaa sen soveltamisalaan kuuluville alustoille käytännössä kaksi tapaa välttää ensisijainen vastuu käyttäjien lataamasta tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä. Ensimmäinen tapa on, kuten edellä todettu, hankkia lupa oikeudenhaltijoilta. Artiklan 17 (1) mukaan tämä tapahtuu esimerkiksi tekemällä lisensointisopimus, jotta alusta voi välittää teokset tai muun suojatun aineiston yleisölle tai saattaa ne yleisön saataviin. Muut tavat hankkia lupa jäävät auki¹⁸¹. Kyseeseen voinevat tällöin tulla sopimuslisensointijärjestelmät, joita esimerkiksi kotimaassa oikeudenhaltijat ovat ehdottaneet DSM-direktiivin voimaansaattamisen yhteydessä. Sopimuslisensointi on lakiin perustuva laajennettu valtuus, jonka tekijänoikeusjärjestö voi saada. Ongelmallista on tosin etabloitumissäännön puuttuminen DSM-direktiivistä, sillä tällöin sopimuslisensointi on mahdollista toteuttaa ainoastaan kansallisesti.¹⁸² Tämä voidaan nähdä merkittävänä ongelmana kansainvälisessä toimintaympäristössä toimiville alustoille eikä sopimuslisensointiä voidakaan alustojen osalta pitää järkevänä tapana hallinnoida tekijänoikeutta. Huolta luvan osalta on aiheuttanut myös se, etteivät oikeudenhaltijat halua lisensoida sisältöä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajalle tai haluavat, mutta eivät kohtuullisin ehdoin¹⁸³. Tämä voi puolestaan vaikuttaa sisällön näkymiseen merkittävästi.

Toinen tapa on toimia artiklan 17 kohtien 4 ja 5 mukaisesti, joissa käytännössä edellytetään lisenssiä kaikilta verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajilta. Poikkeuksena ovat artiklan 17(6) mukaiset alustat, joihin soveltuu artiklan 17(4) asettamista velvoitteista ainoastaan a alakohta. Kyseisen alakohdan mukaan alustojen tulee toteuttaa toimia parhaansa mukaan saadakseen luvan. Lisäksi näiden alustojen on riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan estettävä tai poistettava viipymättä ilmoituksen kohteena oleva sisältö verkkosivustoiltaan. Jos tällaisten palveluntarjoajien keskimääräinen kuukausittainen yksittäisten kävijöiden lukumäärä ylittää viisi miljoonaa, niiden on myös osoitettava toteuttaneensa parhaansa mukaan toimia estääkseen niiden ilmoituksen kohteena olevien teosten ja muun

---

tuksen 2003/361/EY (20) mukaisesti laskettuna, niihin 4 kohdassa vahvistetun vastuujärjestelmän mukaisesti sovellettavat edellytykset rajoitetaan koskemaan sitä, että niiden on noudatettava 4 kohdan a alakohtaa ja toimittava riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevien teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämiseksi tai niiden poistamiseksi verkkosivustoiltaan. Kun tällaisten palveluntarjoajien keskimääräinen kuukausittainen yksittäisten kävijöiden lukumäärä viimeksi kuluneen kalenterivuoden perusteella laskettuna ylittää viisi miljoonaa, niiden on myös osoitettava toteuttaneensa parhaansa mukaan toimia estääkseen niiden ilmoituksen kohteena olevien teosten ja muun suojatun aineiston myöhemmät lataukset palveluun, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet merkitykselliset ja tarvittavat tiedot.”

¹⁸¹ Quintais ym. 2019 s. 1

¹⁸² Valmisteluaineisto tekijänoikeuslain uudistuksesta: Kopioston esitys sopimuslisensointijärjestelmän kehittämistarpeista, dia 32 ja 33. Vrt. YouTuben materiaaliin “YouTube Art. 17 Stakeholders Dialogue Presentation” sekä Facebookin materiaaliin “Facebook EUCD Art 17.”

¹⁸³ Visser 2019, s. 2

suojatun aineiston myöhemmät lataukset palveluun, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet merkitykselliset ja tarvittavat tiedot.

Poikkeukset artiklan 17(4) asettamiin velvoitteisiin vaikuttavat sisällöltään tyhjiltä, koska a-alakohta on mielestäni vaikeaselkoisin 17(4) artiklan mukaisista velvoitteista. Miten alusta toimii parhaansa mukaan saadakseen luvan? Käyttöehdot ja jälkikäteinen ilmoitusmenettely tuskin riittävät tähän, vaikka käyttäjä vakuuttaisi ehdoissa omistavansa alustalle lisensoimansa tekijänoikeudet ja sitoutuisi puolustamaan alustaa. B-alakohta vaikuttaa asettavan selkeimmän velvoitteen seuloa sisältöä oikeudenhaltijoiden toimittaman metadatan perusteella sisältöä, johon ei ole annettu käyttö lupaa. Todennäköisesti sama sisältö tulisi poistaa pienemmiltäkin alustoilta - vai miten artiklan 17(6) mukaiset alustat olisivat saaneet luvan kyseiseen sisältöön? Lisäksi, jos ajatellaan näitä alustoja tavallisina liikeyrityksinä, joiden on tarkoitus kasvaa ja tuottaa voittoa, niiden tulee joka tapauksessa jossain vaiheessa investoida DSM-direktiivin mukaisten velvoitteiden toteuttamiseen. Siksi voitaisiin mahdollisesti tulkita, että myös artiklan 17(6) mukaisia alustoja velvoitetaan investoimaan sisällöntunnistus-teknoologiaan ja poistamaan sisältöä oikeudenhaltijoiden toimittamien tietojen perusteella.

Muihin kuin artiklan 17(6) mukaisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajiin artiklan 17(4) mukainen vastuujärjestelmä soveltuu kokonaisuudessaan, jota on tarkasteltu kappaleessa 4.3.2. Näiden alustojen tulee b ja c -kohtien mukaisesti metatietojen sekä ilmoitusten perusteella estää loukkaavan materiaalin lataaminen. Koska loukkaavan materiaalin osalta tulee estää myös lataukset tulevaisuudessa, alustoilla mitä todennäköisimmin tulee olla sisällöntunnistusteknoologia käytössään. Se ei kuitenkaan edellä todetulla tavalla voi olla yleinen seurantatyökalu 17(8) artiklan mukaisesti. Yleisten seurantatyökalujen on todettu olevan EU oikeuden vastainen esimerkiksi ratkaisussa C-360/10, SABAM aiheuttaen perusoikeuksien epätasapainon.¹⁸⁴ Seurantatyökaluihin liittyy myös muita ongelmia. Tilanetta, jossa sisällön näkyminen voidaan estää monitoroinnin avulla, voidaan helposti hyväksikäyttää esimerkiksi poliittisten tai taloudellisten intressien toteuttamiseksi. Tämä puolestaan voi johtaa laillisen ja oikeutetun sisällön näkymisen estymiseen.

---

¹⁸⁴ Senftleben ym. 2018, s. 1; Colangelo – Maggiolino 2017, s. 4

Seuraavaksi arvioidaan sääntelyssä tapahtuneiden muutosten vaikutuksia alustoihin jakamalla direktiivin esille nostamat merkittävimmät haasteet kolmeen kategoriaan. Kategoriat liittyvät syvällisempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, jotka poikkileikkaavat oikeudenaloja. Näitä ilmiöitä sivutaan pääpiirteittäin. Niihin ei kuitenkaan tutkielman rajauksen vuoksi paneuduta syvällisemmin.

5.2 Alustojen tulevaisuuden arviointia

5.2.1 Kustannukset ja tulojen jakautuminen

Artiklan 17 soveltamisalaan kuuluvia alustoja voidaan pitää tilauspohjaisena yleisön saataville saatamisena, jolloin palvelun tarjoajat ovat aina ensisijaisessa vastuussa.¹⁸⁵ Tämä on merkittävä muutos verrattuna aikaisempaan oikeustilaan ja mullistaa alustaliiketoiminnan Euroopassa. Siksi DSM-direktiivin voidaan nähdä aiheuttavan sen soveltamisalaan kuuluville toimijoille suuret kustannukset, joita tarkastellaan tässä kappaleessa.

Kustannukset puolestaan voivat johtaa siihen, että alustat järjestävät liiketoimintansa eri tavoin välttääkseen kuuluvansa DSM-direktiivin soveltamisalaan. Soveltamisalan piiriin yksiselitteisesti kuuluvat alustat taas voivat muuttua esimerkiksi vastikkeellisiksi suoratoistopalveluiksi kattaakseen lisensoinnista aiheutuvia kuluja, jos ne näkevät suoratoistopalveluna toimimisen kannattavana. Tällöin käyttäjillä ei välttämättä olisi mahdollisuutta ladata omaa sisältöään muiden käyttäjien saataviin vaan sisältö olisi suurten elokuva- ja levy-yhtiöiden tuottamaa.

Toisaalta esimerkiksi Googlessa on jo aiemmin ollut käytössään sisällöntunnistusteknologioita, jolloin sisällön laajemman lisensoinnin voidaan nähdä aiheuttavan merkittäviä kustannuksia¹⁸⁶. Tältä osin voidaankin sääntelyn todeta kohtelevan toimijoita epätasaisesti, sillä sisällöntunnistusteknologiaan investoiminen on suhteessa merkittävämpi kustannus pienille yrityksille, vaikka artiklan 17(5) mukaisesti vastuun arvioinnissa otetaankin huomioon soveltuvien ja vaikuttavien keinojen saatavuus ja niiden kustannukset palveluntarjoajille¹⁸⁷. DSM-direktiivin seurauksena kasvuyrityksiä voi syntyä vähemmän Euroopassa.

---

¹⁸⁵ Ahmaoja 2019, s. 722

¹⁸⁶ YouTubella on käytössä ContentID -sisällöntunnistustyökalu, jonka avulla YouTuben kumppanuusohjelmaan kuuluvien oikeudenhaltijoiden oikeuksia voidaan valvoa. Tällöin sisältö on voitu joko poistaa tai oikeudenhaltijoille tarjotaan mahdollisuus saada osuus sisällön avulla kerätyistä mainostuloista. (U 63/2016 vp s. 9-10; YouTuben kumppanuusohjelman tekijänoikeustyökalu; YouTuben Content ID -järjestelmän ohjesivu)

¹⁸⁷ Senftleben ym. 2018, s. 1; ks. myös Komission hintavertailu eri sisällöntunnistusteknologioiden osalta. (Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules, part 3 s. 168-172)

DSM-direktiivi aiheuttaa kustannuksia myös oikeudenhaltijoille, koska niiden tulee käytännössä kerätä teoksista keskitetysti metatietoa ja hallinnoida niitä. Tulojen jakautumiseen oikeudenhaltijoiden kesken DSM-direktiivi ei ota kantaa. Suurilla alustatalouden yrityksillä on yhä merkittävä neuvottelulta suhteessa tekijänoikeusjärjestöihin.¹⁸⁸ Oikeustilan muutos muuttaa tilannetta ainoastaan siten, että alustat eivät tee sopimuksia vapaaehtoiselta pohjalta. Toisaalta, jos neuvotteluissa ei päästä yksimielisyyteen, alustat voivat vain estää tiettyä materiaalia näkymästä. Tällä lienee suuremmat vaikutukset oikeudenhaltijoihin kuin määräävässä markkina-asemassa olevaan alustatoimijaan. Siksi alustat voivat luultavasti tulevaisuudessakin esittää yksipuolisia ehtoja oikeudenhaltijoille. Esimerkiksi Teoston ja Googlen neuvotteluiden seurauksena Google esti suomalaisen musiikin näkymisen YouTubessa. Lopulta neuvotteluissa päästiin yhteisymmärrykseen ja suomalainen musiikki näkyi jälleen. Neuvotteluista uutisoitiin laajasti.¹⁸⁹

5.2.2 Sisällön näkyvyys

DSM-direktiivi voi vaikuttaa sisällön näkyvyyteen alustoilla, sillä se laajentaa tekijänoikeussuojaa kannustaen alustoja samalla kehittämään sisällöntunnistusteknologioita, jotka tunnistavat loukkaavan sisällön oikeudenhaltijoiden toimittaman metadatan perusteella¹⁹⁰. Tällöin tekijänoikeusjärjestöjen jäsenten sisältö luultavasti näkyy, koska tämän sisällön käytöstä kyseiset järjestöt voivat määrätä asiakassopimuksiensa mukaisesti.

Yksittäisten käyttäjien luomaan sisältöön taas DSM-direktiivi voi vaikuttaa merkittävästi. Kuinka kehitetään vakuuttava lisensointijärjestelmä tälle sisällölle? Käytännössä aiemminkin käyttäjä on lisensoinut sosiaalisen median palvelulle sisältöä jakaessaan sen siellä, mutta täytetäänkö tällä DSM-direktiivin asettamat vaatimukset? Onko tällöin toimittu parhaansa mukaan kyseisen direktiivin 17(4) artiklan tarkoittamassa mielessä?

---

¹⁸⁸ Sosiaalisen median toimijoiden merkittävä neuvotteluasema suhteessa tekijänoikeusjärjestöihin on muuttanut valtarakenteita. Tekijänoikeusjärjestöjen neuvotteluasema on perinteisesti ollut hyvä ja niillä on ollut vahva asema markkinoilla. Esimerkiksi vuonna 2018 Teosto ry antoi Kilpailu - ja kuluttajavirastolle sitoumuksen, joilla on kohtuullistettu Teoston asiakassopimusten yksinoikeusehtoja (KKV:n sitoumuspäätös 503/KKV14.00.00/2014). Aiemmin puolestaan Helsingin kärjäoikeus on katsonut 9.7.2008 antamallaan päätöksellä Teosto väärinkäyttäneen määräävää markkina-asemaansa, kun se muutti yksipuolisesti toukokuussa 2006 ravintoloiden ja huvipaikkojen musiikinesitysmaksuja. Teosto haki ratkaisuun muutosta. Hovioikeus ei muuttanut Helsingin kärjäoikeuden tuomiota. Päätös syntyi äänin 2-1. (Helsingin kärjäoikeuden päätös 9.7.2008)

¹⁸⁹ Ks. esimerkiksi Ylen ja Ilta-Sanomien uutisointi. (Ylen uutinen Teoston ja Googlen neuvotteluista; Ilta-Sanomien uutinen 2.2.2018)

¹⁹⁰ Frosio 2017, s. 39

Käyttäjien luoma sisältö perustuu usein aiempiin teoksiin ja niitä voidaan siksi pitää usein tekijänoikeuslain 4 §:n mukaisina teoksina, jotka ovat joko vapaita tai epäitsenäisiä muunnelmia. Tämän sisällön näkyvyys olisi tärkeää varmistaa rajoitus -ja poikkeussäännöksillä. Huolestuttavaa on, että 17(7) artiklan sisältö vaikutti edellä todetuin tavoin tyhjältä eikä kohdan voida nähdä turvaavan käyttäjien jakaman sisällön asemaa.

Rajoitus -ja poikkeussäännöksiin soveltumiseen liittyvää punnintaa voidaan pitää haastavana perusoikeuspunnintana, jossa vastakkain ovat käyttäjän oikeudet ja toisaalta oikeudenomistajan tekijänoikeus. Sisällöntunnistusteknologiat eivät osaa punnita näitä oikeuksia keskenään, vaan ne estävät kategorisesti tiettyä sisältöä näkymästä. Käyttäjän oikeusturva on pyritty varmistamaan DSM-direktiivin 17(9) mukaisella mekanismilla. Kuinka moni maallikko tosiasiansa osaa hyödyntää tätä menetettyä? Sisällön näkyvyyden rajoittuminen voi johtaa käyttäjien osalta oikeusturvaongelmiin. Tätä tarkastellaan kappaleessa 5.2.3 lähemmin.

Lisäksi käyttäjien jakamasta sisällöstä tulee vielä erottaa DSM-direktiivin 17(2) artiklan mukaiset toimijat, jotka on haastavaa tunnistaa alustan ja oikeudenhaltijoiden näkökulmasta. Näiden toimijoiden intressissä rajanvetotapauksissa, kuten vloggerin, todennäköisesti on, että alusta lisensoi heidän puolestaan oikeudet. Tällöin toimijat pyrkivät argumentoimaan, etteivät he toimi kaupallisin perustein tai heidän toimintansa ei tuota merkittäviä tuloja. Yrityskäyttäjätilien ja esimerkiksi levy-yhtiöiden edustajien osalta on selvää, että ne toimivat kaupallisin perustein.

DSM-direktiivin seurauksena vaikuttaisi olevan, että sisällön näkyvyyttä hallinnoi kaksi tahoa – oikeudenhaltijajärjestöt ja alustat, jotka punnitsevat, mikä riski sisällön näkyvyydellä on suhteessa heidän liiketoimintaansa. Oikeudenhaltijajärjestöt taas punnitsevat esimerkiksi epäitsenäisten muunnelmien osalta, haluavatko he myöntää lisenssiä sisältöön tai vastaavasti hankkia sisällöllä mainostuloja. On huolestuttavaa, jos valta sisällön näkyvyydestä on keskittynyt toimijoille, jotka eivät ole läpinäkyviä eivätkä muutenkaan toimi demokraattisesti. Tilannetta voidaan helposti hyväksikäyttää esimerkiksi poliittisten intressien saavuttamiseksi. Käyttäjien itse luoma sisältö voisi näkyä pääasiassa 17 artiklan soveltamisalaan kuulumattomilla, 2 artiklan 6 kohdan mukaisilla voittoa tuottamattomilla alustoilla. Tällöinkin ongelmallista on, että alustan vastuu on EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännössä ulotettu hyvin laajalle ja tietyissä tapauksissa alustaa voidaan pitää oletetusti tietoisena loukkaavasta sisällöstä myös voittoa tuottamattoman toiminnan osalta. Epäselvää myös tällöin on, mikä

merkitys annetaan käyttöehdoille – voiko alusta siirtää vastuun sopimusehdoin sisällön lisensoineelle käyttäjälle?

Keskustelu sisällön näkyvyydestä liittyy laajempaan sananvapaus- ja sisällön monitorointikeskusteluun¹⁹¹. Sananvapautta pidetään poliittisena oikeutena, vaikka se ei kuitenkaan rajoitu vain poliittisiin ilmaisuihin, vaan se antaa yleisesti turvaa erilaisille luovan toiminnan ja itseilmaisun muodoille¹⁹². Alustalla ja oikeudenhaltijajärjestöillä on tällöin merkittävä rooli sisällön näkymisessä ja leviämässä demokratisessa yhteiskunnassa¹⁹³. Käyttäjien luoman sisällön asema tulisi varmistaa lainsäädännössä, koska tällä sisällöllä on merkittäviä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia.

5.2.3 Oikeusturva

Vastuun kohdentumisella alustoihin sekä sisällön näkyvyyden mahdollisella rajoittumisella voidaan nähdä olevan merkittäviä vaikutuksia etenkin käyttäjän oikeusturvaan. On oikeudenhaltijoiden etu että, vastuu käyttäjän laittomasti jakamasta sisällöstä on suoraan kohdistettavissa alustoihin usean käyttäjän sijasta¹⁹⁴.

Ensimmäisessä vaiheessa sallittua käyttöä luultavasti arvioi teknologia, joka tunnistaa palveluun laittomasti ladattavat teokset teosten metatietojen avulla. Toisessa vaiheessa alusta itse käsittelee valituksia. Näiden päätösten tulisi 17(9) artiklan mukaisesti olla ihmisen tekemiä. Suurin osa sallitun käytön arvioimista koskevista ratkaisuista jäänee tällöin sisällöntunnistusteknologian arvioitavaksi. Tämä on ongelmallista, koska järjestelmät eivät toimi läpinäkyvästi ja on siksi epäselvää, miten nämä järjestelmät toimivat ja tekevät päätöksiä¹⁹⁵.

Varsinaisen 17(9) mukaisen riidanratkaisumekanismin osalta ongelmana taas voidaan nähdä lukuisat tulkinnanvaraiset käsitteet. Artikla 17(9) ei myöskään täsmennä, miten keskeiset oikeudenmukaisuusvaatimukset on tarkoitus toteuttaa prosessissa¹⁹⁶. Oikeusturvamekanismin toimivuuden voidaan-

---

¹⁹¹ Pihlajarinne 2012, s. 56; Senftleben ym. 2018, s. 150-151

¹⁹² HE 309/1993, s. 56

¹⁹³ Kuczerawy 2015, s. 46

¹⁹⁴ Hua 2014, s. 102; Frabboni 2010, s. 120

¹⁹⁵ Katsh ym. 2017, s. 127

¹⁹⁶ Keskeisinä oikeudenmukaisuusvaatimuksina voidaan pitää Suomen perustuslain 21 §:ssä sekä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa ilmaistuja vaatimuksia. Lisäksi oikeudenmukaisuuden takeisiin liittyvät tarkoituksemukaisuustavoitteet, joita voidaan pitää käytännöllisinä periaatteina. Näitä ovat prosessin varmuus, nopeus ja halpuus. (Linna 2019, s. 15)

kin todeta riippuvan pitkälti kansallisesta implementoinnista, jossa tulee ottaa huomioon prosessioikeuden oikeudenmukaisuusvaatimusten sekä käytännöllisten periaatteiden, kuten varmuuden, nopeuden ja halpuuden, toteutuminen myös alustan omassa menettelyssä. Sisältöä jaetaan paljon ja on tärkeää, että ratkaisut ovat asiantuntevia 17(9) artiklassa vaaditun nopeuden lisäksi eikä käyttäjillä ole merkittävää kulumista heidän hakiessa muutosta sisällön näkymisen estymistä koskevaan päätökseen.

Lisäksi jää avoimeksi, missä määrin yleisöllä on mahdollisuus päästä tutustumaan ratkaisuihin, joita alustat ensi vaiheessa itse tekevät? Onko tulkintakäytäntöä mahdollista kehittää ratkaisujen avulla vai ovatko ratkaisut luottamuksellisia? Ratkaisujen tulisi olla myös täytäntöönpantavissa, sillä tehokkaan konfliktinhallinnan on nähty edellyttävän täytäntöönpanon uhkaa¹⁹⁷.

Kysymykset riidanratkaisusta alustalla ovat yhteydessä laajempaan oikeuden murrokseen, jossa konfliktinhallinta yksityistyy. Teknologinen kehitys on mahdollistanut konfliktinhallinnan automaation, jolloin sen voidaan nähdä haastavan perinteiset riidanratkaisumenetelmät ja niiden oikeutuksen.¹⁹⁸

DSM-direktiivin luoma ratkaisu tekijänoikeutta loukkaavan sisällön leviämiseksi on ymmärrettävä. Jos loukkaaja on anonyymi henkilö toisella puolen maailmaa, oikeudenhaltijan voi olla mahdotonta saada tätä henkilöä vastuuseen teoistaan. Lisäksi vastaan voivat tulla kysymykset oikeuspaikasta, lainvalinnasta sekä tuomion tunnustamisesta. Tällöin vastuu on helpointa kohdistaa alustaan, jolla on mahdollisuus ottaa loukkaava sisältö pois alustalta ja varallisuutta maksaa vahingonkorvaukset sekä hyvitys sisällön laittomasta hyödyntämisestä. Vastuun kohdentamiseen alustaan liittyy kuitenkin edellä todetuin tavoin merkittäviä haasteita, jotka ovat yhteydessä yhteiskunnallisiin ilmiöihin laajemminkin.

---

¹⁹⁷ Koulu 2019, s. 265-266

¹⁹⁸ Koulu 2019b, s. 16

6. Lopuksi

Tutkielmassa on tarkasteltu siviilioikeudellisen, ensisijaisen vastuun kohdentamista alustaan käyttäen reaali maailman esimerkkinä YouTubea. Kirjoitushetkellä voimassaolevan lainsäädännön mukaan alusta voisi EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön valossa olla yhteisvastuussa käyttäjän kanssa ainakin silloin, jos se on tullut tietoiseksi sekä sisällöstä että sen loukkaavuudesta. Kysymys tietoisuudesta on merkittävä, sillä se ratkaisee, voiko alusta olla vastuussa käyttäjän lataamasta sisällöstä. Epäselvää on, mikä merkitys annetaan alustan ja käyttäjän väliselle sopimukselle.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi arvioitiin ensimmäisessä vaiheessa sähkökauppadirektiivin 14 artiklan mukaisen vastuuvapauden soveltuvuutta alustaan. Johtopäätöksenä voidaan tältä osin todeta, että palveluiden tarjonnan monipuolistuessa alustan roolia on yhä vaikeampi luokitella sähkökauppadirektiivin välittäjäkategorioihin. Oikeustilan epäselvyyden vuoksi sähkökauppadirektiivin 14 artiklan soveltuvuutta alustaan joudutaan jatkuvasti arvioimaan uudelleen. Esimerkiksi YouTubea, jossa käy joka kuukausi yli 1,9 miljardia kirjautunutta käyttäjää, ja videoita katsotaan joka päivä miljardien näyttökertojen edestä yli miljardi tuntia, on vaikea nähdä pelkkänä tallennuspalveluntarjoajana. Jos vastuuvapaus ei sovellu, alustan vastuuta tulee arvioida etenkin tuomiossa C-610/15, Stichting Brein esitettyjen edellytyksien valossa.

Erityisiä haasteita vastuun arvioinnissa aiheuttavat jäsenvaltiokohtaiset erot vastuuvapauden voimaansattamisessa sekä tekijänoikeuden laajuuden arviointi. Esimerkiksi kotimaassa sähkökauppadirektiivin 14 artiklan tietoisuuden liittäminen oikeudenhaltijan määrämuotoiseen ilmoitukseen voi käytännössä aiheuttaa myös alustan tekijänoikeusvastuun kaventumisen suhteessa niihin jäsenmailhin, joissa sähkökauppadirektiivi on saatettu voimaan sanamuodon mukaisesti. Vaikka yleisölle välittämisen oikeutta on laajennettu oikeuskäytännössä, voidaan silti todeta ensisijaisen vastuun tilanteiden olevan rajattuja.

Toiseen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi käytiin läpi artiklan 17 sisältö pääpiirteittäin. Vastaus toiseen tutkimuskysymykseen on, että artikla 17 luo uuden, monikerroksisen vastuujärjestelmän alustoille. Alustoja voidaan vastuun kohdentamisen osalta luokitella kahteen eri ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä ovat sähkökauppadirektiivin vastuuvapautta nauttivat neutraalit alustat, jotka eivät kuulu DSM-direktiivin soveltamisalaan. Tällöin niiden vastuuta tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä arvioidaan tietoyhteiskuntadirektiivin mukaisena yleisölle välittämisenä. Tältäkin osin huolestuttavaa

on yleisölle välittämisen oikeuden laajentuminen alustoihin. Voidaankin siksi jopa pohtia, kuinka paljon DSM-direktiivin 17(1) mukainen sui generis oikeus laajentaa tekijänoikeussuojaa.

Toisessa ryhmässä ovat DSM-direktiivin soveltamisalaan kuuluvat alustat, jotka ovat yksin ensisijaisessa vastuussa käyttäjien lataamasta sisällöstä. Tällaisia alustoja ovat edellä todetuin tavoin esimerkiksi YouTube ja Vimeo. Rajanvetoa voidaan tehdä esimerkiksi SnapChatin ja Dropboxin osalta. Ryhmään kuuluvien alustojen velvoitteita voi vielä jakaa sen mukaan, onko kyseessä vasta-aloittanut, artikla 17(6) mukainen alusta.

Uusi monikerroksinen vastuujärjestelmä on yhteydessä laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Näitä ilmiöitä on tarkasteltu pääpiirteittäin kappaleessa 5. Ensiksikin artikla 17 luo merkittäviä kustannuksia sen soveltamisalaan kuuluville toimijoille, josta syystä alustat voivat haluta järjestää liiketoimintansa eri tavoin. Kustannukset ovat suhteessa merkittäviä etenkin pienille toimijoille, jolloin ne voivat vaikuttaa alustaliiketoimintaan ja uusien kasvuyritysten perustamiseen EU:ssa laajemminkin.

Toisekseen 17 artiklan asettamat velvollisuudet ja vastuun kohdentaminen alustaan voivat kannustaa luomaan entistä tehokkaampia sisällöntunnistusteknologioita. Tämä puolestaan voi vaikuttaa laillisinkin sisällön näkyvyyteen, kun alustat ja suuret oikeudenhaltijoita edustavat tahot käytännössä päättävät, mikä sisältö saa näkyä. Direktiivin 17 artiklan soveltamisalaan kuuluvat alustat joutuvat käytännössä harkitsemaan, mikä riski niiden liiketoiminnalle on julkaista käyttäjien jakamaa sisältöä. Tällä puolestaan on merkittäviä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia yhteiskuntaan.

Sisällön näkyvyydellä on yhteys erityisesti käyttäjien oikeusturvaan. Sisällöntunnistusteknologioiden tekemät päätökset eivät ole läpinäkyviä. Vaikka DSM direktiivin 17(9) artiklassa on säädetty mekaniismista käyttäjän oikeuksien turvaamiseksi, voi 17(9) todeta asettavan hyvin tulkinnanvaraisia edellytyksiä sekä jättävän avonaiseksi sen, kuinka menettelyn oikeudenmukaisuus varmistetaan. Tällöin myös sisältöä tunnistavan teknologian sekä alustojen muutoksenhakumenettelyiden tulisi olla läpinäkyviä ja ennakoitavia.

DSM-direktiivissä myönteistä on kannustaminen tekijänoikeuden laajempaan hallintointiin, jolloin tulot ovat helpommin kohdennettavissa tekijöille. DSM-direktiivin toimivuus digitaalista sisällön jakoa sääntelevänä direktiivinä tuleekin viime kädessä riippumaan pitkälti kansallisesta voimaansaatamisesta ja siitä, kuinka eri intressiryhmät onnistuvat 17(10) artiklan mukaisissa vuoropuheluissaan.

Tulkinnanvaraisia käsitteiden tulkintakäytäntö tulee muotoutumaan toimialakohtaisesti kehitettäessä parhaita käytäntöjä. Tämä luo markkinoille varmuutta ja käytäntöjä niin käyttäjien, alustojen kuin oikeudenhaltijoidenkin intressien tasapainottamiseksi.